

6. Dani Šime i Ante Starčevića

6th Šime and Ante Starčević Days

znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem
Scientific and Professional Conference with International Participation

Učitelj – između tradicije i suvremenosti

The Teacher: Between Tradition and Modernity

KNJIŽICA SAŽETAKA : BOOK OF ABSTRACTS

Nakladnik

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Za nakladnika

Dijana Vican

Urednice

Sanja Vrcić-Mataija
Ines Cvitković Kalanjoš

Lektura i korektura

Sanja Vrcić-Mataija (hrvatski jezik)

Ilustracija na naslovnoj stranici

Ana Dujmović

Naklada

120

ISBN

978-953-331-231-6

Oblikovanje i tisak:

Grafikart d.o.o., Zadar

CIP zapis dostupan u računalnom
katalogu Znanstvene knjižnice u
Zadru pod brojem 160109051.

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske
Kolinde Grabar-Kitarović

6. Dani Šime i Ante Starčevića

6th Šime and Ante Starčević Days

znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem
Scientific and Professional Conference with International Participation

Gospić, 24. – 25. svibnja 2019.

Učitelj – između tradicije i suvremenosti
The Teacher: Between Tradition and Modernity

KNJIŽICA SAŽETAKA : BOOK OF ABSTRACTS

Utemeljen na dugoj tradiciji izobrazbe učitelja koja seže u 1919. godinu, Odjel za nastavničke studije u Gospiću 2019. obilježava znakovitu 100. obljetnicu učiteljskog obrazovanja u Gospiću i Lici. Povijesne promjene studijskog programa, vezane uz preustroj učiteljskih studija u Hrvatskoj, potiču višestruko promišljanje učiteljskog poziva, određenog poznavanjem struke i otvorenošću interdisciplinarnim znanstvenim i umjetničkim izazovima budućeg učitelja. Stoga je namjera skupa stavljanje u prvi plan učitelja kao nastavljača tradicije i/ili inovatora te proces stjecanja učiteljskih kompetencija otvarajući mogućnost za znanstveno, umjetničko, metodičko i stručno promišljanje učiteljskog poziva u povijesnom kontekstu do suvremenosti.

Uzimajući u obzir takva promišljanja učiteljskog poziva, predložene su četiri podteme skupa:

1. Indisciplinarnost na učiteljskom studiju i u odgojno-obrazovnoj praksi

Tema naglašava promišljanje o metodama rada, suradnji i povezivanju nastavnih projekata na učiteljskom studiju sa znanstvenim-umjetničkim aktivnostima nastavnika s velikom pažnjom posvećenom kreativnom radu sa studentima. Time se ne implicira nužno umjetnost i umjetničko stvaralaštvo na učiteljskom studiju, nego se postavlja ideja suradnje na prvo mjesto, otvarajući dovoljno prostora za sve vrste umjetničkih istraživanja i različite načine njihovog povezivanja s pedagoško-znanstvenim istraživanjima ili širim društvenim kontekstom. Ova tema otvara mogućnost od povijesnog do suvremenog istraživanja uloge umjetničkih sadržaja u okvirima učiteljskih studijskih programa, njihove uloge u afirmaciji učiteljske struke te uloge učitelja u stjecanju i razvijanju umjetničko-kreativnih potencijala učenika.

2. Humanistička motrišta učiteljskog poziva

Tema otvara mogućnosti povijesnim, filološkim, kulturološkim istraživanjima učiteljskog poziva u Hrvatskoj i u zemljama njezinog geografskog okruženja, ali i u kontekstu općeg poimanja učiteljskog poziva. To podrazumijeva istraživanje uloge učitelja kao pokretača kulturnog života u društvu (učitelji – književnici; učitelji – sakupljači kulturne baštine; učitelji – leksikografi; učitelji – humanitarci; učitelji – osnivači udruga i sl.). S druge strane, istraživanja učiteljskog poziva podrazumijevanju ulogu učenika kao okosnice, pokretača i inicijatora svih promjena vezanih uz promjene učiteljske struke, učiteljskog studijskog programa u povijesnom slijedu, otvarajući mogućnost promišljanja odnosa učitelja i učenika kroz metodička motrišta učiteljskog poziva, promišljanja školske reforme, suvremenih pristupa poučavanju jezičnih kompetencija učenika u digitalnom dobu te izazove suvremene nastave u poučavanju materinskog jezika.

3. Poučavanje prirodoslovlja u svjetlu/kontekstu globalnih promjena

Istraživanje prirodoslovnih tema u kontekstu globalnih promjena, započeti od ranih 1980-ih, podrazumijeva propitivanje niza promjena koje se događaju na planeti Zemlji obuhvaćajući ne samo promjene na kopnu, u oceanima, u atmosferi, već i promjene u društvu. Klimatske promjene, promjene u ekosustavima kao i u procesima urbanizacije i globalizacije reflektiraju se na svakodnevni život, a time i školski, obrazovni sustav. U tom smislu, poučavanje prirodoslovnih tema zahtjeva stalno praćenje, uočavanje i razumijevanje globalnih promjena što pretpostavlja i prilagođavanje sadržaja i metoda rada unutar školskog sustava kako bi učenici stekli znanja, a kroz različite aktivnosti i vještine za život na Zemlji. Time se otvara mogućnost i povijesnog promišljanja uloge prirodoslovnih sadržaja u okvirima učiteljskih studijskih programa, njihove uloge u afirmaciji učiteljske struke te uloge učitelja u stjecanju i razvijanju prirodoslovno-istraživačkih potencijala učenika.

4. Kompetentnost suvremenog učitelja/nastavnika

Učiteljske i nastavničke kompetencije jedna su od determinanti usmjerenosti i spremnosti za cjeloživotno učenje. Time želimo skrenuti pozornost na promišljanje obrazovnog modela temeljenog na kompetencijama učitelja i nastavnika kao glavnih nositelja svih obrazovnih promjena, na njihovom kontinuiranom profesionalnom razvoju za uspješno suočavanje sa zahtjevima obrazovnog sustava u kojem učitelj ima visoki stupanj autonomije kako u planiranju, tako u provedbi i reflektivnoj evaluaciji nastavnog procesa. Problematiziranje kompetentnosti učitelja i nastavnika otvara raznolike mogućnosti istraživanja nastavnih metoda i modela učenja u suvremenom društvu u kojemu učitelji trebaju biti sposobni pripremiti učenike za samostalno cjeloživotno učenje. U tom se smislu otvaraju i mogućnosti povijesnog proučavanja nastavnih metoda, od tradicionalnih pristupa u nastavi, promjenjivog odnosa učitelja-učenika do suvremenih pristupa nastavnom procesu s izmijenjenim ulogama, metodama i nastavnim modelima.

Organizacijski odbor:

izv. prof. dr. sc. Vesna Grahovac-Pražić
izv. prof. dr. art. Ana Vivoda
doc. dr. sc. Katica Balenović
doc. dr. sc. Anela Nikčević-Milković
doc. dr. sc. Jasminka Brala-Mudrovčić
doc. dr. art. Marijan Richter
doc. dr. sc. Sanja Vrcić-Mataija
doc. dr. sc. Jadranka Brkić-Vejmelka
dr. sc. Braco Tomljenović
dr. sc. Ines Cvitković-Kalanjoš
Marija Fajdić, arhivistica (Državni arhiv u Gospiću)
dr. sc. Tatjana Kolak (muzejska savjetnica, Muzej Like Gospić)
Marijana Markovinović, studentica

Programski odbor:

prof.dr.sc. Dijana Vican, Sveučilište u Zadru
prof.dr. Matjaž Duh, Univerza v Mariboru
izv.prof.dr.sc. Darko Lončarić, Sveučilište u Rijeci
doc. dr. sc. Maja Cindrić, Sveučilište u Zadru
prof.dr. Svanibor Pettan, Univerza v Ljubljani
prof. dr. sc. Smiljana Zrilić, Sveučilište u Zadru
prof. dr. sc. Robert Bacalja, Sveučilište u Zadru
prof. dr.sc. Laszlo Varga, University of West Hungary, Sopron
prof. dr. sc. Željka Šiljković, Sveučilište u Zadru
izv. prof. dr. sc. Vesna Grahovac-Pražić, Sveučilište u Zadru
izv. prof. dr. art. Ana Vivoda, Sveučilište u Zadru
doc. dr. sc. Sanja Vrcić-Mataija, Sveučilište u Zadru
prof. dr. sc. Vesnica Mlinarević, Sveučilište u Osijeku
prof. dr. sc. Siniša Opić, Sveučilište u Zagrebu
doc. dr. sc. Anela Nikčević-Milković
doc. dr. sc. Katica Balenović, Sveučilište u Zadru
izv. prof. dr. sc. Jadranka Nemeth-Jajić, Sveučilište u Splitu
prof. dr. sc. Nevenka Tatković, Sveučilište u Puli
doc. dr. sc., Jasminka Brala-Mudrovčić, Sveučilište u Zadru
doc. dr. art. Marijan Richter, Sveučilište u Zadru
doc. dr. sc., Jadranka Brkić-Vejmelka, Sveučilište u Zadru
dr. sc. Braco Tomljenović, Sveučilište u Zadru
dr. sc. Ines Cvitković-Kalanjoš, Sveučilište u Zadru

▶ PLENARNA IZLAGANJA

Štefka Batinić : Hrvatski školski muzej, Zagreb
: Hrvatska

Od školnika do magistra primarnog obrazovanja: povijesni pregled razvoja učiteljskog obrazovanja u Hrvatskoj

U okviru školskih reformi Marije Terezije 70-ih godina 18. stoljeća osposobljavanje učitelja postaje plansko, organizirano i uređeno propisima, a provodilo se na preparandijalnim (učiteljskim) tečajevima organiziranim pri glavnim ili normalnim pučkim školama. Naglasak je bio u metodičkoj izobrazbi, dok je opće obrazovanje bilo zapostavljeno. Od učitelja se tražilo lijepo pisanje, korektno čitanje, svladavanje osnovnih računskih operacija i nešto nauka o jeziku. Sustavno institucionalno obrazovanje učitelja počinje sredinom 19. stoljeća osnivanjem učiteljskih škola. Prva javna učiteljska škola osnovana je u Zagrebu 1849. godine, kada se tiskaju i prvi pedagoški udžbenici na hrvatskome jeziku. Od sredine 19. do početka 21. stoljeća obrazovanje učitelja u Hrvatskoj prošlo je razvojni put od dvogodišnjih preparandija do petogodišnjeg sveučilišnog studija i mogućnosti znanstvenog poslijediplomskog studija. Shvaćajući kako je upravo obrazovanje preduvjet i argument njihove strukovne i staleške afirmacije hrvatski učitelji već 70-ih godina 19. stoljeća govore o potrebi fakultetskog obrazovanja učitelja. Put do akademske zajednice trajao je više od jednog stoljeća. Osnivanjem Više pedagoške škole u Zagrebu 1919. godine učitelji prvi put dobivaju mogućnost formalnog nastavka obrazovanja nakon završene učiteljske škole. Zakonom o pedagoškim akademijama 1960. godine obrazovanje učitelja razredne nastave diže se na višu razinu. Iste se godine u učiteljske škole upisuje posljednja generacija učenika. Nakon tri desetljeća (1961. – 1991.) obrazovanja učitelja u okviru dvogodišnjih studijskih programa na pedagoškim akademijama ili pedagoškim fakultetima uvodi se 1992. godine četverogodišnji učiteljski studij koji je od 2005. godine organiziran u skladu s načelima Bolonjske deklaracije. Nedostupnost akademskog obrazovanja, s jedne strane, te istinska posvećenost svom pozivu, s druge strane, mnogim su učiteljima tijekom povijesti bile važni poticaji za daljnje stručno usavršavanje i samoobrazovanje, pa su upravo pučki učitelji u velikoj mjeri pridonijeli razvoju niza disciplina odgojnih znanosti u Hrvatskoj.

Ključne riječi: obrazovanje učitelja u Hrvatskoj, povijesni razvoj, učiteljska škola, akademsko obrazovanje, odgojne znanosti

From a schoolmaster to a Master's degree in Primary Education: A historical overview of the development of teacher education in Croatia

The reforms of the schooling system introduced by Maria Theresa in the 1770s included teacher training, which became planned, organised and regulated, and was delivered via (teacher) preparation courses that were run in the so-called main and normal primary schools. The emphasis was placed on mastering teaching methods, while general education was rather neglected. Teachers were expected to know calligraphy, have solid reading skills, understand basic calculus and have some linguistic knowledge. A systematic institutional education of teachers began in the middle of the nineteenth century, when schools for teachers were established. The first public teacher school was founded in Zagreb in 1849, at the time when first textbooks on pedagogy in Croatian language were also published. From the mid-nineteenth century to the beginning of the twentieth century, the education of teachers in Croatia has evolved from a two-year preparatory course to a five-year university degree and an opportunity for a postgraduate programme of study. As early as 1770s, Croatian teachers had spoken of a university-level teacher education, realizing that education is precisely the precondition and the foundation of their professional and class affirmation. The road to establishing an academic community has lasted more than a century. When College of Pedagogy was founded in Zagreb in 1919, teachers for the first time had the opportunity to continue formal education after completing secondary school for teachers. In 1960, the Act regulating the existence of academies of pedagogy took the education of lower elementary school teachers to a higher level. In the same year, the last generation of students was enrolled in secondary teacher education schools. After three decades (1961-1991) of teacher education being delivered in the form of two-year study programmes at academies and faculties of pedagogy, a four-year programme of teacher education was introduced in 1992. Since 2005, it has been run in accordance with the principles of the Bologna declaration. The unavailability of university education on the one hand, and a true dedication to their calling on the other, have been an important motivation for many teachers throughout history to continue their professional development and self-education, and so the primary school teachers were precisely those who have significantly contributed to the development of a number of disciplines of education science in Croatia.

Key words: teacher education in Croatia, historical development, teacher school, academic education, education science

Jerneja Herzog · Sveučilište u Mariboru
Pedagoški fakultet
Slovenija

Likovna umjetnost kao poticaj za suvremene strategije poučavanja

Širina koju nudi polje likovne umjetnosti zahvalna je osnova za interdisciplinarni pristup kada imamo u mislima nastavu. Osobito u suvremenoj likovnoj umjetnosti više ne možemo govoriti o jednoznačnom razumijevanju skulpture, slike, crteža, jer se, uz ova umjetnička područja, pojavljuju i različite umjetničke prakse kao što su performans, video instalacije i slično. Kroz takve umjetničke prakse nastavnici mogu, na svim razinama poučavanja, pronaći odgovarajuće načine, kako učenicima približiti sadržaj, s njime ih upoznati i oduševiti. Prije svega, u poruci umjetničkog rada moguće je pronaći i prepoznati didaktičku vrijednost. Takva umjetnička djela, koja imaju društveno-politički sadržaj, ekološke, sociološke i druge slične teme, u praksi su prepoznata kao dobar spoj ili način da nastavnik aktualne sadržaje obrađuje s učenicima upravo preko odabranog umjetničkog djela.

U članku ćemo predstaviti načine kako postupati kod odabira odgovarajućeg suvremenog umjetničkog djela pri uključivanju u didaktičke pristupe u nastavi. Vidjet ćemo da suvremeni umjetnici nisu toliko udaljeni od tradicionalnih vrijednosti i tradicija kako ih, čak i pogrešno, deklariramo. Kvalitativni rezultati istraživanja koje prezentiramo pokazuju potpuno drugačiji pogled i mogu biti dobra osnova za nastavnike kako razredne nastave tako i nastavnika na predmetnom stupnju da suvereno upotrijebe tu vrstu sadržaja. Oni su dio svakodnevnog života i učenici ih prate pa bi zbog toga bilo dobro da se i nastavnici odazovu na odgovarajući način.

Ključne riječi: suvremena likovna umjetnost, osnovna škola, interdisciplinarni pristup, kurikulum

Fine art as an incentive for modern teaching strategies

The broad space provided by the field of fine art is a welcome basis for interdisciplinary approach when thinking about teaching. First of all, in contemporary artistic practices it is no longer possible to talk about a single understanding of a statue, painting, or drawing; beside these artistic areas there

are also other artistic practices such as performance, video-installation, and the like. Via this kind of artistic practices teachers at all educational levels can find an appropriate way to bring the content closer to learners, to make them familiar with it or even enthusiastic about it, but—the most importantly—to find didactic value in the message of the work of art. In practice this kind of artworks, which bear a socio-political content, an ecological topic, a sociological theme—not to give further examples—prove to be a good link or method for the teacher to discuss a topical issue with learners exactly via a selected artwork. In the article we are going to present ways how to go about selecting a suitable contemporary work of art to be included into didactic approaches in teaching. We will see that contemporary artists are not as remote from traditional values and tradition as sometimes one might—also wrongly—believe they are. The qualitative results of the study presented demonstrate a totally different view and can serve as a good foundation for the teacher—both at primary and at secondary level—to be able to more sovereignly reach for this kind of contents. They represent part of the everyday after all, the learners observe them, so it is correct teachers also respond to them in an appropriate way.

Key words: contemporary fine art, elementary school, interdisciplinary approach, curriculum

Ante Bežen | Zagreb
| Hrvatska

Identitet učiteljskog zanimanja

Poučavanje, tj. prijenos iskustva starijih na mlade naraštaje, arhetipska je djelatnost čovječanstva pa je tako i učiteljsko zanimanje jedno od najstarijih u ljudskom rodu. Danas učiteljsko zanimanje ima različit društveni status u pojedinim zemljama, no svugdje se smatra profesijom od posebne važnosti bez koje ni pojedinac ni zajednica ne mogu funkcionirati. Ipak, identitet učiteljskog zanimanja u Hrvatskoj, u smislu suvremene organizirane profesije, a prema sociološkim kriterijima (sustavna teorija profesije, stručni autoritet, institucionaliziranost, etički kodeks i dr.) nema ujednačene sastavnice. U radu se raspravlja o ključnim problemima učiteljskog zanimanja danas, terminološkim pitanjima (zanimanje,

zvanje, poziv, struka, profesija), povijesnom razvoju učiteljske profesije, učiteljskoj etici, profesionalnoj organiziranosti, stupnjevima učiteljskog zanimanja i zvanja, obrazovanju učitelja i napredovanju u struci, stručnom informiranju, efikasnosti, ugledu i autoritetu učiteljskog poziva te vrednovanju rada učitelja. Sve su to sastavnice njegove identitetske slike koja bitno utječe na razvoj i obnavljanje zanimanja učitelja u uvjetima globalnih procesa (povezivanje i raspadanje država, gospodarska, ekološka i migracijska kriza itd.) koji su zahvatili i Hrvatsku i svakako će utjecati na daljnji razvoj, sadržaj i ulogu učiteljskog zanimanja.

Ključne riječi: identitet, obrazovanje, učiteljsko zanimanje u Hrvatskoj, terminologija, društveni značaj

The identity of the teacher's profession

Teaching, i.e. transferring experience from older to younger generations, is the archetype activity of mankind, so teaching profession is one of the oldest in human race. Today, teaching profession has a different social status in particular countries, but it is considered a profession of special importance everywhere, without which neither the individual nor the community can function. Nevertheless, the identity of the teaching profession in Croatia, in sense of a modern organized profession, and according to sociological criteria (systematic theory of profession, professional authority, institutionalization, ethical codex and so on) has no uniform constituents. The paper discusses key problems of the teaching profession today, terminology issues (occupation, vocation, calling, career field, profession), historical development of teaching profession, teacher's ethics, professional organization, degrees of teacher's profession and vocation, teacher's education and career advancement, professional education, efficiency, reputation and the authority of the teacher's vocation and evaluation of teacher's work. All of this are components of its identity image that has a major impact on the development and renewal of the teacher's profession under conditions of global processes (merging and disintegration of countries, economic, ecological and migration crises, etc.) that also affected Croatia and will definitely affect further development, content and role of teaching profession.

Key words: identity, education, teacher's profession in Croatia, terminology, social significance

Nove platforme za učenje

U profesionalnom umjetničkom obrazovanju nastavni zadaci podupiru umjetnički zanimljive produkcijske odgovore i samu prezentaciju, dok se izostavlja istraživački tj. eksperimentalni rad, koji je ključan segment u razvoju studenta te u definiranju osobnog izražaja i odgovornosti u umjetničkom djelovanju. Izlaganjem predstavljam program radionica *Platforma za eksperiment*, nastao u suradnji i na inicijativu (bivših) studenata sa svrhom dijeljenja novih i mogućih metoda učenja u visokoškolskom obrazovanju. Organizirane u obliku *work in progress* radionica kao umjetničko istraživanje specifičnih prostora unutar izvedbenog i vizualnog područja, Platforma za eksperiment izmještanjem u opipljivi prostor grada (site-specific) uključuje sve svoje sudionike u aktivno dijeljenje znanja putem različitih umjetničkih vještina i teoretskih kompetencija te osobnog doprinosa unutar zajedničkog timskog rada. Osvještavanjem pojma prostora koji zajednički dijelimo, on dobiva svoju pravu svrhu mjesta interakcije koja je tu da kroz kolektivno djelovanje poboljša ili olakša svaki pojedini život. Eksperimentalan rad nužan je za razvoj umjetničke djelatnosti jer traži nove forme izražavanja unutar suvremenih praksa. Istraživanje u spajanju raznorodnih umjetničkih područja povezanih suvremenim angažiranim temama bitno je jer omogućuje nadogradnju postojećim obrazovnim programima. Programi se izvode s ciljem dijeljenja znanja i iskustava, s naglaskom na procesualnost stvaranja i iskustvenog doživljaja gdje se konačna prezentacija očituje kroz participatorni učinak uključenih. Izazovi jesu potaknuti na djelovanje, a iskustveno pozitivni i isprobani pristupi zajednički rad ostvaruju kao interaktivno umjetničko djelo. Putem programa radionica vidljivi prijenos znanja vrši se na iskustvenom i doživljajnom nivou, na način da prethodni sudionici vode nove zainteresirane sudionike, gdje su svi mentorirani od svih mentora. Otvorenost platforme za javnost i publiku u prvi plan postavlja razmišljanje o participaciji - što ona jest? - te ujedno pruža mogućnost ekspresije i izbora participatornih praksi kao angažiranih i suvremenih umjetničkih praksi.

Ključne riječi: učenje, eksperiment, zajednički rad, participacija, javni prostori

New learning platforms

In the professional artistic education, learning tasks support artistically interesting productions and presentations, but research and experimentation are often skipped, even though experimentation is one of the key segments in the development of personal expression of each student. On this occasion, I will present a program of workshops called Experiment Platform, which is created in collaboration with and at the initiative of (former) students of the Rijeka Academy of Applied Arts. The aim of Experiment Platform is to share and exchange new and potential methods of learning in the context of higher education. Organized in the form of a *work in progress* workshops, carried out within performative and visual areas, Experiment Platform moves into the tangible space of the city and involves all its participants in an active sharing of knowledge and skills, encouraging them to give their personal contribution in a teamwork setting. By drawing attention to the notion of space that we all share, we give the space a purpose as a place of interaction, which is here to improve our lives through a collective action. Experimental work is vital for the development of art since it always seeks new forms of expression. The establishing of connections among different areas of art and socially engaged topics is important because it gives us the possibility to upgrade the existing education programs. The programs are delivered with the aim of sharing knowledge and experiences, with an emphasis on the process of creation. The final presentation is manifested through a participatory effect of all the involved participants, making the resulting work interactive. The knowledge transfer in these workshops is carried out in such a way that previous participants guide new participants, which in the end makes everyone a mentor. The openness of the platform encourages reflection about participation and gives us the possibility of using it as a socially engaged art practice.

Key words: learning, experiment, teamwork, participation, public spaces

Katica Balenović : Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Marija Romac : Studentica Odjela za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

Kolokacijska kompetencija učenika engleskoga kao stranoga jezika u osnovnoj školi

U radu se analiziraju kolokacijske pogreške učenika engleskoga kao stranoga jezika u osnovnoj školi. Dosadašnja istraživanja ukazuju na poteškoće u savladavanju kolokacijskih sveza u stranome jeziku, a uzroci poteškoća su raznoliki i variraju od negativnog transfera, pretjerane generalizacije ili pogrešne upotrebe sinonima. U istraživanje su uključeni učenici četvrtih i osmih razreda dviju osnovnih škola. Cilj istraživanja je utvrditi najčešće kolokacijske pogreške kao i razinu kolokacijske kompetencije (Hill, 1999) učenika engleskoga jezika u osnovnoj školi. Za potrebe istraživanja je sastavljen test koji je sadržavao zadatke kojima se provjeravala uporaba gramatičkih i leksičkih kolokacija na produktivnoj i receptivnoj razini. Zadatci u testu uključuju: nadopunjavanje rečenica, popunjavanje praznina korištenjem kolokacija, zadatke prevođenja s engleskog na hrvatski i obratno, zadatke višestrukog izbora. Rezultati istraživanja su pokazali da se razina kolokacijske kompetencije, kao i jezične kompetencije u inom jeziku općenito, povećava s godinama učenja stranoga (engleskoga) jezika, što pretpostavlja smanjenje utjecaja negativnog transfera iz materinskog jezika pri uporabi kolokacija u stranome jeziku. Analiza učeničkih pogrešaka pokazala je bolje razumijevanje kolokacijskih sveza i korištenje kolokacija na receptivnoj nego na produktivnoj razini znanja.

Ključne riječi: kolokacije, kolokacijska kompetencija, produktivno/receptivno znanje

Collocational Competence of Primary School EFL Learners

Collocational errors of primary school EFL learners have been analysed in the paper. Previous research on the collocational relations in the foreign language points out difficulties in their acquisition starting from the negative L1 transfer, overgeneralisation or the incorrect synonym usage. The research was conducted among fourth and eighth-grade students in two primary schools. The study

aimed to determine the most frequent collocational errors as well as the level of collocational competence (Hill, 1999) of EFL learners in primary school. A collocational test was constructed for the purpose of the study. The test consisted of tasks for questioning grammatical and lexical collocations at both productive and receptive level. Given tasks included the following questions: fill in sentences, gap filling using collocations, translation from English to Croatian and vice versa, multiple choice tasks. The research results showed that the level of collocational competence as well as the level of collocational competence in general increases over the years of EFL learning, which presupposes a decrease of the influence of L1 negative transfer in L2 collocation usage. The analysis of learners' errors showed a better understanding of collocational relations and their correct usage on the receptive rather than on productive knowledge of collocations.

Key words: collocations, collocational competence, productive/receptive knowledge

Vesna Bedeković : Hrvatski sabor, Zagreb
Hrvatska

Kompetencijski pristup obrazovanju učitelja: učenje i poučavanje za interkulturalnu kompetenciju

Svijet novoga doba, obilježen globalizacijskim procesima, suočava se s ubrzanim protokom informacija, kapitala, usluga, proizvoda i ljudi te novim društvenim, političkim, gospodarskim i kulturnim odnosima. Interakcija među pripadnicima različitih kultura zbog sve veće međuovisnosti ljudi u današnjem globalnom društvu postala je stvarnost i nužnost svakodnevnog života. Nove okolnosti u kojima su se pod utjecajem globalizacijskih procesa našle sve europske zemlje, a među njima i Hrvatska, u centar pozornosti dovode pitanje ključnih kompetencija učiteljske profesije koje imaju presudnu ulogu u odgoju i obrazovanju nadolazećih generacija učenika za participaciju u suvremenom društvu 21. stoljeća, u kojemu bi neposredni susreti i kontakti između različitih kultura trebali razgrađivati stereotipe, predrasude, netoleranciju, stigmatizaciju i diskriminaciju među ljudima i rezultirati svjesnim prihvaćanjem identiteta drugoga i drugačijega. Usvajanje profesionalnih kompetencija učitelja stoga je potrebno sagledati u multikulturalnom kontekstu u kome interkulturalna

kompetencija ima značajno mjesto. Stjecanje interkulturalne kompetencije, shvaćene kao sposobnosti interkulturalno prikladnih načina razmišljanja, djelovanja i učinkovite interakcije u interkulturalnim situacijama, temelji se na usvajanju specifičnih (interkulturalnih) znanja, vještina i stavova, pri čemu interkulturalno kompetentna osoba na temelju razvijene interkulturalne osjetljivosti kao sposobnosti sagledavanja odnosa između različitih kultura, posjeduje sposobnost procjene perspektive i praktičnog ponašanja, kako u vlastitoj, tako i u drugim kulturama. Kompetencijski pristup učiteljskoj profesiji u tom kontekstu pitanje stjecanja interkulturalne kompetencije temelji na spoznaji da novi društveni odnosi učitelje stavljaju u novi položaj, pri čemu je sadržaje inicijalnog obrazovanja učitelja i njihovog daljnjeg profesionalnog usavršavanja potrebno temeljiti na interdisciplinarnom pristupu koji bi trebao omogućiti stjecanje interkulturalnih znanja, stavova i vještina nepohodnih za rad i profesionalno djelovanje u suvremenom kulturno-pluralnom društvu. Osposobljavanje učitelja za osobni i profesionalni stil života u kome će različitosti doživljavati kao vrijednost i promovirati jednake obrazovne šanse za sve učenike u tom smislu zahtijeva promišljanje učitelja kao autonomnog, kompetentnog i kritički orijentiranog stručnjaka čiji se profesionalni identitet ogleda u kompetencijama koje mu, osim stručnog znanja i ekspertnosti za rad u neposrednoj nastavnoj praksi, omogućavaju komunikaciju s društvenom okolinom i prilagodbu kulturno-pluralnoj perspektivi.

Ključne riječi: globalizacijski procesi, multikulturalno društvo, kompetencijski pristup obrazovanju učitelja, profesionalne kompetencije učitelja, interkulturalna kompetencija učitelja

Competency approach to teacher education: learning and teaching for intercultural competence

The world of the new age, marked by globalization processes, is facing a rapid flow of information, capital, services, products and people, and new social, political, economic and cultural relations. Interaction among members of different cultures due to the ever-greater interdependence of people in today's global society has become the reality and necessity of everyday life. The new circumstances in which all European countries, including Croatia, have found themselves under the influence of globalization processes, give rise to the focus of the key competences of the teaching profession, which play a

decisive role in the upbringing and education of the upcoming generations of students for participation in contemporary 21st century society, in which direct encounters and contacts between different cultures should degrade stereotypes, prejudices, intolerance, stigmatization and discrimination among people and result in a conscious acceptance of the identity of another and different.. Adopting teacher's professional competencies should therefore be considered in a multicultural context in which intercultural competence has a significant place. The acquisition of intercultural competence, understood as the ability to intercultural appropriate ways of thinking, acting and effective interaction in intercultural situations, is based on the adoption of specific intercultural knowledge, skills and attitudes, while the intercultural competence on the basis of developed intercultural sensitivity as an ability to view the relationship between different culture, possesses the ability to evaluate perspective and practical behaviors, both in their own and in other cultures. Competence approach to the teaching profession in this context the question of acquiring intercultural competence is based on the knowledge that new social relationships are put into a new position by teachers, and the contents of initial teacher education and their further professional training need to be based on an interdisciplinary approach that should enable the acquisition of intercultural knowledge, attitudes and the skill of the disadvantaged for work and professional activity in a contemporary cultural-plural society. The training of teachers for a personal and professional lifestyle in which diversity will be perceived as value and to promote equal educational opportunities for all students in this regard requires the thinking of teachers as an autonomous, competent and critically oriented expert whose professional identity is reflected in the competences which, in addition to professional knowledge and expertise in working in immediate teaching practice, enable communication with the social environment and adapt to a cultural-plural perspective.

Key words: globalization processes, multicultural society, competency approach to teacher education, teacher's professional competence of teachers, intercultural competence of teachers

Doroti Brajnov Botić

Sveučilište u Splitu
Umjetnička akademija

Magdalena Kudelik

Centar za odgoj i obrazovanje Juraj Bonači, Split
Hrvatska

Tradicionalni i suvremeni pristup u nastavi likovne umjetnosti na primjeru nastavne jedinice Slikarstvo i kiparstvo baroka u 3. razredu gimnazije

Cilj ovoga rada bio je istražiti odgojno-obrazovnu vrijednost i načine izvođenja nastave predmeta Likovna umjetnost u gimnazijama uz primjenu tradicionalnog i suvremenog pristupa. Tradicionalan pristup podrazumijeva izvođenje nastave bez upotrebe novih tehnologija, uz nekoliko reprodukcija umjetničkih djela i korištenje školske ploče kao osnovnih nastavnih sredstava. Ovaj način izvođenja nastavnog sata usmjeren je na nastavnika i na njegovo izlaganje, dok su učenici u pasivnom položaju. Suvremeni način nastave podrazumijeva korištenje brojnih novih metoda i tehnologija u svrhu što bolje vizualizacije umjetničkih djela, interdisciplinarnog pristupa i korelacija s drugim područjima. Nastava se "otvara" u metodičkom smislu, odnosno usmjerava na učenike. Mijenja se odnos učitelj-učenik. Učenici svojim aktivnim sudjelovanjem u nastavi razvijaju kritičko mišljenje, stječu vlastita iskustva, znanja i vještine, dok je nastavnik u tom procesu pratitelj odnosno mentor. Provedeno istraživanje propituje navedene načine izvođenja nastave Likovne umjetnosti. Instrument istraživanja je anonimna anketni upitnik. Nakon postavljenog općeg cilja, a prije provedenog istraživanja, postavljeno je nekoliko hipoteza: 1. Učenici uče (usvajaju znanja) vizualnim putem, 2. Putovi usvajanja znanja u različitim školama nisu isti, 3. Suvremeni pristup u nastavi je učinkovitiji od tradicionalnoga pristupa. Kao primjer u istraživanju odabrana je nastavna jedinica Barokno slikarstvo i kiparstvo koja je u planu i programu za treći razred. Nastavna jedinica obrađena je tradicionalnim i suvremenim pristupom nakon čega su ispitanici-ice popunili anketni upitnik. Upitnik je osmišljen isključivo za ovo istraživanje i sadržavao je trinaest pitanja koja su imala za cilj ispitati stavove, mišljenja i motivaciju učenika-ica vezanih za realizaciju nastavnog procesa predmeta Likovna umjetnost ali i za ishode učenja iz navedene nastavne jedinice. Ispitivanje je provedeno u gimnazijama u Splitu i Trogiru na uzorku od ukupno 144 ispitanika-ica. Uzevši u obzir hipoteze koje su postavljene prije provedenog istraživanja i analizirajući dobivene rezultate istraživanja, može se zaključiti

kako učenici uče vizualnim putem i kako su putevi usvajanja znanja, a time i ishodi učenja u različitim školama drugačiji, ovisno o načinu tumačenja. Dakle, prve dvije hipoteze su potvrđene. Hipoteza koja se odnosi na rezultate koji su se odnosili na veću učinkovitost suvremenog pristupa u nastavi u odnosu na tradicionalan pristup nije potvrđena. Unatoč podacima koji se odnose na rezultate koji idu u prilog tradicionalnom pristupu u nastavi, autorice daju smjernice za realizaciju nastave dijelom tradicionalnim a dijelom suvremenim načinom. Pozornost svakako treba biti usmjerena na promišljanje obrazovnog modela koji će biti temeljen na kompetencijama nastavnika odnosno njihovom kontinuiranom profesionalnom razvoju kako bi se mogli uspješno suočavati sa zahtjevima vremena u kojem živimo i obrazovnog sustava koji već predugo čeka na svoje mijene.

Ključne riječi: Likovna umjetnost, tradicionalna nastava, suvremena nastava, barokna umjetnost, ishodi učenja

Traditional and Contemporary Approach in the Teaching of Visual Arts on the Example of the Baroque Painting and Sculpture Unit in the 3rd grade of Grammar School

The aim of this paper was to investigate the educational merit and methods of teaching the subject Fine Arts in Grammar schools by using traditional and contemporary approach. The traditional approach implies teaching without using the new technologies, with several reproductions of artworks and the use of a school board as basic teaching materials. This method of teaching is focused on the teacher and his presentation while the students are in a passive position. The contemporary teaching includes the use of several new methods and technologies for better visualization of artwork, the interdisciplinary approach and correlation with other fields of interest. The teaching itself "opens" in a methodical sense, in other words it directs to students. The teacher-student relationship is changing. Students actively participating in teaching develop critical thinking, acquire their own experience, knowledge and skills while the teacher is a companion or a mentor in the process. The conducted research explores these methods of performing art teaching. The instrument of the research is an anonymous survey questionnaire. After the general goal has been set, a few hypotheses have been put before the conducted research: 1. Students learn (acquire knowledge) visually, 2. The methods of knowledge

acquisition in different schools are not the same, 3. Modern approach to teaching is more effective than traditional one. As an example in this research the Baroque Painting and Sculpture unit was chosen, which is in the third grade curriculum for Grammar schools. The teaching unit was elaborated with a traditional and a contemporary approach, after which respondents completed the questionnaire. The questionnaire was designed solely for this research and contained thirteen questions aimed at examining the attitudes, opinions and motivation of students related to the realization of the teaching process of Visual Arts but also for the learning outcomes of the mentioned teaching unit. The survey was conducted at Grammar schools in Split and Trogir on a sample of 144 respondents. Considering the hypotheses placed before the research and analyzing the obtained research results, it can be concluded that students learn visually and that the methods of acquiring knowledge and thus the learning outcomes are different in different schools, depending on the way of interpretation. So the first two hypotheses are confirmed. The hypothesis that refers to the results that were related to the greater effectiveness of the contemporary approach in teaching in relation to the traditional one was not confirmed. Despite the data referring to the results that support the traditional approach to teaching, the authors provide guidance for the realization of the teaching process by using comparably the traditional and the contemporary way. Attention should certainly be directed to the reflection of the educational model that will be based on the teacher's competences and their continuous professional development so that we can successfully face the demands of the age we live in and the educational system that has been waiting overlong for its own alternation.

Key words: Visual Arts, traditional teaching, contemporary teaching, baroque art, expected learning outcomes

Jasminka Brala- Mudrovčić

Sveučilište u Zadru

Kristina Komin

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Studentica Odjela za nastavničke studije u Gospiću

Hrvatska

Usmena književnost u udžbenicima za Hrvatski jezik u razrednoj nastavi

U radu se istražuje zastupljenost usmene književnosti u odabranim primjerima udžbenika iz književnosti i integriranih udžbenika za nastavu književnosti u nižim razredima osnovne škole koje je odobrilo *Ministarstvo znanosti i obrazovanja* Republike Hrvatske u *Katalogu udžbenika i školskog pribora*. Polazište za istraživanje su udžbenici sljedećih nakladnika: Školske knjige, Profila i Alfe. Analiza obuhvaća zastupljenost po razredima i raznovrsnost predstavljanja usmenoknjiževnih oblika izborom odlomaka u udžbenicima, odnos izbora odlomaka i djela te klasifikaciju na rodove i vrste. Uvid u udžbenike dovodi do spoznaje o raznolikoj uključenosti usmene književnosti u nastavni proces, ali i o potrebi još većeg udjela usmenoknjiževnih oblika jer su oni zbog svoje čvrste utkanosti u narodno biće dobro polazište za usvajanje brojnih književnoteorijskih i jezičnih sadržaja u razrednoj nastavi pa će se u radu dati i analiza takve funkcionalnosti tekstova. Osim toga u radu se daje i teorijski pregled usmene književnosti, odnosno pojmovno određenje te književnosti, suodnos usmene i pisane književnosti te povijesni pregled usmene književnosti u Hrvatskoj. Bajke, pripovijetke, predaje, legende, obredni i dramski dijalozi, epske i lirske pjesme, balade, romance, poslovice, zagonetke i drugi usmeni žanrovi puni su različitih tradicija te otud izviru distinktivna svojstva i posebnost, a posebna specifičnost hrvatske usmene književnosti je jezik s trima narječjima (čakavskim, kajkavskim i štokavskim) na kojem su ih pripovjedači slušali, zapamtili i potom dalje prenosili. Rad daje i pregled zastupljenost pojedinih narječja i njihovu funkcionalnost u usvajanju jezičnih sadržaja.

Ključne riječi: usmena književnost, razredna nastava, hrvatski jezik, hrvatska književnost

Oral Literature in Textbooks for Croatian Language in Classroom Teaching

The paper examines the representation of oral literature in selected examples of textbook textbooks and integrated textbooks for teaching literature in lower primary school grades approved by the Ministry of Science, Education and Sports of the Republic of Croatia in the Catalog of Textbooks and School Supplies. The starting point for research is the textbooks of the following publishers: School books, Profiles and Alpha. The analysis encompasses the representation by class and the variety of presentation of oral forms by selection of excerpts in textbooks, the relation of selection of passages and acts, and classification to generations and types. The insight into the textbooks leads to the realization of the diverse involvement of oral literature in the teaching process, but also about the need for an even greater share of oral form, because they are a good starting point for the adoption of numerous literary and linguistic contents in the classroom because of their strong inclusion in the nation. give an analysis of such functionality of texts. In addition, the theoretical review of oral literature, ie the conceptual determination of this literature, the co-existence of oral and written literature and the historical review of oral literature in Croatia are also given in the paper. Fairy tales, stories, lectures, legends, rituals and dramatic dialogues, epic and lyrical songs, ballads, romances, proverbs, and other oral genres are full of different traditions, and therefore the distinctive features and special features come from, and the specific specificity of Croatian oral literature is the language three dialects (Chakavian, Kajkavian and Stokavian) in which the narrators listened, memorized, and then transmitted further. The work also gives an overview of the representation of certain dialects and their functionality in the adoption of language contents.

Key words: oral literature, classroom teaching, Croatian language, Croatian literature

Tomaž Bratina : Sveučilište u Mariboru
Pedagoški fakultet
Slovenija

Učitelji, interaktivne table i nastavni materijali

Sve veći broj suvremenih učionica opremljen je interaktivnim bijelim pločama koje efikasno funkcioniraju zavisno od specijalne programske opreme. Iskorištavanje svih prednosti koje pružaju interaktivne bijele ploče često je ograničeno ili nepoznavanjem mogućnosti koje pruža programska oprema ili nedostatkom vremena za pripremu nastavnih materijala. Posljedično bi neki već izrađeni praktični prijedlozi, primjeri ili ideje o tome kako treba pripremiti nastavne materijale za interaktivne bijele ploče, mogli biti korisni i poticati uporabu od strane nastavnika. Umjetničko obrazovno područje je ono na kojem se programska oprema može u velikoj mjeri koristiti. Da bi se nastavnicima pomoglo kod implementacije interaktivnih ploča u nastavnom procesu, pripremaju se primjeri materijala za nastavu korištenjem interaktivnih ploča. Odabrane teme predstavljene u ovom prilogu u vezi su s prijedlozima potencijalnih korisnika (nastavnika) dobivenih u razgovorima. Prikazani su i kratki opisi rezultata ispitivanja mišljenja o efikasnosti i prikladnosti. Rezultati pokazuju da nastavnici kao i učenici primjere ocjenjuju kao korisne i promotivne za implementaciju interaktivnih ploča u proces nastave. Nastavnici umjetnosti potvrdili su relativnu jednostavnost korištenja interaktivnih materijala za nastavu koristeći bijele ploče. Ujedno su izrazili spremnost za upotrebu pojedinih primjera tokom nastavnog procesa. Rezultati odnosno povratne informacije smatramo dobrim jer ukazuju na pozitivan trend u pristupima ka korištenju bijelih ploča i za njih pripremljenih interaktivnih nastavnih materijala.

Ključne riječi: interaktivna bijela ploča, interaktivni nastavni materijali, umjetničko obrazovanje, nastavni proces, repozitorij nastavnih materijala

Teachers, interactive whiteboard and learning materials

The modern day classrooms are equipped with interactive whiteboards driven by corresponding software. Taking of advantage provided by interactive whiteboards is often limited by the lack of knowledge about the software or lack of time to prepare learning materials. Some already made practical suggestions, examples

or ideas how the learning material suitable for interactive whiteboards should be prepared, may be very useful and encourage the usage by the teachers. The art education is an area where majority of tools provided from the software, can be used to a great extent. Helping teachers to implement the interactive whiteboards to the teaching process the collection of interactive whiteboard learning materials were prepared. Selected topics presented in this paper points to the advantages regarding to responses of potential users (teachers) including brief descriptions of testing results regarding effectiveness and suitability. The results in brief are showing that teachers and students assess the collection as very helpful tool, which also promotes the implementation of interactive whiteboards into the learning process. The art teachers have confirmed the relative simplicity regarding the implementation or usage of the interactive whiteboard learning materials and expressed the willingness to teach with the collection throughout the teaching process. The results are encouraging showing the trend toward using of interactive whiteboard learning materials in everyday practice.

Key words: interactive whiteboard, learning materials, art education, teaching process, learning material repository

Filip Brčić : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
Odsjek za pedagogiju
Hrvatska

Položaj učitelja u Hrvatskoj – primjer druge polovice 19. stoljeća

Autor analizira položaj učitelja na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u ekonomskom i društvenopolitičkom kontekstu. U navedenom razdoblju učiteljsko zanimanje prepoznaje se kao nezaobilazno u društvu te se traži njegovo prihvaćanje na višoj razini. Pitanje jednakosti između učitelja i učiteljica također je bilo aktualno zbog činjenice kako se manjak prosvjetnih radnika nije nadoknađivao adekvatnim mjerama. Marginalizacija učiteljica vidljiva je kako u iznosu plaće, tako i u zakonskim restrikcijama, poput zabrane udaje određene zakonom iz 1888. godine. Kritičkom analizom zakonske dokumentacije, ranijih istraživanja i pedagoških glasila, posebice *Napretka*, utvrđeno je kako se zahtijeva ravnopravnost učitelja s drugim državnim službenicima te na koji su način postignute promjene

koje su omogućile revitalizaciju učiteljskog zanimanja krajem 19. stoljeća. Profesionalizacija učitelja povezuje se sa sekularizacijom školstva koju omogućuje zakon iz 1874. godine, čime započinje takozvana etapa «pluralne pedagogije» na hrvatskom prostoru. Otprilike u isto vrijeme, pedagogija se formira kao samostalna znanost na hrvatskom prostoru, što se također prihvaća kao znak razvoja profesionalnoga odgoja i obrazovanja, posebice zbog sve većeg broja znanstvene i stručne pedagoške literature na hrvatskom jeziku. Osnivaju se pedagoške udruge, poput Saveza hrvatskih učiteljskih udruga, koje svojim aktivnostima upozoravaju na podređen položaj učitelja u državi, ali i omogućuju dostupnije školstvo mnogobrojnim aktima, po uzoru na stranu praksu. Nakon provedenog istraživanja, zaključeno je kako je učiteljsko zanimanje ulaskom u 20. stoljeće bilo sve raširenije, unatoč ponekim negativnim društvenim konotacijama, kao i nedostatku adekvatnog financiranja školstva i učitelja. Pobojšava se i položaj učiteljica koje tek Prvi svjetski rat promovira u ravnopravne sudionike organiziranoga odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: položaj učitelja, sekularizacija školstva, profesionalizacija učitelja, razvoj pedagogije kao znanosti, Savez hrvatskih učiteljskih udruga

Teacher's Stature in Croatia – the Instance of the late 19th Century

The author analyzes the teacher's stature in the late 19th and early 20th century in both economical and sociopolitical context. In the aforementioned period a teacher is recognized as an indispensable part of society and its acceptance is required at a higher level. Inequality amongst male and female teachers had also been present due to the fact that the shortage of educators was not compensated with appropriate measures. Marginalization of female teachers had been visible in both the salary, as well as in legal restrictions, like the prohibition of marrying determined by the law of 1888. After critical analysis of legal documentation, earlier research and pedagogical newsletters, especially *Napredak*, it has been determined how the equality of teachers had been demanded, and which changes enabled revitalisation of the teaching profession in the late 19th century. Professionalization of teachers was closely linked with the secularization of education which had been started by the law of 1874., which had also enabled the start of the so-called «period of plural pedagogy» in Croatia. At the same time, pedagogy is formed as an autonomous science in Croatia, which is considered to be a sign of professional education, especially because of the growing number of pedagogical scientific and practical literature published in Croatian

language. Pedagogical associations are being founded, like the Croatian Teaching Associations Alliance, which are actively averting the public's attention to the subordinate position of the teacher, but are also enabling accessible education, as had been done abroad. After conducting the research, it is concluded that the teaching profession had become widely accepted, despite some negative social connotations, and the lack of adequate financing. Female teachers' stature had also improved and they became equal participants in organized education, although only because of the World War I.

Key words: Teacher's Stature, Secularization of Education, Professionalization of the Teacher, Development of Pedagogy as a Science, Croatian Teaching Associations Alliance

Jadranka Brkić-Vejmelka

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Nensi Segarić

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Hrvatska

Aktivnosti učitelja za razumijevanje globalnih promjena

Poučavanje prirodoslovnih tema vezanih za promjene i očuvanje okoliša predstavlja veliki izazov i odgovornost za učitelje s obzirom da je potrebno stalno uočavanje i razumijevanje promjena kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini. To ujedno znači prilagođavanje postojećih programa i metoda rada s djecom predškolskog uzrasta te učenicima osnovnih i srednjih škola kako bi stekli potrebna znanja i vještine za život. Stoga je na svim razinama obrazovanja, od vrtića tj. djece predškolske dobi do visokoškolskih institucija tj. studenata, potrebno prenositi znanja i razvijati vještine koje će biti u funkciji svakodnevnog života i odgovornog odnosa prema okolišu. U istraživanju se koristila kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua kao najprikladnija za razumijevanje specifičnih iskustava sugovornika u skladu s ciljem istraživanja. Istraživanjem se htjelo utvrditi kako se provode aktivnosti usmjerene na razvijanje ekološke osjetljivosti u kontekstu lokalnih i globalnih promjena u okolišu, a čiji su nositelji odgojitelji u dječjim vrtićima, učitelji u osnovnim školama te nastavnici u srednjim školama

u Zadru. U intervjuima su sudjelovali učitelji, odgojitelji te nastavnici osnovnih i srednjih škola. Istražena su iskustva, mišljenja i stavovi ispitanika o provođenju i problemima u realizaciji pojedinih aktivnosti kao i o postignutim ishodima. Prethodnim istraživanjima, koja su provedena u srednjim školama, utvrđene su aktivnosti kojima učitelji aktualiziraju promjene u okolišu i pridonose njihovom razumijevanju. Cilj rada je utvrditi jesu li aktivnosti, koje se bave promjenama u okolišu i očuvanju okoliša i usmjerene su na razvijanje ekološke osjetljivosti mladih, povezane budući se realiziraju na različitim razinama, od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja.

Ključne riječi: okoliš, učitelji, aktivnosti, obrazovanje, ekološka osjetljivost

Teaching activities for understanding global changes

Teaching natural science in relation to environmental changes and nature preservation is an immense challenge and responsibility for teachers since it requires constant detecting and understanding of changes on all levels – from local to global. It means also adopting existing curriculum and teaching methods on all education levels, from kindergarten to primary and secondary schools and universities in order to acquire necessary knowledge and skills. Because of that, it is important to transfer knowledge and skills with the aim of implementing responsible attitudes toward the environment. According to the goal of the research semi structured interview qualitative method was used as the most adequate for understanding specific experiences of interviewed teachers. The aim of the research was to determine how teaching activities for ecological sensitivity were completed in the context of local and global environmental changes. Their experiences, attitudes and opinions about investigated teaching activities were examined as well as achieved learning outcomes. In previous researches was found that school activities that are focused on environmental changes were contributing pupils' better understanding of the appearances in the nature. The goal of the paper is to determine possible links between teaching activities directed towards development of young ones ecological sensitivity even though on all education school levels, from kindergarten to secondary schools.

Key words: environment, teachers, activities, education, ecological sensibility

Značaj učiteljskog poziva u životu stanovnika Velebita – primjer Osnovna škola Karlobag i njezine područne škole (Barić Draga, Baške Oštarije, Cesarica, Lukovo Šugarje, Ravni Dabar i Šušanj)

Osnovna škola Karlobag svojevremeno je imala područne škole u Barić Dragi, Baškim Oštarijama, Cesarici, Lukovu Šugarju, Ravnom Dabru i Šušnju. Bila su to vremena postojanja stalnih naselja u dubokoj unutrašnjosti velebitskog masiva. U srednjem Velebitu o tome svjedoče povijesni ostaci naselja Crni Dabar, Ravni Dabar, Došen Dabar, Došen Duliba, Došen Plana, Došen Ruja, Bačić Duliba, Vrbanska Duliba, Skorpovac, Radlovac i Mliništa. Djeca iz većine ovih naselja pohađala su nastavu u područnim školama u Ravnom Dabru, Šušnju i Baškim Oštarijama. Velebit se nije razlikovao od ostatka Hrvatske u pogledu raseljavanja stanovništva i depopulacije. Odlasci cijelih obitelji prema drugim dijelovima Hrvatske, potaknuti društveno-političkom situacijom, doveli su do postupnog, ali sustavnog smanjivanja broja školske djece. Prije pedesetak godina počelo je zatvaranje školskih zgrada. Danas su sve spomenute područne škole zatvorene, a školu u Karlobagu pohađa 36 učenika. U školskoj godini 2018./2019. upisano je 7 učenika u prvi razred. Značaj učitelja u složenim uvjetima života u planinskim područjima bio je izuzetno velik i značajan. Nije to bio samo posao. Bilo je to življenje i poučavanje životu. Arhivski zapisi koji su, uz svjedočanstva živućih sudionika tog vremena, osnova nastanka ovog zapisa, to višestruko potvrđuju.

Ključne riječi: Velebit, Osnovna škola Karlobag, područne škole, učitelj u seoskoj životnoj zajednici, depopulacija

The importance of teaching for the lives of the inhabitants of Velebit – the example of Primary School Karlobag and its branch schools (Barić Draga, Baške Oštarije, Cesarica, Lukovo Šugarje, Ravni Dabar and Šušanj)

Primary School Karlobag used to have branch schools in Barić Draga, Baške Oštarije, Cesarica, Lukovo Šugarje, Ravni Dabar and Šušanj. At those days there were permanent settlements deep into the inland of the Velebit massif. Evidence

of this in central Velebit are the remains of Crni Dabar, Ravni Dabar, Došen Dabar, Došen Duliba, Došen Plana, Došen Ruja, Bačić Duliba, Vrbanska Duliba, Skorpovac, Radlovac and Mliništa settlements. Children from most of these settlements went to branch schools in Ravni Dabar, Šušanj and Baške Oštarije. Velebit was no different from the rest of Croatia in terms of displacement and depopulation. Due to social and political situation the entire families moved to another parts of Croatia what led to gradual but systematic decline of the number of school children. About fifty years ago the closure of school buildings began. Today all the above-mentioned branch schools are closed and there are only 36 pupils in the school in Karlobag. In the school year 2018/2019, seven pupils are enrolled in the first grade. The relevance of teachers in the complex living conditions in mountain areas was exceptionally significant and important. This was not just a job. This was living and teaching life. The records and the testimonies of live contemporaries, which are the basis for this paper, bear witness to this.

Key words: Velebit, Primary School Karlobag, branch schools, teacher in a rural community, depopulation

Korištenje osobitosti zaštićenih područja u odgojnom i obrazovnom radu učitelja, primjer – Park prirode “Velebit”

U Republici Hrvatskoj ukupno je 408 zaštićenih područja, razvrstanih u devet kategorija (strogi rezervat, nacionalni park, posebni rezervat, park prirode, regionalni park, spomenik prirode, značajni krajobraz, park-šuma, spomenik parkovne arhitekture). Zaštićena područja obuhvaćaju 8,54% ukupne površine Republike Hrvatske tj. 12,22 % kopnenog teritorija i 1,94 % teritorijalnog mora, što je iznad svjetskog prosjeka. Glavnina je površine zaštićenog područja u kategoriji parka prirode, a najveći doprinos tome daje Park prirode „Velebit“ kao najveće zaštićeno područje u Republici Hrvatskoj. Velebit je u Hrvata kulturna i mitska planina. Velebit je centar bioraznolikosti i najznačajnije endemsko čvorište flore i faune u Republici Hrvatskoj. Jedno je, ali i najveće, od ukupno 94, botanički važno područje Hrvatske. Velebit je dio međunarodne mreže rezervata biosfere (UNESCO program „Čovjek i biosfera“), te

cijelom svojom površinom čini dio ekološke mreže EU Natura 2000, što jasno upućuje na širi globalni značaj. Poznavanje i promicanje prirodne i kulturne baštine zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj zaslužuje biti sastavni dio obrazovnih programa svih razina. Riječ je o vrijednostima o kojima bi svaki stanovnik Hrvatske morao imati razinu znanja i osviještenosti koja će mu omogućiti spoznaju da je riječ o sastavnom dijelu njegova nacionalnog identiteta. Uloga učitelja u ovom procesu je izuzetno važna. Na primjeru planine Velebit jasno se mogu pokazati osobitosti zaštićenih područja koje bi svi sudionici obrazovnog sustava naše zemlje trebali biti obavezni baštiniti kroz stjecanje teoretskih znanja i provođenje terenske nastave.

Ključne riječi: Park prirode Velebit, zaštićena područja, odgojno-obrazovni sustav, rezervat biosfere, NATURA 2000

The use of protected areas' distinctive features in teaching, example Velebit Nature Park

In the Republic of Croatia there are 408 protected areas divided into nine categories (strict reserve, national park, special reserve, nature park, regional park, nature monument, significant landscape, park forest and park architecture monument). Protected areas cover 8.54 percent of the entire Croatian territory, i.e. 12.22 percent of the land territory and 1.94 percent of the territorial sea, which is above the global average. Protected areas predominantly fall into the category of nature park and Velebit Nature Park is the largest protected area in Croatia. For Croats, Velebit is a cultic and mythical mountain. Velebit is the centre of biodiversity and the most important endemic intersection of flora and fauna in Croatia. It is one of 94 but also the largest important botanical area of Croatia. Velebit is a part of the world network of biosphere reserves (UNESCO's Man and the Biosphere Programme) and its entire area is a part of EU ecological network Natura 2000, which clearly indicates its wider global significance. Understanding and promoting natural and cultural heritage of Croatian protected areas deserves to be included into educational systems at all levels. Each Croatian citizen should have the level of knowledge and awareness of those values which enables them to understand that they are an integral part of their national identity. The role of teachers in this process is exceptionally important. Velebit can be a basis for demonstrating protected areas' distinctive features which all participants in the educational system of Croatia should master through the process of theoretical knowledge acquisition and field lectures.

Key words: Velebit Nature Park, protected areas, educational system, Biosphere Reserve, NATURA 2000

Ivan Brlić : Institut društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu,
Područni centar Gospić
: Hrvatska

Ante Cividini u Gospiću: važnost u obrazovanju i kulturni dosezi

Postoje brojna strukovna zanimanja koja doprinose i imaju važnu ulogu u društvu i zajednici u kojoj djeluju. Zasigurno se zanimanje učitelja i učiteljice u prošlosti, kao i danas, smatra ključnim za čovjekov sveopći napredak. Neosporna je činjenica kako je upravo učiteljstvo bio ključan element u postupnom razvoju zapuštene Like. Središnja os oko koje će se izgrađivati novo obrazovanje i društveno razvijenije društvo bit će Učiteljska škola u Gospiću. Pokretač, inicijator i prvi ravnatelj ove institucije bit će dr. Ante Cividini, istaknuti pedagog i prosvjetni te kulturni djelatnik. U svega tri godine boravka i djelovanja u ličkoj metropoli od 1919. do 1922., Ante Cividini uspio je kao ravnatelj pokrenuti školske programe učiteljstva u novoj ustanovi, dok je na kulturnom i društvenom polju grada bio aktivni sudionik života njegovih građana osnivajući nova strukovna građanska društva. Svrha izlaganja je ukazati na Cividinijev ukupan doprinos i učinke u razvoju školstva i društva uopće u Lici u prvoj polovici 20. stoljeća. Nastojat će se dati odgovori na istraživačka pitanja, primjerice koje su sve bile pedagoške metode i načini educiranja koje je Ante Cividini primjenjivao u novoj radnoj sredini i u kakvim je odnosima bio s drugim prosvjetnim djelatnicima u Gospiću. Na temelju arhivskog materijala i ondašnjih tiskovina dat će se temeljitiji prikaz djelovanja ovog velikog hrvatskog pedagoga kao i ondašnje stanje školstva u Lici nakon Velikog rata.

Ključne riječi: Ante Cividini, učiteljska škola, djeca, obrazovanje, Gospić

Ante Cividini's staying in city of Gospić: importance in education processes and culture improvement

There are numerous vocational professions that contribute and play an important role in the society and community in which they operate. Certainly, the profession of teachers and educators in the past, as it is today, is considered crucial to the man's overall progress. The incontestable fact is that the teaching was precisely a key element in the gradual development of the neglected Lika region. The

central axis around which the newly educated and socially more developed society will be built will be the school for teachers in Gospić. The initiator and the first director of this institution was doctor Ante Cividini, prominent pedagogist, educator and cultural worker. In only three years of staying and working in the Lika headquarter (from 1919. till 1922.) Ante Cividini succeeded as director of launching school teaching programs in a new institution, while on the cultural social field of the city was an active participant of the lives of its citizens, founding new civil associations. The purpose of the presentation is to point out the total contribution and effects of Cividini's in the development of education and society in Lika in the first half of the 20th century. Author will try to give answer on research questions such as which were pedagogical and educational methods that Ante Cividini has applied in the new working environment and how he has been with other educators in Gospić. Relying on the archive material and the printed publications, this presentation will present how important and big was work of this great Croatian pedagogist especially for education in Lika region after the Great War.

Key words: Phd. Ante Cividini, children, education process, city of Gospić

Ines Cvitković Kalanjoš : Sveučilište u Zadru
: Odjel za nastavničke studije u Gospiću
: Hrvatska

Folklor u osnovnim školama Ličko-senjske županije

Glazba kao jedan od temeljnih izraza ljudske kulture i globalno sredstvo komunikacije pomaže mladima razviti kritičko mišljenje i interkulturalne kompetencije, a da bi to ostvarili potrebno je sagledati i razumjeti glazbu različitih kulturnih skupina. Posebno je važno mlade generacije upoznati s folklornom glazbom različitih sredina. Lički kraj poznat je po svojoj folklornoj tradiciji te ona kao vrijedna kulturna baština može biti sadržaj izvannastavnih slobodnih aktivnosti. Cilj ovoga rada bio je istražiti koliko osnovnih škola na području Ličko-senjske županije njeguje folklor kroz svoje izvannastavne glazbene aktivnosti, kolika je zainteresiranost učenika za sudjelovanje u folklornim izvannastavnim aktivnostima te kolika je zastupljenost ličkog folkloru u folklornim izvannastavnim aktivnostima. U ovo istraživanje

uključene su sve osnovne škole Ličko-senjske županije te su se rezultati dobili pomoću anketnog upitnika i intervju s voditeljima izvannastavnih aktivnosti. U radu je osim istraživanja predstavljen mogući sadržaj izvannastavnih aktivnosti na primjeru folkloru ličkoga kraja kao jednog od bitnih odrednica kulturnog identiteta ličke sredine. Prema rezultatima velika je zastupljenost folklornih skupina u osnovnim školama te zastupljenost ličkih folklornih tema ali isto tako rezultati ukazuju da je potrebno kontinuirano oživljavanje starih folklornih običaja te prenošenje i senzibiliranje učenika kako bi se očuvala tradicija i kulturne vrijednosti sredine. Veliku ulogu i mogućnost pa i zadaću u tome ima škola kroz djelovanje folklornih izvannastavnih slobodnih aktivnosti.

Cljučne riječi: folklor, izvannastavna aktivnost, Lika, škola, učenik

Folklore in elementary schools of Lika-Senj county

Music as one of the fundamental expressions of human culture and global means of communication helps young people develop critical thinking and intercultural competence, and to achieve this it is necessary to examine and understand the music of different cultural groups. It is especially important for the young generation to get acquainted with the folklore music of different environments. Lika region is famous for its folklore tradition and she as valuable cultural heritage can be content extracurricular leisure activities. The aim of this study was to investigate how primary schools in Lika-nurture folklore through their extra-curricular musical activities, what is the interest of students to participate in extracurricular activities and folklore and what is the representation of ancestors, in the Folk extracurricular activities. All primary schools in Lika-Senj County will be included in this survey and the results will be obtained through a survey questionnaire and interviews with the heads of extracurricular activities. This work will be in addition to research present a possible content of extracurricular activities on the example of folklore Lika region as one of the important features of cultural identity Lika environment. According to results of a large representation of folk groups in primary schools and the representation of Lika folk themes but also results indicate that it is necessary to continuously reviving old folk customs and transfer and sensitizing students to preserve the traditions and cultural values of the environment. The great role and the possibility and the task of doing so are the schools through the activities of folklore extracurricular free activities.

Key words: folklore, extracurricular activity, Lika, school, student

Motivacija studenata ekonomike poduzetništva na Veleučilištu Nikola Tesla za učenjem jezika struke

Stjecanje znanja iz područja stranog (*ovdje* engleskog) jezika struke danas više nije samo prednost, već nužnost za opstanak u modernom poslovnom svijetu. Učenje stranog jezika je postupni proces, u kojem je motivacija glavni princip za učenje. U ovom radu prikazano je istraživanje o motiviranosti studenata i njihov stav prema učenju engleskog jezika struke. Ovaj rad za cilj ima utvrditi vrstu motivacije studenata za učenjem engleskog jezika struke. Polazi se od pretpostavke da su studenti više vođeni instrumentalnom motivacijom kako bi postigli određeni cilj, npr. prednost pri zapošljavanju, bolju ocjenu na završnom ispitu, u odnosu na integrativnu motivaciju koja iskazuje zanimanje za kulturu jezika koji se uči, lakše uklapanje u društvenu zajednicu tog govornog područja (Gardner, 2007). Istraživanje je provedeno među 42 studenata ekonomike poduzetništva na Veleučilištu „Nikola Tesla“ u Gospiću, na temelju anketnog upitnika u kojem su studenti odgovarali na različite tvrdnje pomoću Likertove skale od pet stupnjeva. Analizom stavova ustanovljeno je da su studenti podjednako vođeni i instrumentalnom i integrativnom motivacijom, što je izvrstan preduvjet za uspješno svladavanje jezika struke te njegove uspješne primjene u praksi.

Ključne riječi: integrativna motivacija, instrumentalna motivacija, stavovi, engleski jezik struke, studenti

Motivation of economics of entrepreneurship students at The polytechnic Nikola Tesla for professional language learning

Acquiring knowledge in the field of foreign (*here* English) professional language is no longer just an advantage but a necessity for survival in the modern business world. Learning a foreign language is a gradual process, in which motivation is the main principle of learning. This paper presents a study of the students' motivation and their attitudes towards professional English language learning. This paper aims to determine the type of students' motivation for learning professional English language. It is assumed that the students are more driven by

instrumental motivation to achieve a particular goal, eg. employment preference, better assessment in the final exam, compared to integrative motivation that expresses the interest in the culture of the language being taught, easier access to the community of that speaking area (Gardner, 2007). The study was conducted among 42 students of economics of entrepreneurship at the Polytechnic “Nikola Tesla” in Gospić, based on a questionnaire in which students responded to different statements using the Likert scale of five degrees. Having analysed the students' attitudes, it is established that students are equally guided by both instrumental and integrative motivation, which is an excellent prerequisite for successfully mastering the professional language and its successful implementation in practice.

Key words: integrative motivation, instrumental motivation, attitudes, professional English language, students

Klara Čavar : Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Vikica Vujica : Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Hrvatska

Identitet učitelja u katoličkim školama

Pored određenih moralno-religijskih karakteristika koje određuju identitet učitelja u katoličkim školama u našem radu, prije svega, osvrnut ćemo se na njegove profesionalne karakteristike koje su svojstvene za učitelja koji treba biti osposobljen za pristup cjelovitom odgoju i obrazovanju. Polazeći od crkvenih dokumenata i Zakonika kanonskog prava prikazat ćemo kako u „identitet“ takvog učitelja ulazi: stručna spremnost koja se očituje kroz dobro poznavanje sadržaja i metoda poučavanja; sposobnost povezivanja transcendentnog i imanentnog inspirirana na integralnom humanizmu; svjesnost važnosti individualnog pristupa svakom učeniku ukoliko je svaki od njih osobnost za sebe; sposobnost kolegijalnog rada; posjedovanje relacijskih i komunikacijskih kvaliteta; svjesnost važnosti posjedovanja profesionalne etike kao i intelektualnog poštenja; poštivanje učenikove osobe, njegovog puta traženja i njegove slobode kroz otvoreno i mirno sučeljavanje;

osjetljivost na aktualne socio-kulturalne dinamike, sposobnost prihvaćanja i integriranja novih učenika; jačanje zajedničarske prirode katoličke škole i odnosa koji se u njoj uspostavljaju; vrjednovanje etičke i religijske dimenzije kulture. Sve navedene karakteristike su neophodne ukoliko učitelj jest, ili želi biti, uzor svojim učenicima, osobito danas u vremenu velikih „ponuda“ kada je djeci i mladima teško razumjeti tko jest ili tko bi trebao biti uzor i model nasljedovanja. Namjera je autora kroz rad približiti djelovanje i posebnosti katoličkih škola, obraditi dokumente koji se odnose na učitelje i nastavnike u katoličkim školama, te na poseban način istaknuti karakteristike koje trebaju obilježavati učitelja u tim školama.

Ključne riječi: identitet, učitelj, katolička škola, interkultura, integralni humanizam

Identity of Teachers in Catholic Schools

In addition to certain moral-religious characteristics that determine the identity of teachers in Catholic schools in our article, we will first of all look at his professional characteristics that are inherent to a teacher who needs to be enabled to gain access to comprehensive education. Starting from the church documents and the Code of Canon Law we will show how the “identity” of such a teacher consists of: professional readiness that is manifested through good knowledge of the content and teaching methods; the ability to connect transcendent and immanent inspired by integral humanism; awareness of the importance of individual approach to each student if each of them is personality for oneself; ability of collegial work; possession of relational and communication quality; awareness of the importance of possessing professional ethics as well as intellectual honesty; respect for the student's person, his way of searching and his freedom through an open and peaceful confrontation; sensitivity to current socio-cultural dynamics, ability to accept and integrate new students; strengthening the common nature of the Catholic school and the relationship established in it; the evaluation of the ethical and religious dimensions of culture. All these characteristics are necessary if the teacher is, or wants to be, a model for his students, especially today in the time of large “offers” when it is difficult for children and young people to understand who he is or who should be an ideal and model of inheritance. The intention of the author is to explain the activities and particularities of Catholic schools, to handle documents related to the teachers in Catholic schools, and in particular to highlight the characteristics that need to be marked by teachers in these schools.

Key words: identity, teacher, Catholic school, interculturalism, integral humanism

Antonia Došen : Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu
: Hrvatska

Mjesta učenja između tradicije i suvremenosti - smjernice za izgradnju suvremenih škola u 19. i 20. stoljeću i njihov utjecaj na pedagoški rad na primjeru dviju obrazovnih ustanova u Gospiću

Tijekom 20. stoljeća pojačana urbanizacija odražava se i na školske uvjete zbog mnogobrojnih seoskih obitelji koje dolaze s djecom školske dobi i naseljavaju gradove. U Gospiću se nakon Drugog svjetskog rata organizira nova osnovna osmogodišnja škola. Dotadašnje monumentalne školske građevine, uglavnom iz 19. stoljeća, bile su u disharmoniji s osnovnim pedagoškim i zdravstvenim zahtjevima. Nove građevine koje se podižu moraju zadovoljiti propisane norme za školske zgrade. Komparacijom i metodom analize dviju obrazovnih građevina u Gospiću (nekadašnje zgrade pučkih škola i današnje OŠ „Dr. Jure Turića“) istaknule su se i konkretizirale navedene promjene. Građevine su interpretirane u skladu s ostalom graditeljskom baštinom odgojno-obrazovnih ustanova koje su podizane po jasnim naputcima za gradnju. U radu će se po prvi put interpretirati dvije obrazovne građevine na području Gospića u kontekstu različitih propisanih smjernica za izgradnju suvremenih škola iz 19. i 20. stoljeća poput *Zakona od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji, te Privremenog naputka za gradjenje i dogradjivanje školskih sgradah* (1876.) i drugih. Reforme hrvatskog osnovnoškolsstva u posljednjih 150 godina jasno se zrcale na školskim zgradama koje su ne samo odraz političkih i društvenih promjena, nego i napredovanja arhitektonskog razvoja ovog specifičnog tipa građevina. Do sada su u stručnoj literaturi zasebno obrađivani pedagoški rad na području Hrvatske, kao i razvoj arhitekture školskih zgrada, dok je u ovom radu namjera prikazati utjecaj prostora kao mjesta učenja na kvalitetu pedagoškog rada.

Ključne riječi: školske zgrade, Gospić, propisi za izgradnju, arhitektura, komparativna analiza

Places of learning between tradition and contemporaneity - guidelines for the construction of contemporary schools in the 19th and 20th centuries and their impact on pedagogical work on the example of two educational institutions in Gospić

During the 20th century, intensified urbanization was also reflected on school conditions due to many rural families settling in the cities and enrolling their children in schools. After the Second World War, a new elementary eight-year school was organized in Gospić. The former monumental school buildings, mostly from the 19th century, were in disharmony with basic pedagogical and health requirements. New buildings had to meet the prescribed standards for school buildings. Comparison and analysis of the two educational buildings in Gospić (former buildings of public schools and today's "Dr. Jure Turić" Elementary School) indicated that the aforementioned changes have been emphasized and made concrete. The constructions are interpreted in accordance with the other architectural heritage of educational institutions built following clear instructions for construction. For the first time, this paper will interpret two educational buildings in the Gospić area in the context of the various prescribed guidelines for the construction of contemporary schools of the 19th and 20th centuries, such as *the Law from 14th October 1874 on the system of public schools and public education in the Kingdom of Croatia and Slavonia (Zakon od 14. listopada 1874. ob ustroju pučkih školah i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji)*, and *the Provisional Guidelines for Building and Upgrading School Sgrades (1876) (Privremenog napatka za gradjenje i dogradjivanje školskih sgradah - 1876)* and others. The reforms of Croatian elementary education over the past 150 years are clearly mirrored in school buildings, which are not only a reflection of political and social changes, but also the advancement of architectural development of this specific type of building. Until now, in the expert literature, pedagogic work on the territory of Croatia and the development of the architecture of school buildings have been elaborated separately, while the purpose of this paper is to show the influence of space as a place of learning on the quality of pedagogical work.

Key words: school buildings, Gospić, building regulations, architecture, comparative analysis

Vlatka Družinec	Osnovna škola Josipa Broza, Kumrovec
Nataša Vlah	Sveučilište u Rijeci Učiteljski fakultet
Matea Vručina	Studentica Učiteljskog fakulteta u Rijeci Hrvatska

Samoprocijenjena učinkovitost učitelja u radu s učenicima s teškoćama u ponašanju

Kompetencijski profil suvremenog učitelja obuhvaća niz pedagoških, didaktičkih i socijalno-komunikacijskih kompetencija koje doprinose učinkovitosti poučavanja učenika s teškoćama u ponašanju. Temeljni cilj rada bio je analizirati učiteljsku samoprocijenjenu učinkovitost u poučavanju učenika s teškoćama u ponašanju. Specifični ciljevi rada bili su utvrditi postoje li razlike između učitelja u samoprocjeni učinkovitosti poučavanja učenika s teškoćama u ponašanju s obzirom na spol i dob učenika te spol i dob učitelja. Postavljena je hipoteza prema kojoj se učitelji smatraju umjereno učinkovitima u poučavanju učenika s teškoćama u ponašanju. U provedenom istraživanju sudjelovalo je 242 učitelja osnovnih škola iz pet županija Republike Hrvatske: Koprivničko-križevačka, Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Primorsko-goranska i Međimurska županija. U prvoj fazi istraživanja učitelji su ispunjavali Ček liste ponašanja za učenika/icu za koje su smatrali da u ponašanju odstupaju od drugih učenika u razredu. U drugoj fazi istraživanja korišten je Upitnik za učitelje kojim se ispitivao osobni doživljaj učinkovitosti u nekim segmentima rada sa specifičnim učenikom/icom (Učinkovito davanje praktičnih instrukcija, Učinkovito vođenje razreda, Učinkovito uključivanje učenika). Prema osnovnim rezultatima istraživanja učitelji se samoprocijenjuju umjereno učinkovitima u poučavanju učenika s teškoćama u ponašanju. Istraživanjem je utvrđeno kako ne postoji razlika između učitelja muškog i ženskog spola u samoprocijenjenoj učinkovitosti te kako se stariji učitelji smatraju učinkovitijima u dimenziji Učinkovito uključivanje učenika. Učitelji se samoprocijenjuju kompetentnijima u uključivanju učenika s teškoćama u ponašanju ženskog spola, nego učenika muškog spola. Osim navedenoga, rezultati su ukazali na veću samoučinkovitost učitelja u davanju praktičnih instrukcija i uključivanju mlađih učenika. Rezultati ovog istraživanja mogu pomoći u boljem razumijevanju samoprocijenjene učinkovitosti učitelja u radu s učenicima s teškoćama u ponašanju. Potrebno je osnaživati učitelje u njihovim kompetencijama za rad s učenicima s teškoćama u ponašanju, ali je isto

tako potrebno u školi planirati organizirane i sustavne oblike stručne pomoći učitelju za učinkovit rad s učenicima s teškoćama u ponašanju.

Gljučne riječi: samoprocijenjena učinkovitost, osnovna škola, učitelji, učenici, teškoće u ponašanju

Self-assessed efficiency of teachers who work with students with behavioral difficulties

A modern teacher should have a variety of pedagogic, didactic and social communication competences which all together contribute to efficient teaching of students with behavioral difficulties. The main aim of the work was to analyse the teachers' self-assessed efficiency of teaching such students. The specific aim of the work was to determine whether there are differences in efficiency considering the age and gender of students and teachers. The hypothesis says that teachers are moderately efficient in teaching students with behavioral difficulties. 242 elementary teachers, from five Croatian counties (Koprivničko-križevačka, Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Primorsko-goranska and Međimurska county), have participated in conducted research. In the first phase, the teachers completed the behavioral check-lists for students whose behavior deviates from other students' in class. In the second phase, the teachers have completed a questionnaire which analysed personal perception in several segments of working with a specific student (Efficient tutoring, Efficient classroom management, Efficient inclusion). According to the results, the teachers evaluate themselves as moderately efficient in teaching students with behavioral difficulties. The research has established that there is no difference between a male or a female teacher according to self-assessed efficiency. Older teachers consider themselves to be more efficient in inclusion. Teachers also self-assess themselves to be more competent in inclusion and tutoring of younger female students. The results can help with better understanding of self-assessed efficiency of teachers who work with students with behavioral difficulties. It is necessary to empower teachers' competences when working with such students. It is also necessary to plan and organize professional help for those teachers.

Key words: self-assessed efficiency, elementary school, teachers, students, behavioral difficulties

Vlatka Dugački

Leksikografski zavod Miroslav Krleža u Zagrebu
Hrvatska

Sead Nazibegović

Sveučilište u Tuzli
Filozofski fakultet
Bosna i Hercegovina

Počeci bosanske metodičke škole i prakse u razrednoj nastavi pismenoga izražavanja na primjeru *Školskoga vjesnika* i njegovih suradnika Ivana Klarića i Edhema Mulabdića

Rad se bavi utemeljenjem bosanske metodičke škole i nastave materinjega jezika i književnosti na primjeru *Školskoga vjesnika*, prvoga prosvjetnog časopisa u Bosni i Hercegovini, i njegovih najistaknutijih suradnika Ivana Klarića i Edhema Mulabdića. Časopis je pokrenut za austrougarske vladavine na inicijativu Zemaljske vlade Bosne i Hercegovine 1894. s podnaslovom *stručni list Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu*, s obzirom da je austrougarska uprava na čelu s Benjaminom Kállayem nastojala uspostaviti autentični bosanski školski sistem preko kojega bi ujedinila dotad iscjepkano konfesionalno školstvo, što je pak bilo nerazdvojivo povezano s idejom europeizacije cjelokupnoga društva Bosne i Hercegovine, posebice njegovoga kulturnog segmenta (prosvjeta, književnost, izdavaštvo, novinstvo). Stoga je povijest istraživanja metodike nastave u Bosni i Hercegovini općenito, a time i materinjega jezika i književnosti, nezamisliva bez sustavne analize *Školskoga vjesnika*, koji je ostao na margini interesa istraživača, tek fragmentarno dodirnut pri istraživanju povijesti školstva Bosne i Hercegovine (Mitar Papić, Adila Pašalić-Kreso). *Školski vjesnik* je podjednako bio profiliran kao opće kulturni, prosvjetiteljski, znanstveno-popularni i informativni list, kao i svojevrsni pedagoški, metodički i učiteljski priručnik. U njemu je Ivan Klarić objavio studiju *Pismeni sastavci*, pionirski metodički ogleđ o nastavi izražavanja (od prvoga do četvrtoga razreda osnovne škole), čime je začetna bosanska metodička škola u razrednoj nastavi pismenoga izražavanja. Edhem Mulabdić je pak na stranicama *Školskoga vjesnika* ponudio zanimljivu pravopisnu vježbu za učenike razredne nastave, koja se gledana s metodičkoga stajališta, može smatrati prvim »pravopisnim priručnikom« u nastavi bosanskoga jezika. Metodom analize, sinteze, deskripcije i kompilacije, kao i interdisciplinarnom pristupom sadržaja *Školskoga vjesnika*, te radova Klarića i Mulabdića objavljenim u njemu, istražiti će se razdoblje na prijelazu iz XIX. u XX. st., odnosno razdoblje austrougarske vlasti u Bosni i Hercegovini, u kojem je *Školski vjesnik*, za svoga izlaženja 1894.–

1909., imao veliku ulogu u razvoju bosanskohercegovačkog školstva, a njegovi su suradnici Ivan Klarić i Edhem Mulabdić uspostavili temelje nove metodičke škole materinjega jezika i književnosti. Na temelju navedene znanstvene metodologije želi se pokazati kako je časopis uveo europske kriterije u bosanskohercegovačku prosvjetu, što se posebice odnosi na metodička istraživanja nastavnih predmeta, posebice na nastavu materinjega jezika i književnosti.

Ključne riječi: povijest školstva, metodička škola, *Školski vjesnik*, Ivan Klarić, Edhem Mulabdić

The beginnings of the Bosnian methodics school and practice in teachings written expression on the example of *Školski vjesnik* (*The School Journal*) and its associate publishers Ivan Klarić and Edhem Mulabdic

The paper deals with the establishment of a Bosnian methodology school and the teaching of mother tongue and literature on the example of the *Školski vjesnik* (*The School Journal*), the first educational magazine in Bosnia and Herzegovina, and its most prominent associates Ivan Klarić and Edhem Mulabdic. The journal was published during Austro-Hungarian rule at the initiative of the State Government of Bosnia and Herzegovina in 1894, with the subtitle *The expert paper of the State Government for Bosnia and Herzegovina*, as the Austro-Hungarian government headed by Benjamin Kállay sought to establish an authentic Bosnian school system through which it would unite so far confesionaly divided education, which was inseparably linked to the idea of Europeanization of the entire society of Bosnia and Herzegovina, especially its cultural segment (education, literature, publishing, journalism). Therefore, the history of the study of teaching methodics in Bosnia and Herzegovina in general, and hence the mother tongue and literature, is unimaginable without a systematic analysis of *The School Journal*, which remained on the margins of the researcher's interest, and it was only partially affected by the research of the history of education of Bosnia and Herzegovina (Mitar Papić, Adila Pašalić-Kreso). *The School Journal* was equally profiled as a generally cultural, enlightenment, science-popular and information leaflet, as well as a kind of pedagogical, methodics and teaching manual. Ivan Klarić published a study entitled «The written compositions», a pioneering methodological reflection on teaching literar expresion (from the first to the fourth grade of elementary school), whereby the Bosnian methodic school of literal expresion was born. Edhem Mulabdić offered an interesting orthopic exercise, which, considered from methodological standpoint, can be considered

as the first «orthographic manual» in Bosnian language teaching. Through the methods of analysis, synthesis, descriptions and compilations as well as with the interdisciplinary approach to the contents of the *The School Journal* and the works of Klarić and Mulabdić published therein, the 19th to 20th century transition period will be explored, that is, the period of Austro-Hungarian rule in Bosnia and Herzegovina, in which *The School Journal*, during its publishing time 1894. - 1909., played a huge role in the development of the Bosnian-Herzegovinian school system, and his associates Ivan Klarić and Edhem Mulabdić established the foundations of the new methodical school of mother tongue and literature. Based on the aforementioned scientific methodology, intention is to show that the journal has introduced European criteria in Bosnian-Herzegovinian education system, concerning the methodical research of teaching subjects, especially in the teaching of mother tongue and literature.

Key words: history of education, methodology school, *The School Journal*, Ivan Klarić, Edhem Mulabdić

Matjaž Duh : Sveučilište u Mariboru
Pedagoški fakultet
Špela Kresnik : Slovenija

Praćenje likovno-oblikovnih strategija učenika osnovne škole

U istraživanju smo pratili karakteristike likovnog izražavanja djece između devete i desete godine. Naglasak je bio na praćenju prikaza ljudskog lika, jer je naš interes išao u smjeru praćenja postupka na koji ga način učenici realiziraju. U istraživanju smo koristili studiju slučaja kojom smo promatrali, analizirali i proučavali kreativni rad učenika u različitim slikarskim tehnikama. Uzorak istraživanja predstavljalo je šest učenika. Na temelju detaljnog proučavanja dječjih likovnih radova utvrđivali smo razlike i sličnosti prikaza ljudskih figura kod različitih učenika. Dobiveni rezultati potvrđuju pretpostavku da se likovno-oblikovne strategije djece razlikuju prema ponuđenoj slikarskoj tehnici. Utvrdili smo da su putevi do cilja i do stvaranja likovnog rada vrlo individualni i znatno se razlikuju među učenicima. Poznavanje i razumijevanje tih razlika omogućuje učiteljima kvalitetan i kompetentan likovno-pedagoški rad.

Ključne riječi: likovni razvoj djeteta, slikanje, proces likovne realizacije, ljudski lik, individualan likovni izraz

Monitoring art and design strategies of primary school students

The study monitored the characteristics of artistic expression of nine to ten-year aged students. The emphasis was on monitoring the depiction of the human figure, as we were interested in the processes that the students use for this depiction. The study employed an observational case study that was used to observe, analyse and study the creative work of students in different painting techniques. The research sample comprised six students. Using a detailed study of students' artwork, we established differences and similarities in different students depicting human figures. The obtained findings confirm the assumption that students' art and design strategies change with regard to the offered painting technique. We established that the ways to the final goal and to the creation of a product are very individualised and differ from one student to the other. Knowing and understanding these differences enables teachers to have a quality and competent art-pedagogical work.

Key words: artistic development of children, painting, depiction processes, human figure, individualised artistic expression

Lidija Dujić | Sveučilište Sjever, Koprivnica
Hrvatska

Pedagoški *praxitron* Jagode Truhelke

Jagoda Truhelka provela je sedam godina (1885-1892.) na mjestu ravnateljice Više djevojačke škole u Gospiću – između neke vrste progonstva i neke vrste vježbališta. Na temelju izravnih (*Autobiografija*) i neizravnih tragova (rani književni i stručni tekstovi) u radu se istražuju oni pedagoški aspekti njezina djelovanja koji rezoniraju s njezinim prvim objavljenim prozama – *Tugomila* (1894.) i *Naša djeca* (1896.). U njima Jagoda Truhelka tematizira ključne probleme odgoja ženske mladeži – u rasponu od *prirodno* poziva žene preko *samoodgoja* do lektire, zvanja

i(li) braka – potvrđujući istodobno kako je roman od početaka novije hrvatske književnosti izrazito *orodnjeni* žanr.

Ključne riječi: *Autobiografija*, Gospić, Jagoda Truhelka, učiteljica, žanr

Jagoda Truhelka's pedagogical practicing polygon

Jagoda Truhelka spent seven years (1885-1892) as the principal of the High school for girls in Gospić; for her that was something between some kind of exile and pedagogical exercise ground. Based on direct (*Autobiography*) and indirect traces (early literary and professional texts), this paper deals with the pedagogical aspects of her work that resonate with her first published prose – *Tugomila* (1894) and *Naša djeca* [*Our Children*] (1896). In them, Jagoda Truhelka discusses the key problems of female youth education – ranging from natural calls to women through self-indulgence, reading, and marriage – while confirming that the novel from the beginnings of recent Croatian literature is a gender-defined genre.

Key words: *Autobiography*, Gospić, Jagoda Truhelka, teacher, genre

Vesna Grahovac-Pražić | Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

Prvi udžbenik metodike hrvatskog jezika

U radu se govori o prvom udžbeniku metodike nastave predmeta koji danas imenujemo Hrvatski jezik. Riječ je o knjizi Saliha Ljubunčića *Materinski jezik u našim osnovnim školama* iz 1933. godine tiskane u nadbiskupijskoj tiskari u Zagrebu. U znanstvenoj metodičkoj literaturi promatra se kao prvi udžbenik metodike materinskog jezika u Hrvatskoj. U Ljubunčićevu udžbeniku riječ je o metodi radne obuke u nižim i višim osnovnim građanskim i nižim srednjim školama. Vrijeme pojave udžbenika je razdoblje iskustvene metodike, razdoblje u kojem se uvode predmetni učitelji i koje najavljuje znanstvenu metodiku. Salih Ljubunčić predstavnik je pokreta radne škole koja želi mijenjati dotadašnju

školsku praksu. Udžbenik se smješta u kontekst razvoja predmetnih metodika početkom 20. stoljeća. U analizi se polazi od strukture udžbenika te kontrastivne analize uporabe metodičke terminologije. Udžbenik je analiziran s obzirom na nastavna područja predmeta Hrvatski jezika: nastavu književnosti, nastavu jezika, nastavu jezičnog izražavanja i nastavu medijske kulture. Također je analiza obuhvatila zastupljenost u udžbeniku osnovnih jezičnih djelatnosti: govorenja, čitanja, pisanja i slušanja. Analiza je pokazala da je to prvi udžbenik u kojem se sustavno izlaže problematika cijelog predmeta i u kojem nalazimo zasade zagrebačke metodičke škole. Udžbenik je pokazao ulazak metodike predmeta Hrvatski jezik u višu razinu u pravcu znanstvene metodike.

Ključne riječi: hrvatski jezik, Ljubunčić, metodika, nastava, udžbenik

The first textbook on the methodology of the Croatian language

The paper discusses the first textbook on the methodology of the subject that we now call the Croatian language. This is the book of Salih Ljubunčić called *The Mother Tongue in Our Primary Schools* from 1933 that was printed in the archbishop's printing house in Zagreb. In scientific methodological literature, it is viewed as the first textbook on the methodology of the mother tongue in Croatia. Ljubunčić's textbook is about the method of work training in lower and higher primary and lower secondary schools. The timing of the textbook was during the period of experiential methodology, the period where subject teachers were introduced and when they announced scientific methodology. Salih Ljubunčić was the representative of a working school movement, which aimed at changing the previous school practice. The textbook is placed in the context of the development of subject methodology at the beginning of the 20th century. The analysis is based on the structure of the textbook and the contrastive analysis of the use of methodical terminology. The textbook was analyzed with respect to the subject areas of the Croatian language: literature teaching, language teaching, language expression teaching and media culture teaching. The analysis also included basic language activity representation in the textbook: speaking, reading, writing and listening. The analysis shows that this was the first textbook that systematically exposed the problems around the whole subject and in which we find the building of the Methodological School in Zagreb. The textbook showed the methodology of the Croatian language as a subject at a higher level and moving in the direction of scientific methodology.

Key words: Croatian language, Ljubunčić, methodology, teaching, textbook

Ljubica Ilievska Radošević : Osnovna škola dr. Jure Turića, Gospić
Hrvatska

Zapisi novljanske školske spomenice

Spomenice su važan arhivski izvor proučavanja povijesti školstva određenog mjesta, a često i jedini pisani izvor za povijest manjih mjesta. To je knjiga zapisa o značajnim događajima iz života škole koja se vodi tijekom školske godine ili naknadno upisuje za pojedinu godinu. U nju su se upisivali podaci o stanju školskih objekata, o učiteljima, vjeroučiteljima, učenicima, njihov socijalni status, a često i vjerski te nacionalni status. Obveza pisanja spomenica počinje donošenjem *Zakona o ustroju pučkih škola i preparandija za pučko učiteljstvo u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji*, 14. listopada 1874. godine. Učitelji su u spomenice, uz školsku povijest, zapisivali događaje u mjestu, povijest mjesta, bilježili geografske i prirodne karakteristike te značajne događaje u samoj državi, pa i šire. Na temelju zapisa novljanske školske spomenice, jedne od najstarijih sačuvanih na području Like, u radu je prikazana povijest mjesta i škole u Ličkom Novom od njenog utemeljenja kao dvorazredne opće pučke škole (1880.g.) do završetka 1. svjetskog rata i kraja vladavine Austro-Ugarske Monarhije. Opisani su, analizirani i sistematizirani podaci o učiteljima, vjeroučiteljima, učenicima, organizaciji nastave, zatim o imenovanju dostojanstvenika državne i školske vlasti, posjetima školi i službenim vizitacijama, javnim ispitima, važnim uredbama, odlukama i značajnim događajima te zanimljivostima iz školskog života. Rezultati upućuju kako su učitelji, pisci spomenica, najčešće ravnajući učitelji, zabilježili i sačuvali ne samo obilje značajnih podataka za povijest školstva Ličkog Novog i Like, već i za cjelokupnu povijest školstva.

Ključne riječi: spomenica, učitelj, Lički Novi, povijest, školstvo

Records of school memorials in Lički Novi

Memorials are an important archival source of the schooling history in a particular place, and quite often, the only written source of history in small cities or towns. The memorial is a book of records about significant school events that took place during the school year or something that was written down at a later time for a particular year. The book often had information about the condition of the

school facilities, teachers, religion teachers, students, their social status, and often mentioned their religious and national status as well. The obligation to write memorials began with the adoption of Law on the Organization of Public Schools and Teacher Training in the Kingdoms of Croatia and Slavonia, 14 October 1874. Along with the school history, teachers would record events that took place in the town, the history of the town and they even recorded geographical and natural characteristics in the memorial, as well as significant events that took place in the country itself or elsewhere. Based on the record of the school memorial in Lički Novi, one of the oldest preserved in the area of Lika, the paper presents the history of the place and school in Lički Novi since its foundation as a two class general public school (1880) until the end of World War I and the end of the rule of the Austro-Hungarian Monarchy. Teachers, religion teachers, students, organization of classes, appointment of dignitaries of state and school authorities, school and official visits, public exams, important regulations, decisions and important events, and interesting things from school life were described, analyzed and systemized in this memorial. The findings indicate that teachers, the writers of the memorials, recorded and preserved not only an abundance of important information on the history of schooling in Lički Novi and Lika, but also on the entire history of schooling.

Key words: memorial, teacher, Lički Novi, history, schooling

Katarina Ivon : Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
: Hrvatska

Odgojni epistolar Jagode Truhelke *U carstvu duše* – listovi svojoj učenici

U radu se analizira odgojni epistolar Jagode Truhelke *U carstvu duše* objavljen u Osijeku 1910. Riječ je o epistolarnoj tekstualnoj formi, odnosno 27 poučnih listova učiteljice svojoj učenici koji su autorici omogućili što neposrednije prenošenje vlastitih uvjerenja i promišljanja o odgoju i obrazovanju. Na tom tragu epistolar iščitavamo i kao sintezu Truhelkina odgojno-obrazovnog rada i životnih promišljanja koju pokreće pitanje učenice svojoj učiteljici: „Kako bih mogla da budem dobra?“. Epistolar je posvećen Magdaleni Šrepel, osječkoj

učiteljici Jagode Truhelke pod čijim je utjecajem i sama postala učiteljicom, a temeljni je fokus na figuri učiteljice koja je narativno oblikovana kao temeljna karika u posredovanju znanja društvenoj zajednici. Raspravlja se o bitnim životnim pitanjima i pojmovima iz različitih područja (psihologija, filozofija, etika, književnost, čitanje, učinci čitanja, prijateljstvo, ljubav, samoća, društvenost, rad itd.). U narativnoj se strukturi kao okidači određenih tema pojavljuju sjećanja na zajedničke zgode i trenutke učiteljice i učenice, što pridonosi vjerodostojnosti opisanoga odnosa Jagode Truhelke i Magdalene Šrepel. Upravo u ovako oblikovanom diskursu učiteljice Jakobović Fribec (2007) prepoznaje dinamični model ženskoga spoznavanja. Autorica je jasno podcrtala ulogu žene i ženskoga čuvstva koje može utjecati na promjene u društvu, pritom vršeći reformatorsku društvenu ulogu, što je na tragu njezine ženske poetike prisutne u većem dijelu njezina književna opusa koji je prethodio, ali i slijedio epistolaru.

Cljučne riječi: *U carstvu duše*, odgojni epistolar, diskurs učiteljice, Jagoda Truhelka, Magdalena Šrepel

Educational epistolary of Jagode Truhelka In the Realm of the Soul – sheets to her pupils

The work analyzes the educational epistolary of Jagoda Truhelka In the Realm of the Soul (*U carstvu duše*) published in Osijek in 1910. It concerns the epistolary text form, 27 instructional sheets from the teacher to her pupils respectively, and they enabled the author to transfer most directly her personal deliberations on upbringing and education convictions. In accordance with this, we also read the epistolary as a synthesis of Truhelka's upbringing-educational work and life deliberations that raises the question of the pupil to her teacher: „How can I be good?“ The epistolary is dedicated to Magdalena Šrepel, the Osijek teacher of Jagoda Truhelka, under whose influence the author herself became a teacher and with the basic focus on the figure of the teacher that is narratively shaped as a basic link in mediating knowledge to the social community. It discusses the essential life issues and concepts from different fields (psychology, philosophy, ethics, literature, reading, reading effects, friendship, love, solitude, sociability, work, etc.) Memories of mutual teacher and pupil events and moments arise as the trigger to certain themes in the narrative structure which contributes to the credibility of the described Jagoda Truhelka and Magdalena Šrepel relationship. It is in this form of discourse of teacher Jakobović Fribec (2007) that the dynamic model of female cognition is recognized. The author clearly underlined the role

of a woman and the emotion of a woman that can influence changes in society while performing the reformatory social role which is in accordance with her female poetics present in most of her literary opus that preceded, but also followed the epistolary.

Key words: educational epistolary, Jagoda Truhelka, In the Realm of the Soul (U carstvu duše), the role of a woman.

Ružica Jemeršić : Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja
Zagreb
Božica Mandić : Osnovna škola Đure Prejca, Desinić
Hrvatska

I ti dodaj zrno svoje

Živeći u određenom okruženju, dijete upija sve njegove utjecaje, uči modele socijalnih odnosa, uči svojstva, svrhu i namjenu predmeta koji ga okružuju, uči uzročno-posljedične veze i međudnose, a time postupno prihvaća i izgrađuje kulturu u kojoj odrasta. Danas, kada živimo u svijetu sveopće globalizacije, skrb o dobrima kulturne i prirodne baštine predstavlja prioritet, ali i uvjet opstanka i kvalitete života sadašnjih i budućih generacija. Kako dječje okruže i sva zbivanja u njemu igraju ključnu ulogu u oblikovanju cjeloživotnih stavova, vrijednosti i obrazaca ponašanja prema prirodnom i društvenom okolišu, tako je upravo rana školska dob značajna za istraživački usmjerene aktivnosti. Cilj je provedenog istraživanja bio ispitati koji su razlozi napuštanja uzgoja starih sorti kukuruza, u narodu zvanih *Amerikanšica* i *Poljšica*. Oslanjajući se na mogućnosti koje nudi rad u kombiniranome odjelu razredne nastave, provođenjem integriranih tema i aktivnostima istraživačke nastave, organizirali smo nekoliko dana istraživačke nastave u prirodi, na obiteljskom gospodarstvu, sve u želji doznati kolika je zastupljenost uzgoja domaćeg bijelog kukuruza u odnosu na hibridne vrste, budući da su *Amerikanšica* i *Poljšica* dio prirodne baštine i *zebranih jestvina* vinagorskoga područja. Rezultati su pokazali da tradicionalno zrno kukuruza nije izumrlo, da ga ljudi ljubomorno čuvaju te ga na vrlo maloj površini i svako proljeće siju. Razlog je tomu što ta sorta kukuruza zahtijeva tradicionalni pristup uzgoju biljke. Rezultati pokazuju kako se učenici vrlo rado uključuju u sve aktivnosti kojima se

nastoji poticati njihovi istraživački potencijali te da su njihove poduzetničke ideje realne i ostvarive. Analiza je pokazala i nedovoljan angažman odraslih u uviđanju mogućnosti da *domača bela kuruza* postane zaštićena robna marka.

Ključne riječi: prirodna baština, istraživačka nastava, stare sorte kukuruza

My grand of sand

Living in a particular environment, a child absorbs all of its impacts, learns models of social relationships, features, aims and purposes of the objects that surround him/her, learns causal relationships and interrelationships, and gradually accepts and builds the culture in which he/she grows up. Today, in the world of globalization, the care for the goods of cultural and natural heritage is a priority, but also a condition of survival, as well as life quality of present and future generations. As a child's environment and all the events in it play a key role in shaping life-style attitudes, values and patterns of behaviour toward the natural and social environment; precisely the early school age is significant for research-oriented activities. The aim of the study was to investigate the reasons for the abandonment of cultivation of old maize varieties, locally called *Amerikanšica* and *Poljšica*. Relying on the opportunities offered by the combined classroom, through the implementation of integrated themes and activities of research teaching, we have organized a few days of research teaching in nature, on a family farm, all in the desire to find out how much domestic white corn is cultivated in relation to hybrid varieties, since *Amerikanšica* and *Poljšica* are part of the heritage and "zebranih jestvina" (dialect for elected meals) of the vineyard areas. The results have shown that traditional corn varieties have not extinct, that people jealously treasure them and they still saw them on small surfaces every spring because this type of corn requires a traditional approach to plant breeding. The results show that pupils are happy to participate in all the activities that encourage their research potential and make their entrepreneurial ideas realistic and achievable. The analysis has also shown the inadequate engagement of adults in recognizing the possibility that *domača bela kuruza* becomes a protected brand.

Key words: natural inheritance, research teaching, old corn types

Tamara Jurkić Sviben : Sveučilište u Zagrebu
: Učiteljski fakultet
: Hrvatska

Hrvatski identitet, kultura i glazbena baština u obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatski identitet podrazumijeva svijest pojedinca i naroda o svome jeziku, povijesnom prostoru, religiji, kulturi i kulturnoj baštini. Dio kulturne baštine je i glazbena baština koja uključuje područje umjetničke i tradicijske glazbe. Cilj ovoga rada je pomoću upitnika provedenog među studentima Učiteljskog studija Sveučilišta u Zagrebu (N=150) uočiti razumijevanje pojmova *hrvatski identitet*, *hrvatska kultura* i *hrvatska glazbena baština*, te poznavanje i razumijevanje sastavnica *hrvatske glazbene baštine*. Također će se istražiti doticaj s hrvatskom glazbenom baštinom tijekom studija te mišljenje studenata o potrebi intenzivnijeg obrazovanja u području hrvatskoga identiteta, kulture i glazbene baštine. Dodatno će se ispitati i mišljenje studenata o potrebi sadržajnijeg uključivanja umjetničkih i tradicijskih djela hrvatske glazbene baštine u kurikulum Glazbene kulture u primarnom obrazovanju. Očekivani rezultati mogli bi uputiti na potrebu intenzivnijeg obrazovanja učitelja u području hrvatskog identiteta, kulture i hrvatske glazbene baštine.

Ključne riječi: hrvatski identitet, hrvatska kultura, hrvatska glazbena baština, obrazovanje učitelja, kurikulum Glazbene kulture

Croatian identity, Culture and Musical heritage in the Education of Primary Teachers in the University of Zagreb

Croatian identity implies the awareness of the individual and the nation about language, historical space, religion, culture and cultural heritage. One part of the cultural heritage is also a musical heritage that includes the area of artistic and traditional music. The aim of this paper is to assess by survey conducted on students of the Primary teachers education study in the University of Zagreb and to identify understanding the concepts of Croatian identity, Croatian culture and Croatian musical heritage, as well as the knowledge and understanding of the components

of the Croatian heritage of music (N = 150). It will be also explored the students' contact with Croatian musical heritage during the study and the students' opinion on the need for more intensive education in the area of Croatian identity, culture and musical heritage. The students' opinion on the need for a more intensive inclusion of artistic and traditional works of the Croatian musical heritage in the curriculum of the Music Culture in Primary Education will be further examined. Expected results could address the need for more intensive teacher education in the area of Croatian identity, culture and Croatian music heritage.

Key words: Croatian Identity, Croatian Culture, Croatian Musical Heritage, Teacher Education, Curriculum of Music Culture Subject

**Ana Kalajžić
Slavica Šimić Šašić**

Studentica Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja u Zadru
Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

**Anela Nikčević-
Milković**

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

Učiteljske procjene kompetencija i spremnost za nove pristupe u obrazovanju

Zahtjevi suvremenog doba uvelike utječu na obrazovni sustav, pa samim time i na novi kompetencijski profil učitelja. Nova uloga učitelja temelji se na odgovornosti da pripreme učenike za učenje, napredovanje i življenje u dinamičnom i promjenjivom okruženju suvremenog svijeta. Upravo je zbog toga istaknuta važnost novog kompetencijskog profila u društvu današnjice. Na tragu toga, interes za istraživanje i definiranje kompetencijskog profila učitelja koji odgovara zahtjevima suvremenog obrazovanja sve je veći. U tim se istraživanjima ističu kompetencije koje učitelji procjenjuju važnima pri realizaciji suvremenog kurikula te koje su kompetencije kod njih osobno više, a koje manje razvijene. Većina se istraživanja temelji na osobnoj procjeni učitelja dajući prikaz kompetencijskog profila učitelja u današnjoj odgojno-obrazovnoj praksi. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati važnost pojedinih kompetencija za udovoljavanje zahtjevima suvremene odgojno-obrazovne prakse, ispitati percepciju razvijenosti vlastitih kompetencija učitelja te ispitati koliko se

učitelji osjećaju spremnima za promjene pristupa u obrazovanju. Istraživanje je provedeno anonimnim anketiranjem (N=299) učitelja razredne i predmetne nastave u Splitsko-dalmatinskoj, Zadarskoj i Ličko-senjskoj županiji. Rezultati istraživanja upućuju na procjenu učitelja o važnosti i razvijenosti odgovarajućih kompetencija koje su temeljene na stručnim znanjima, poznavanju i poticanju učenika, poticanju mišljenja i rješavanja problema, poticanju samoreguliranog učenja te komunikaciji i odnosima. Uz to, rezultati istraživanja otkrivaju, prema osobnoj procjeni učitelja, i njihovu razinu spremnosti za nove pristupe u obrazovanju.

Ključne riječi: kompetencijski profil, suvremena nastava, novi pristup

Teachers' competencies valuation and their preparedness to new approaches in education

The demands of today's world greatly affect the educational system, and thus the new competency profile of a teacher. The new role of a teacher is based on their responsibility to prepare students for learning, improving, and living in a dynamic and changing environment of a contemporary world. That is why in today's society the importance of a new competency profile has been emphasized. In the pursuit of this, the interest to research and define a teachers' competency profile, that meets the demands of modern education, has never been greater. Teachers' personal estimation is the base in most research, giving a great insight into a teachers' competency profile in today's society. Therefore, the aim of this study was to examine the importance of some competencies that meet the demands of contemporary educational practice, to examine a teachers' perception of development of their own competencies, and to examine a level of teachers' preparedness for a change to a new approach in education. The survey was conducted by an anonymous questionnaire in which (N=299) teachers of class and subject teaching participated at Split-Dalmatia County, Zadar County, and Lika-Senj County. The results of the study point toward a teachers' evaluation of the importance and development of relevant competencies that are based on professional knowledge, knowing and encouraging students, encouraging thinking and solving problems, encouraging self-regulated learning and encouraging communication and relationships. In addition, according to the teachers' personal evaluation, the results of the study reveal their level of readiness for new approaches to education.

Key words: competency profile, contemporary teaching, a new approach

Mirisa Katić : Državni arhiv u Zadru
Robert Bacalja : Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Hrvatska

Učitelji kao pokretači kulturnih aktivnosti u Dalmaciji u 19. stoljeću

Cilj rada je istražiti ulogu učitelja u društvenom i kulturnom životu Dalmacije u 19. stoljeću koja nije dovoljno poznata jer je učiteljski posao oduvijek bio u sjeni politike, a ona se njime bavila samo u vrijeme većih društvenih i nacionalnih pokreta. Učitelji su rijetko bili pokretači i vođe takvih gibanja jer je prava moć bila u rukama predstavnika državnih i crkvenih struktura koje su im bile nadređene. Zbog toga se utjecaj učitelja očitovao većinom na mikrorazini i u vezi s njihovom strukom, a snažan glas se mogao čuti tek od sedamdesetih godina 19. stoljeća s početkom učiteljskog organiziranja u Dalmaciji i njihovom sve većom suradnjom s učiteljima iz kontinentalnih dijelova Hrvatske. Od tada učitelji sve više pišu o životu i radu u svojoj sredini, objavljuju u učiteljskom tisku i sudjeluju u radu stručnih tijela koja objavljuju izvješća i priloge svojih članova. U tim priložima se, osim prikaza života i rada u školama, donose stručni radovi, pedagoški članci s prijedlozima za poboljšanje nastave i metodologije rada, kao i prijedlozi za unapređenje kulturnog života zajednice. Učitelji su organizirali kulturne manifestacije, izložbe, osnivali glazbene skupine, likovne radionice, radionice za ručne radove djevojčica i dječaka i slično, što je prelazilo okvire njihova svakodnevnog posla. Te aktivnosti su im donosile pohvale nadređenih, a ponekad i novac za unapređenje tih djelatnosti, što je evidentirano u izvješćima Pokrajinskoga i Kotarskoga školskog vijeća u Zadru. O tome se puno pisalo i u periodičnom tisku i ali do sada nije podrobnije istraženo.

Ključne riječi: učitelji, kulturne aktivnosti, Dalmacija, 19. stoljeće, Pokrajinsko školsko vijeće, Kotarsko školsko vijeće

Teachers as initiators of cultural activities in Dalmatia in the 19th century

The aim of this paper is to provide an overview and analysis of the role of teachers in the social and cultural life of Dalmatia in the 19th century, which is not well-known because the teaching work has always been in the shadow of politics,

and it deals only with it in the course of major social and national movements. Teachers were barely the initiators and leaders of such movements because the real power was in the hands of representatives of the state and ecclesiastical structures that were superior to them. Consequently, the influence of the teacher was manifested mostly in the local area and in relation to their profession, and their strong voice could be heard only since the seventies of the nineteenth century with the beginning of the teaching organization in Dalmatia and their growing cooperation with teachers from the continental Croatia. Since then, teachers have been increasingly writing about life and work in their midst, publishing in the teaching press and participating in the work of expert bodies that published reports and contributions of their members. In addition to the presentations of life and work in the schools, these articles include expert papers, pedagogical articles with suggestions for improving teaching and methodology of work, as well as suggestions for improving the community's cultural life. The teachers organized cultural events, exhibitions, music groups, art workshops, handicraft workshops for girls and boys and similar, which crossed the frames of their daily work. For all these activities they were appreciated by their superiors and sometimes they got the money to improve these activities, as evidenced in reports of the Provincial and District Council in Zadar. A lot has been discussed about this in the periodical press, but so far no more detailed research has been done.

Key words: teachers, cultural activities, Dalmatia, 19th century, Zadar, Provincial school council, The County school council

Ivica Kiš Zagreb
 Hrvatska

Principi projekcije (kamera opskura – baština svijeta u suvremenosti)

Vizualna komunikacija se zasniva na viđenom (slika). Svaka slika je projekcija. „Ljudsko oko je kao kamera obscura.“ (L. Da Vinci, milanski kodeks 1498.), dakle slika koju vidimo je projekcija (kao u kameri opskuri). Svjetlost se (od izvora) pravocrtno širi prostorom. Svjetlost pada po predmetima u prostoru (osvjetljava ih) i od svake točke u prostoru se (transformirana) odražava pravocrtno u svim smjerovima u prostor. U kameri opskuri (kao i u ljudskom oku) stvara se (projicira) slika (dovodi svjetlosni kaos u red) stvarajući perspektivnu sliku. Perspektivna

slika je centralna projekcija (jedina prirodna, mjerljiva) projekcija prostora. Ortogonalna (projektantska) projekcija je projekcija iz beskonačno udaljenog centra projekcije (ekstremni slučaj centralne projekcije, svaka točka u prostoru projicira se okomito na ravninu projekcije). Ortogonalna projekcija ima mjerilo (proporciju odnosa crteža i zamišljenog ili stvarnog motiva). Aksonometrijska projekcija je ortogonalna projekcija motiva koji nije u ortogonalnom položaju prema ravnini projekcije. Aksonometrijska projekcija ima tri mjerila (po jedno za svaku os motiva – dužinu, širinu i visinu). Autor pomoću kamere opskure pojašnjava ortogonalnu projekciju izvođeci je iz perspektivne projekcije, pa i sve aksonometrijske i dimetrijske projekcije. Korištenjem kamere opskure (koja je baština čovječanstva), autor u nastavi uspostavlja kreativnu vezu sa suvremenim medijima zasnovanim na vizualnoj percepciji prostora.

Gljučne riječi: vizualna komunikacija, slika, projekcija, svjetlost, kamera opskura

Principles of projection (camera obscura – heritage of the world in modernity)

Visual communication is based on the vision (picture). Each picture is a projection. “The human eye is like a camera obscura.” (L. Da Vinci, Milan codex 1498), so the picture we see is projection (as in camera obscura). The light (from the source) spreads through the space. The light falls on objects in space (illuminates them) and from every one (transformed) it reflects in all directions in space. In the camera obscura (as in the human eye) images are created (light chaos is brought to the order) creating a perspective image. The perspective image is the central projection (the only natural, merciless) projection of the space. The orthogonal (projection) is projection from the centre of infinite distance (the extreme case of the central projection, each point in the space is vertical projected to the plane of the projection). Orthogonal projection has a scale (proportion of drawings of imagined or real motives). Axonometric projection is an orthogonal projection of a motif that is not in orthogonal position toward the plane of projection. Axonometric projection has three scales (one for each axe of the motif - length, width and height). The author uses the camera obscura to clarify orthogonal projection from perspective projection, as well as all axonometric and dimetrical projections. By using an obscure camera (which is the heritage of mankind), the author in the classroom establishes a creative connection with contemporary media based on visual perception of space.

Key words: visual communication, image, projection, light, camera obscura

Martina Kolar Billege : Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Vesna Budinski : Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Hrvatska

Važnost primjene suvremenih znanstvenih spoznaja u metodičkoj artikulaciji sata Hrvatskoga jezika

Metodička artikulacija nastavnoga sata jezika u nastavnome predmetu Hrvatski jezik uspostavlja se na temelju povezanih aktivnosti kompatibilnih sa sadržajem učenja/poučavanja. Mikrostrukturirani model obuhvaća pripremu / motivacijski uvod, rad na jezičnometodičkom predlošku, najavu sadržaja nastavne jedinice, upoznavanje jezične pojave u kontekstu, vježbanje, ponavljanje i utvrđivanje, vrednovanje učenikovih postignuća te pravopisnu sekvencu za globalno pamćenje riječi. Zakonitosti spoznaje jezičnih sadržaja tijekom učenja/poučavanja zahtijevaju primjenu metodičkoga instrumentarija koji omogućuje dosezanje kognitivnih ciljeva učenja. Istraživanje je usmjereno na analizu metodičke artikulacije, vremenske dimenzije koja joj je dodijeljena te na analizu sustava metodičke provedbe u kojima se ostvaruje metodički čin učenja jezičnih sadržaja (gramatika/pravopis). Utvrđuje se uključenost učenika u jezične djelatnosti recepcije i produkcije s ciljem utvrđivanja uspostavljanja jezičnoga međudjelovanja kao preduvjeta za razvoj komunikacijske jezične kompetencije. Istraživanje je provedeno u okviru 70 sati Hrvatskoga jezika od 2. do 4. razreda primarnoga obrazovanja. Rezultati će pokazati primjenu suvremene metodičke artikulacije i vremensku dimenziju dodijeljenu pojedinoj nastavnoj etapi, karakteristike jezičnometodičkih predložaka s obzirom na načelo teksta te izbor metodičkih sustava za organizaciju nastavnoga procesa. Ovim se radom želi istaknuti važnost primjene suvremenih metodičkih znanstvenih spoznaja. Iako se nude „nove“ smjernice poučavanja, u hrvatskom metodičkom diskursu postoje čvrsta uporišta utemeljena u znanstvenim istraživanjima. Podržava se transformacija odgojno-obrazovnoga procesa, ali u skladu s istraživanjima i suvremenim znanstvenim spoznajama.

Ključne riječi: metodika hrvatskoga jezika, mikrostrukturirani model poučavanja jezika

The Importance of Applying Contemporary Research Findings in Croatian Language Teaching

The methodology of teaching a lesson within the subject Croatian language is set on the principle of related activities compatible with the learning/teaching content. The microstructured model comprises the planning / motivational introduction, language teaching template, lesson-content announcement, introduction to language occurrences in context, practice, repetition, evaluation of student' achievement and the orthographic sequence for global word memorization. Rules relating to the awareness of language content during learning/teaching demand the application of a teaching instrument which enables reaching the cognitive aims of learning. The research is directed towards the analysis of the teaching performance, allocated time frame, and the analysis of the system of teaching where learning language content (grammar and orthography) takes place. Students' involvement in receptive and productive language skills is identified with the aim of establishing language interaction as a precondition for developing communicative language competence. The research was carried out within the framework of 70 teaching hours of Croatian language from Grade 2 to Grade 4 of primary school. The results will show the application of contemporary teaching methodology, the temporal dimension allocated for each teaching phase, characteristics of language teaching templates with respect to the text principle and selection of teaching systems for organizing the teaching process. The paper aims to highlight the importance of applying contemporary knowledge relating to teaching methodology. Although "new" teaching guidelines are being offered, the stronghold of Croatian teaching is firmly grounded on scientific research. Transformation of the educational process is supported however in agreement with research and contemporary scientific knowledge.

Key words: Croatian language teaching methodology, microstructured model of language teaching

Integracija kao novina, suština i postojanost u nastavnom procesu

Integrativni pristup u nastavi je model nastavnog procesa koji nastavu promatra kao jedinstvenu cjelinu u kojoj se nastavni sadržaji povezuju. On predstavlja inovativan model sve više prisutan u svijetu. Proces integracije nastavnih sadržaja se ne ogleda samo na sadržajnom, mikro nivou. U radu istražujemo širi kontekst postojanosti nastavnih sadržaja kroz: spoznajni, sociološki, psihološki i organizacijski aspekt same pojave. Takav pristup regenerira znanja u vještine, koje se temelje na istinskim vrijednostima, o čemu ćemo detaljnije elaborirati u radu. Istražujući obrazovne sustave uvidjeli smo da jedino Finska teži tome da tematski i na integrativan način počne sljedeću reformu obrazovnog sustava. Finski obrazovni sustav, u načelu, ukida nastavne predmete i polazi od tema koje zanimaju učenike. Nastavnici/e zajedno s učenicima planiraju i realiziraju aktivnosti s ostvarivanjem ključnog cilja – funkcionalnosti nastavnih sadržaja. Istražujući ovu pojavu u obrazovnom sustavu Crne Gore uvidjeli smo da sustav ne sjedinjuje nastavne sadržaje, a da učitelji nemaju osjećaj za veze pojedinih predmeta. Nastavni programi isključuju jedan drugog, a opći nastavni sadržaj kao takav nema logičnu strukturu. U tom slučaju nastavni sadržaj brzo izbljedi i nema postojanost. U ovom radu prikazat ćemo rezultate istraživanja koje je provedeno u Crnoj Gori na uzorku od 485 nastavnika koji su kroz anketu predstavili razumijevanje procesa integrativnosti i na koji način integrativnost utječe na uspješnost nastave i učenja. Kvalitativan osvrt na koncept integrativnosti istraživan je putem obuka za nastavnike tokom protekle 3 godine. U radu smo ukazali na rezultate ovog procesa i odnos nastavnika prema ovom inovativnom modelu.

Ključne riječi: socijalna pedagogija, neformalno obrazovanje, integrativna nastava, socijalne vještine, funkcionalno učenje

Integration as innovation, substance and in teaching

Integrative approach in teaching is a teaching model that observes teaching as a unique entity in which teaching content is linked. It represents an innovative model more and more present in the world. The process of integrating teaching content is not only reflected in the content, on micro level. In this paper we explore the broader context of the sustainability of teaching contents through: the cognitive, sociological, psychological and organizational domain of the phenomenon itself. Such an approach regenerates knowledge into skills, which are based on true values, which will be elaborated in more detail in our work. By exploring educational systems, we realized that only Finland seeks to start the reform of the education system in a thematic and integrative way. The Finnish education system, in principle, terminates classes and starts from topics for which students show interest. Teachers and students plan and implement activities with the key goal - to gain functional knowledge and skills and create likewise content. Exploring this phenomenon in Montenegro's education system, we realized that the system does not combine teaching content, and that teachers do not have a sense of connection for particular subjects. Teaching programs exclude each other, and general teaching content as such has no logical structure. In that case, the teaching content quickly fades and there is no persistence. In this paper we will present the results of the research conducted in Montenegro on a sample of 485 teachers. By participating in the survey they presented the understanding of the integrative process and how integrativeness influences the success of teaching and learning. A qualitative review to the concept of integration in teaching has been explored through teacher training for the past 3 years. In this paper we pointed out the results of this process and the attitude of teachers towards this innovative model.

Key words: integrative teaching, social pedagogy, non-formal education, social skills, functional learning

Arkadiusz Krasicki : Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
Hrvatska

Isus Učitelj istine

Je li moguće da je nauk Učitelja iz Nazareta aktualan i danas? Isus je kao povijesna osoba bio poznat svojim suvremenicima po autonomnom naučavanju Tore. Rabinizam koji možemo definirati kao pokret učitelja i odgajatelja Izraela bio je sveopće poznat i cijenjen. Rabbi iz Nazareta prekoračuje svojom originalnošću stare strukture književnika i njihove metode, čini sve novo. Mnogi su u Isusovim riječima prepoznali autoritet. U odnosu na ostale učitelje – rabine, njegov se nauk odlikovao snagom. Naučavao je kao onaj koji ima vlast. To je dokaz njegove autonomnosti u zajedništvu s Ocem. Isus poziva apostole i učenike oko sebe i poučava ih kako bi i sami mogli poučavati. Okuplja ih. Obraća se mnogima i mnogi ga traže. Poziva na suradnju, odgaja i šalje svoje učenike među nove skupine. Isus svojim naukom pokreće kulturološke promjene koje sežu do našeg vremena. On je nadvremenski učitelj istine. Učitelj iz Nazareta poučava o istini koja oslobađa. Njegovo je poslanje objava istine koja će potaknuti na promjenu srca i pokazati put života i Istine. Zanimljivo je primijetiti da se Isus u svojem naučavanju složenih vjerskih istina najčešće služi jednostavnim pripovjednim i govornim oblicima figurama (parabola, usporedba, priče s poukom, dijalozi) izbjegavajući teške filozofske pojmove i složene stilske figure. Kao predani učitelj on želi slušateljima bliskim slikama iz svakodnevice zorno predočiti temu koju naučava. To međutim ne znači da pred obrazovanijim sugovornikom, kao što je primjerice Nikodem neće posegnuti i za zahtjevnijim oblicima naučavanja. Iz Isusovih oblika i metoda poučavanja možemo naučiti koliko je važno imati pred očima konkretne slušatelje ili učenike koje podučavamo.

Ključne riječi: Isus, učitelj, odgajatelj, učenik, istina, metode poučavanja

Jesus Teacher of Truth

Is it possible that the teachings of the Teacher of Nazareth are still relevant today? As a historical figure, Jesus was known among his contemporaries for his autonomous teaching of the Torah. Rabbinitism, which we can define as a movement of teachers and educators of Israel, was widely known and regarded. The Rabbi from Nazareth

surpasses the old literary structures and the old methods with his originality and does everything in a new way. Many recognised the authority in Jesus's words. When compared to the other teachers – rabbis, his teachings stood apart because of their strength. He taught as a person of authority. This is the proof of his autonomy in the union with the Father. Jesus invites the apostles and students around him and teaches them, so they could then be able to teach themselves. He gathers them. He speaks to many and is sought after by many. He calls for cooperation, educates, and sends his students to new groups. With his teachings, Jesus started some of the cultural changes that reached forward to our time. He is the teacher of truth that transcends time. The Teacher of Nazareth teaches about the truth that liberates. His mission is the declaration of truth that encourages the change of heart and shows us the path of life and the Truth. It is interesting that Jesus mostly uses simple storytelling and narrative forms to teach complex religious truths (parable, simile, stories with morals, dialogues) and avoids difficult philosophical terms and complex stylistic figures. As a dedicated teacher, he wants to use familiar images from everyday life to accurately present the topic of his teachings. However, that does not mean that when interacting with a more educated person, like for example Nicodemus, he will not reach for more complex teaching methods. Jesus's teaching forms and methods can teach us how important it is to consider the individual people listening to us or the specific student that we are teaching.

Key words: Jesus, teacher, educator, student, truth, teaching methods

Martina Krivić Lekić : Državni arhiv u Bjelovaru
Danijela Birt Katić : Sveučilište u Zadru
Odjel za etnologiju i antropologiju
Hrvatska

Učiteljica Stana Štrk – sakupljačica kulturne baštine sela Raven

U izlaganju autorice donose uvid u dio bogatog opusa etnografskog gradiva koje se čuva u državnim arhivima i arhivima različitih baštinskih institucija, a vezuje se uz rad učitelja u selima i manjim sredinama. Dio redovnih obaveza učitelja – uredno vođenje pedagoške i druge dokumentacija te ispisivanje školskih i etnografskih spomenica s vremenom je dobio na važnosti te privukao različite profile istraživača. Pažljivo rukovanje i čuvanje vrijednog gradiva u brojnim

školskim pismohranama omogućilo je ne samo ponovno vrednovanje truda i rada učitelja u obrazovanju nego i korištenje sačuvanog materijala kao prvoklasnog izvora za proučavanje kulture i baštine sela. Bogata rukopisna ostavština učitelja koji su tijekom svog radnog vijeka prikupljali baštinu mjesta u kojemu su živjeli, u posljednjih je desetak godina postala zanimljiva etnoložima i kulturnim antropoložima. Nedavno objavljen rukopis etnografske spomenice pod nazivom *“Etnografska spomenica – Raven”* u izdanju Državnog arhiva u Bjelovaru, dala je poticaj da se ova tema detaljnije istraži te da se osim uvida u život učiteljice Stane Štrk, autorice spomenice, problematizira i valorizira uloga učitelja kao „etnografa amatera“ u kontekstu razvoja hrvatske etnologije. Inicijativa prikupljanja i sabiranja narodne građe potaknuta je pozivom i uputama Antuna Radića objavljenima 1897. godine pod naslovom *“Osnove za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu”*. Takav način rada i podizanja značaja narodne tradicije i baštine doveden je na državnu razinu naredbom Banske vlasti 1940. godine kojom se svi učitelji obvezuju na istraživanje narodnog života. U izlaganju će biti predstavljena mogućnost suvremene interpretacije arhivskog gradiva, te kroz primjer etnografske spomenice sela Raven analizirati vrijednost rada i drugih učitelja „etnografa amatera“ za razvoj etnologije i etnografije u hrvatskom kontekstu.

Ključne riječi: etnografsko gradivo, etnografska spomenica, životna svakodnevnica, baština

Stana Štrk - collector of the cultural heritage of the village Raven

This presentation provides an insight to the part of the rich opus of ethnographic materials kept in state archives and other heritage institutions, the ones that are predominately connected to the work of various teachers in villages and small towns. Over time, teacher's regular duties, such as proper handling of pedagogical and other documentation as well as their work on school and ethnographic yearbook (*spomenica*), gained importance and attracted different profiles of researchers. This kind of careful archiving of valuable materials in various school's archives enabled not only re-evaluation of their efforts and work within the educational system but also the use of preserved material as a valuable resource for studying the culture and heritage of the village. For the past ten years, a lot of this rich manuscripts have become interesting to ethnologists and cultural anthropologists. The recently published manuscript of the ethnographic yearbook (*spomenica*) entitled “Etnografska spomenica - Raven” published by the State Archives in Bjelovar has given the inspiration to explore this subject in more detail. In doing so, not only the life of teacher/

author of the text Stana Štrk was put in the focus, but also the valorization of the teacher's role as “ethnographer amateur” in the context of the development of Croatian ethnology. The initiative for collecting archived material was inspired by the instructions of Antun Radić published in the year of 1897 under the title “Fundamentals for collecting and studying materials on folk life” (“Osnove za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu”). This way of raising the importance of national traditions and heritage was brought to the state level by the Banovina of Croatia in 1940 whereby all teachers must commit themselves to the research of folk life. These ethnographic records, *spomenice*, form a part of a diverse and extensive ethnographic material and contribute to a better understanding of the historical processes and everyday life of Croatian villages.

Key words: ethnographic dana, ethnographic yearbook, everyday life, heritage

.....

Marinko Lazzarich : Sveučilište u Rijeci
Učiteljski fakultet
Hrvatska

Izazovi učiteljske profesije: stavovi studenata učiteljskoga fakulteta o statusu učitelja u društvu i o vlastitom aktivizmu u sklopu budućeg zanimanja

Dok pojedinci doživljavaju nastavničku djelatnost kao poslanje, mnogi smatraju da je to posao kao i svaki drugi. Profesija je djelatnost koja je u javnosti percipirana društveno vrijednom i značajnom, posao veoma bitan za razvoj temeljnih društvenih i ljudskih vrijednosti. U 2019. godini se o zanimanju *učitelj* u Hrvatskoj još uvijek ne može govoriti kao o profesiji. Od učitelja se očekuje visoka razina entuzijazma koju javnost percipira osnovnom kvalitetom odgojitelja, umjesto da se očekuje velika doza profesionalnosti. U tekstu se problematizira status učitelja i recepcija prosvjetne struke u Hrvatskoj kao i uvjeti rada u hrvatskome školstvu. Navode se rezultati istraživanja stavova studenata Učiteljskog fakulteta u Rijeci o položaju učiteljske struke i društvenom statusu učitelja. Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi stavove studenata o aktualnom položaju učitelja u Hrvatskoj; ispitati razinu odlučnosti studenata za aktivno angažiranje u ostvarenju boljeg socijalnog

i materijalnog statusa učitelja. Istraživanje je provedeno 2018. godine metodom ankete. Rezultati potvrđuju razvijenu svijest ispitanika o nedostacima u hrvatskom školskom sustavu i potplaćenosti nastavnčkoga kadra. Uz apostrofiranje osnovnih nedostataka u obrazovnoj politici ispitanici su izrazili spremnost za uključivanje u rješavanje toga problema. Dobiveni rezultati jasno upućuju da je potrebna suštinska obrazovna reforma za poboljšanje učiteljskoga statusa.

Ključne riječi: učitelj, odgojno-obrazovni proces, poučavanje, profesija, društveni status

Challenges of the Teaching Profession: how do students of the Faculty of Teacher Education see the status of teachers in the society and their own engagement with their future profession

Some people view teaching as a mission, many others consider it as just another job. Teaching profession is publicly perceived as socially valuable and important, a job essential for the development of fundamental societal and human values. However, in 2019 Croatia, one still cannot speak of teaching as a profession. Unlike education policies in some European countries, the historical development of the upgrade to the teaching profession in Croatia lags a bit. Teacher is expected to have a high level of enthusiasm. The public perceives that as a basic quality of an educator, rather than expecting a high degree of professionalism. The text deals with the status of teachers and the acceptance of the educational profession in Croatia as well as the working conditions in the Croatian education. We present research results of attitudes towards the teaching profession and the social status of teachers expressed by students enrolled in the Faculty of Teacher Education, University of Rijeka. The main objective of the research was to determine the attitudes of students on the current status of teachers in Croatia, concurrently examining the level of their readiness to actively engage in achieving better social and material status of teachers. The research was conducted in 2018 using the survey method. The results confirmed that the respondents possess developed awareness of the deficiencies in the Croatian school system and the underpaid teaching staff. Aware of the basic weaknesses in the education policy, respondents expressed their willingness to engage in solving these problems. The results also clearly pointed to the need for an essential educational reform to improve the status of the teaching staff.

Key words: teacher, educational process, teaching, profession, social status

Nina Licul

Sveučilište u Rijeci
Akademija primijenjenih umjetnosti

Letricija Linardić

Sveučilište u Rijeci
Akademija primijenjenih umjetnosti
Hrvatska

Stavovi učitelja likovne kulture i umjetnosti o potrebnim kompetencijama i programima umjetničkog obrazovanja za rad u nastavi

Kompetencijski modeli i opće kompetencije učestala su tema u području obrazovanja na svim razinama u prethodnih nekoliko godina. Nameće se pitanje operacionalizacije kompetencija u umjetničkom obrazovanju, proizašlih iz iskustava u neposrednom radu u osnovnim i srednjim školama, što bi rezultiralo uvođenjem konkretnih poboljšanja u radu s učenicima i studentima. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi stavove učitelja u osnovnim i nastavnika u srednjim školama sa svrhom poboljšanja kvalitete nastave na studijskim programima Likovne pedagogije i usklađivanja programa sa potrebama na tržištu rada. U radu su prikazani rezultati ispitivanja stavova učitelja likovne kulture i umjetnosti o potrebnim kompetencijama za rad u nastavi, o potrebi za posebnim oblicima obrazovanja i potrebi za obrazovanjem iz različitih umjetničkih područja na visokoškolskim ustanovama koje obrazuju buduće učitelje i nastavnike likovne kulture i umjetnosti. U istraživanju je sudjelovao 41 učitelj likovne kulture i umjetnosti, vizualne umjetnosti i dizajna koji podučava u osnovnim i srednjim školama Primorsko-goranske, Ličko-senjske i Istarske županije. Rezultati pokazuju razlike između mišljenja učitelja u osnovnim i nastavnika u srednjim školama o potrebnim kompetencijama za rad u nastavi te ukazuju na potrebu svih učitelja i nastavnika za posebnim oblicima obrazovanja i obrazovanjem u specifičnim – tradicionalnim i suvremenim umjetničkim područjima. Dobiveni indikatori služit će kao smjerokaz pri izmjenama studijskih programa te imaju aplikativnu vrijednost pri usklađivanju svih razina u obrazovnoj vertikali.

Ključne riječi: likovna kultura i umjetnost, kompetencije, kompetencije za razvoj kreativnosti, specifične kompetencije, tradicionalna i suvremena umjetnička područja

Attitudes of art teachers on competences and art education programs required in art teaching

Competence models and general competences have become important subjects in the field of education over the past few years. The discussions focus on the operationalization of competences in art education, which result from a first-hand experience in primary and secondary schools and may lead to significant improvements in the work with primary and secondary school students. The aim of this study was to examine the attitudes of primary and secondary school teachers, with the objective of enhancing the quality of teaching in study programs of Art Education and meeting the needs of labour market. This paper shows the results of the examination of art teachers' opinions about the following: the competences required in art teaching, the need for special forms of education and the need for training in different areas of art at higher education institutions. The study included 41 teachers of art, visual art and design, who work at primary and secondary schools in the counties of Primorje-Gorski kotar, Lika-Senj and Istria. Speaking of the competences required in art teaching, the results indicated that there were differences between the viewpoints of primary school teachers and the viewpoints of secondary school teachers. The results also demonstrated that both primary and secondary school teachers voiced the need for special forms of education and special forms of training in specific – traditional and modern – areas of art. The obtained indicators will serve as an orientation in the process of introducing changes in study programs and they will have an applicative value in harmonization of all educational levels.

Key words: art and art education, competences, competences for creativity development, specific competences, traditional and contemporary art

Marica Mamut : Sveučilište u Zadru
Odjel za geografiju
Dinko Marin : Osnovna škola Bartola Kašića, Zadar
Hrvatska

Zastupljenost sadržaja održivog razvoja i zaštite okoliša u nastavi Geografije u osnovnoškolskom programu

Spriječiti neodgovorno ponašanje pojedinca prema prirodnom okruženju te očuvati osnovna načela održivog razvoja u hrvatskom društvu jedno je od bitnih imperativa razvoja. Sudjelovanje javnosti u donošenju odluka iz područja zaštite životne sredine dio je suvremene stvarnosti te se pokazala nužnost ekoloških sadržaja u obrazovanju. Razvijanje ekološke svijesti i ekološkog ponašanja od najranijeg djetinjstva prioritetni je zadatak svih sfera društva. Odgojni i obrazovni proces nedvojbeno treba sadržavati ekološke sadržaje. Prve eksplicitne spoznaje o zaštiti okoliša stječu se već u predškolskom obrazovanju, a u osnovnoškolskim programima prirode i društva, biologije, geografije i ostalih predmeta prirodne grupe učenici upoznaju osnovne ekološke pojmove i stječu znanja o svim negativnim utjecajima na ekološku ravnotežu. Ekologija kao interdisciplinarna znanost s holističkim pristupom u istraživačkom djelovanju zasigurno je u domeni interesa i prirodnim i društvenim znanostima. Shodno tome, nastavni plan Geografije, kao nastavnog predmeta u kojem se obrađuju i prirodna i društvena sfera prostra, nužno mora obrađivati ekološku problematiku. Analizom dokumenata koji propisuju nastavni plan i program, te ishode i kompetencije osnovnoškolskih nastavnih predmeta uočen je eksponencijalni rast tema zaštite okoliša i održivog razvoja. Program Geografije kao nastavnog predmeta u osnovnoj školi predviđa različitu zastupljenosti ekoloških sadržaja po pojedinim nastavnim temama te na razini pojedinih razreda. Naglasak rada je na analizi ishoda koji konkretiziraju zaštitu okoliša i održivi razvoj te ishoda koji su povezani s međupredmetnom temom održivog razvoja. Analiza pokazuje neujednačenost sadržaja po temama unutar same Geografije te na različitim razrednim razinama.

Ključne riječi: osnovna škola, Geografija, nastavni plan i program, ishodi učenja, ekološki sadržaji, održivi razvoj

Sustainable Development and Environmental Protection Contents Representation in Geography Teaching in Primary School Program

Preventing irresponsible behaviour of an individual in the natural environment and preserving the basic principles of sustainable development in Croatian society is one of the essential imperatives of development. Public participation in decision-making in the field of environmental protection is a part of the contemporary reality and has shown the necessity of ecological contents in education. Developing ecological awareness and ecological behaviour from the earliest childhood is a priority task of all spheres of society. The upbringing and an educational process must undoubtedly contain ecological contents. The first explicit knowledge about an environmental protection is already gained in pre-school education and moreover, in elementary school programs of Science, Biology, Geography and other natural group subjects students acquire new ecological concepts and gain knowledge of all the negative impacts on an ecological balance. Ecology as an interdisciplinary science with a holistic approach to research is surely in the domain of interest in both, natural and social sciences. Consequently, the curriculum of Geography, as a teaching subject in which the natural and the social sphere of space are treated, must necessarily address the ecological issues. By analysing the documents that regulate the curriculum and the outcomes and competences of elementary school subjects, an exponential growth of an environmental protection and sustainable development issues has been noted. The program of Geography as a school subject in elementary school envisions different representation of ecological contents within an individual teaching topics and at the level of individual classes. The emphasis is on the outcome analysis that defines environmental protection and sustainable development and also on the outcomes related to the intersubject theme of sustainable development. The analysis shows an unevenness of contents on topics within the Geography itself and at different class levels.

Key words: primary school, Geography, curriculum, learning outcomes, ecological contents, sustainable development

Anna Martinović

Sveučilište u Zadru

Odjel za anglistiku

Emanuela Mijatović

Osnovna škola Ljudevit Gaj Krapina

Hrvatska

Korištenje materinjeg jezika u poučavanju engleskog jezika

Nastavnici suvremenog doba, a posebice nastavnici stranih jezika, koriste svoja znanja o različitim metodama poučavanja, ne samo za usvajanje osobnog pristupa pedagogiji i metodologiji, već i za primjenu pozitivnih značajki koje se smatraju prikladnima u određenoj situaciji (Hall & Cook, 2012). Prema Brownu i Leeju (2015), jezična pedagogija je dinamičan proces koji obuhvaća nastavnikovo znanje, vještine, pretpostavke i uvjerenja o poučavanju jezika, koja se stalno mijenjaju i razvijaju. Jedan od najvažnijih čimbenika u nastavi stranog jezika uključuje odgovornu uporabu materinjeg jezika. U prošlosti, različite metode pridavale su različitu važnost korištenju materinjeg jezika pri poučavanju stranog jezika, dok trenutna viđenja pozivaju na njegovo racionalno korištenje (Ur, 2012). Glavni cilj ovog rada bio je proučiti uporabu materinjeg jezika te stavove i uvjerenja nastavnika prema korištenju materinjeg jezika u nastavi engleskog kao drugog stranog jezika u hrvatskom kontekstu. Kvalitativna analiza provedena je u obliku izravnog, strukturiranog promatranja nastave stranog jezika u osnovnim školama, dok je kvantitativna analiza uključivala korištenje upitnika. Rezultati promatranja u razredu pokazali su da su nastavnici koristili materinji jezik uglavnom u interakciji s učenicima, kao i za davanje dodatnih komentara, ponavljanje onoga što su učenici već rekli, prevođenje vlastitog govora te kao proizvoljno miješanje dvaju jezika. Nadalje, rezultati upitnika pokazali su da većina nastavnika često koristi materinji jezik za objašnjavanje gramatike, dok ga većina ponekad koristi za procjenu učenika, davanje uputa i pokretanje interakcije izvan zadatka. Međutim, pokazalo se i da postoji neusklađenost između uvjerenja i stavova učitelja i njihove stvarne upotrebe materinjeg jezika u učionici.

Ključne riječi: nastava engleskog jezika, korištenje materinjeg jezika, stavovi nastavnika, promatranje nastave, osnovne škole

The Use of the Mother Tongue in Teaching English

Today, teachers, in particular language teachers, use the knowledge of various methods not only to adopt a personal approach to pedagogy and methodology, but also to apply positive features that are considered to be appropriate for a

particular situation (Hall & Cook, 2012). According to Brown and Lee (2015), language pedagogy is a dynamic process that encompasses teachers' knowledge, skills, assumptions, and beliefs about language teaching which are constantly changing and developing. One of the most important factors in second language (L2) teaching includes the informed use of mother tongue (L1). In the past, various methods have placed different emphasis on the use of the L1 in L2 teaching, while current views call for its judicious use in the language classroom (Ur, 2012). The major aim of this paper was to study the use of the mother tongue, as well as teacher attitudes and beliefs towards the use of the mother tongue in teaching English as a second language in the Croatian context. Qualitative analysis was conducted in the form of structured direct observations of language lessons in elementary schools, while quantitative analysis included the use of a questionnaire. The results of the classroom observations showed that teachers used the L1 mostly in interactions with learners in the form of elicitation, responses to L1, positive or negative evaluation, comprehension checks, as well as in translations, redundant commentaries, arbitrary code-mixing and repetition. The results of the questionnaire indicated that the majority of teachers often use the L1 to explain grammar, whereas the majority sometimes use it to evaluate learners, to give instructions, and to initiate off-task interaction. However, there does appear to be a discrepancy between teacher beliefs and attitudes with their actual use of the L1 in the classroom.

Key words: Second language teaching, Mother tongue usage, Teacher beliefs, Classroom observations, Elementary schools

Ivica Mataija : Državni arhiv u Gospiću
Hrvatska

Uloga učitelja i učiteljske škole u društvenom životu Gospića (1919. – 1965.)

U radu se na temelju dostupnoga arhivskog gradiva i članaka iz starih gospićkih novina (Lička sloga, Narodno jedinstvo, Ličke novine, Lički glas) donose rezultati istraživanja uloge učitelja i učiteljske škole u društvenom i poglavito kulturnom životu Gospića od dvadesetih do šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća. Riječ je o razdoblju u kojemu se Gospić oblikovao kao kulturno, prosvjetno,

prometno i upravno središte Like u ambijentu lokalne političke nestabilnosti, suočen s posljedicama Prvoga i Drugog svjetskog rata, neriješenim nacionalnim pitanjima, lokalnim migracijama i prožimanjem različitih, nerijetko međusobno suprotstavljenih, kulturnih i ideoloških naslijeđa. U takovom su ambijentu učenici, učitelji i učiteljska škola bili suočeni sa slojevitim izazovima lokalnoga društva koje je od njih očekivalo ispunjenje „unutrašnje i spoljašnje“ zadaće; prosvjetne i društvene. Nakon osnutka učiteljske škole, 1919. godine, kroničari bilježe da je, u pozitivnom smislu, Gospić „promijenio svoje lice“. Preparandija je zauzela važno mjesto u kulturnom životu grada kojega je obogatila koncertima vlastitoga zbora koji je pjevao i kao crkveni zbor, dramska je skupina izvodila kazališne predstave, škola je organizirala tečajeve stanih jezika. Već 1920. škola je planirala otvaranje zabavišta i vrtića za djecu mlađu od šest godina (Gospić je svoj prvi dječji vrtić dobio tek više desetljeća kasnije, 1974. godine), organizirala je javna predavanja i naučne ekskurzije u okviru tadanje zavičajne nastave... i, naravno, bila stalno sučena s političkim utjecajima koji su se na različite načine odražavali na njezinu opstojnost, ustroj i njezin rad, posebno u prijelomnim povijesnim okolnostima.

Ključne riječi: učitelj, učiteljska škola, Gospić, arhivsko gradivo, novine, kultura

The Role of Teachers and Teaching Schools in the Social Life of Gospić (1919–1965)

Based on the available archival material and articles from old Gospić newspapers (*Lička Sloga*, *Narodno Jedinstvo*, *Ličke Novine*, *Lički Glas*), the paper presents the results of researching the role of teachers and teaching schools in the social and especially cultural life of Gospić from the 1920s to 1960s. That is the period in which Gospić was formed as a cultural, educational, transport and administrative hub of Lika, surrounded by local political instabilities, faced with the consequences of the First and Second World Wars, unsolved national issues, local migrations and permeation of different and often opposing cultural and ideological traditions. In such environment, students, teachers and teaching schools were faced with layered challenges of the local society, which expected them to fulfill both “internal and external” tasks; educational and social. After the teaching school was established in 1919, chroniclers report that Gospić changed for the better. This school (formerly called *Preparandija*) played an important role in the town's cultural life, enriching it with concerts of its own choir, which also sang as a church choir, the school's drama group performed theater plays, and the school organized foreign language courses. As early as 1920, the school

planned to open a kindergarten for children under six years old (however, Gospić did not get its first kindergarten until decades later, in 1974), it organized public lectures and educational excursions as a part of the out-of-school teaching of that time... and, of course, it already faced political impacts which in various ways affected its existence, structure and its functioning, especially in crucial historical circumstances.

Key words: teacher, teaching school, Gospić, archive material, newspapers, culture

Anja Matešić : Osnovna škola Smiljevac, Zadar
: Hrvatska

Grga Rupčić – učitelj i pjesnik Like

Grga Rupčić bio je učitelj i književnik, veliki intelektualac, zaljubljenik u svoj zavičaj. Poučavajući godinama hrvatski jezik, ispratio je mnoge generacije gospićkih gimnazijalaca. Poznat kao vrsni pedagog i metodičar kojega se mnogi učenici rado sjećaju, bio je poticaj i primjer čovjeka koji stvara i djeluje za mlade i uz mlade. Kao kritičar i komentator raznih javnih glasila, aktivno je sudjelovao u svim događajima svoga kraja. Donoseći jedinstvene opise ličkoga kraja posebno očaran životom genija Nikole Tesle, Grga Rupčić ostavio je neizbrisiv trag u povijesti gospićkog stvaralaštva. Njegove mnogobrojne pjesme u kojima spominje učenike te uvrštava njihove radove u svoje knjige, svjedoče o specifičnoj povezanosti koju samo istinski učitelj može ostvariti. Cijenjen i poštivan kao jedinstvena osoba koja je cijeli život provela djelujući u maloj sredini koja je iznjedrila mnoge intelektualce, Grga Rupčić neizostavan je dio gospićke obrazovne, intelektualne i kulturne sredine. Cilj je ovoga rada analizirati književni opus Grga Rupčića te istražiti metode rada osebujnog svestremenog učitelja koji je u cijelom svom radnom vijeku ispreplitao ljubav prema učiteljskoj struci, prema pjesništvu, prema svome zavičaju, ljubav prema jeziku i hrvatskoj kulturi uspješno je prenoseći na svoje učenike.

Ključne riječi: Grga Rupčić, Gospić, stvaralaštvo, zavičaj, učitelj, pjesnik

Grga Rupčić – the teacher and a poet from Lika

Grga Rupčić was a teacher and an author, an intellectual and a true lover with his own region. During the years he was teaching Croatian language, whole generations of Gospić gymnasium students passed through his hands. He was known as an extraordinary educator and methodist many students like to remember nowadays. He was also an example of a man who was creating for young people and with young people. As a critic and a commentator of various organs, he actively participated in all the events of his region. While writing his own and unique descriptions of Lika region, especially fascinated by Nikola Tesla's life, Grga Rupčić leaves indelible trace in history of Gospić creation. Many of his poems, in which he mentions students and puts their work in his books as well, tell us about a special bonding which only a true teacher can achieve. Appreciated and respected as a unique person who had spent his whole life working in a small environment which gave many young intellectuals, Grga Rupčić is a very important part of Gospić educational, intellectual and cultural scene. Main goal of this work is to make Grga Rupčić's literary opus analysis and to investigate work methods of one such peculiar and timeless teacher who managed to intertwine his love towards teacher profession, poetry, his native land and Croatian culture while successfully carrying it over his students throughout his entire career.

Key words: Grga Rupčić, Gospić, creativity, homeland, teacher, poet

Damir Mikoč : Sveučilište u Zadru
: Odjel za nastavničke studije u Gospiću
: Hrvatska

O geometriji i zornosti u nastavi matematike

Poučavanje matematičkih tema predstavlja stalni izazov i odgovornost za učitelje s obzirom na ubrzani rast znanja modernog društva. Svakoga dana svjedoci smo velikih promjena kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini. To povlači nužnost prilagođavanja postojećih programa i metoda rada s djecom kako bi ona stekla potrebna znanja i vještine za život. U ovom radu bavimo se poučavanjem

geometrije u osnovnom obrazovanju. Napomenimo da je u modernom društvu primjetan obnovljeni naglasak na geometriju kao odgovor na spoznaju da vizualizacija, rješavanje problema i deduktivno rezoniranje mora biti dio svačijeg obrazovanja. Deduktivno rezoniranje je još od Euklida sastavni dio geometrije. Premda je geometrija važan dio početne nastave matematike, općenito joj je dana puno manja pažnja nego aritmetičkim sadržajima. Također su korelacije između tih dviju grana matematike poprilično zanemarene. Ako se vratimo na stare Grke, evidentno je da su oni svakom matematičkom sadržaju davali neko geometrijsko ruho. Često niti učitelji nisu svjesni važnosti razvoja geometrijskog razmišljanja, vještina i nužnosti vertikale u njihovom geometrijskom znanju. Istražujući udžbenike dolazimo do saznanja da oni umjesto da navode učenike na aktivnosti koje će od njih zahtijevati da opišu, nacrtaju, modeliraju, slože i klasificiraju oblike ili da im pomognu u razvoju osjećaja za prostor, u njima se najčešće naglašavaju procedure i definicije. Kroz primjer neadekvatnog znanja i razumijevanja temeljnih geometrijskih ideja crte i točke pokušat ćemo analizirati probleme s kojima se susreću učenici u osnovnoškolskoj nastavi fizike te studenti učiteljskog fakulteta u nastavi geometrije. Uviđamo kako su geometrija i geometrijske ideje dio svačijeg životnog iskustva, bilo u razredu, kod kuće ili na radnom mjestu. Shodno tome, moderno obrazovanje mora pratiti i tendencije modernog društva i ponuditi djeci mogućnost stjecanja vještina vizualizacije, osjećaja za prostor, modeliranja i klasificiranja oblika, rješavanja problema, deduktivnog rezoniranja itd. Cilj rada je utvrditi jesu li geometrijski sadržaji u osnovnom obrazovanju matematike primjereni izazovima koje pred djecu stavlja moderno društvo.

Gljučne riječi: geometrija, vizualizacija, rješavanje problema, deduktivno rezoniranje, osjećaj za prostor, crta, točka, moderno obrazovanje

About geometry and plainness in mathematical education

Teaching mathematical topics is a permanent outburst and responsibility for teachers in view of the rapid growth of knowledge of modern society. Every day we are witnessing major changes both locally and globally. This draws the necessity of adapting the existing programs and methods of working with children to acquire the necessary knowledge and skills for life. In this paper we are studying geometry in elementary education. Note that in modern society, renewed emphasis on geometry has been noted as a response to the knowledge that visualization, problem solving, and deductive resonance must be part of everybody's education. Deductive resonance is part of geometry from the time of old Greeks, especially

Euclide. Although geometry is an important part of the primary mathematical education, it is generally given less attention than arithmetic. Also the correlations between these two branches of mathematics are quite neglected. If we return to the old Greeks, it is evident that they gave geometric meaning to each mathematical content. Often, teachers are not aware of the importance of developing geometric thinking and skills and necessity of verticals in their geometric knowledge. By exploring the textbooks, we come to the knowledge that instead of lead the students in the activities that will require them to describe, draw, model, collate and classify forms or help them develop the sense of space, the textbooks usually emphasize the procedures and definitions. Through an example of inadequate knowledge and understanding of the basic geometric ideas of the line and the point we will try to analyze the problems encountered by students in elementary school physics and the students of the faculty in course of geometry. We see how geometry and geometric ideas are part of everybody's life experience in the classroom, at home or at work. Consequently, modern education must keep up with the tendencies of modern society and offer children the opportunity to acquire visualization skills, space feelings, modeling and classification of forms, solving problems, deductive resonances, etc. The aim of the paper is to determine whether geometrical contents in mathematics basic education are appropriate to the challenges that modern society put ahead children.

Key words: geometry, visualization, problem solving, deductive reasoning, spatial sense, line, point, modern education

Damir Mikoč : Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

O pravcu i što bi taj pojam značio u zakrivljenim svjetovima

Poučavanje geometrijskih tema predstavlja stalni izazov i odgovornost za učitelje s obzirom na ubrzani rast znanja modernog društva. Ubrzane promjene modernog društva povlače nužnost prilagođavanja postojećih programa i metoda rada s djecom kako bi ona na vrijeme stekla potrebna znanja i vještine za život. U obrazovanju smo često suočeni s nepravodobnim uvođenjem nekih znanja i

vještina za koje je potrebno dulje vrijeme da ih djeca asimiliraju. Na taj način djeca gube korak u svome razvojnem procesu što je kasnije teško nadoknadivo. U ovom radu bavimo se idejama koje se mogu sugerirati djeci već u početnoj nastavi, a koje nisu prisutne u nastavnom programu. Već u ranoj vrtičkoj dobi djeca se vole igrati u pijesku. Često vidimo dijete kako sa štapom crta po pijesku. Često zna povući ravnu crtu. Skloni smo se pitati koliko dugačku ravnu crtu je dijete sposobno nacrtati. Ako upitamo dijete može produžiti tu liniju moguće je da ćete dobiti odgovor: "Naravno da mogu". "A koliko je možeš produžiti?" "Koliko god hoću, mogu je produživati zauvijek." Ako pomislimo da je dijete dobro odgovorilo, zaboravili ste da živimo na okruglom planetu. Stoga, ako bismo produživali ravnu liniju dovoljno dugo vremenena, došli bismo na mjesto odakle smo počeli. Na taj način dolazimo do toga da je ono što smo inicijalno smatrali ravnom crtom (pravcem) zapravo kružnica. Na taj se način uvodi pojam geodetske krivulje koja je generalizacija pojma pravac u zakrivljenim prostorima, a do koje dolazimo tražeći najkraći put između dviju točaka. Cilj rada je pokazati kako pojam ravne crte i pravca ne mora bito ono štiti svi inicijalno mislimo, te dati ideju kako se s takvim načinom razmišljanja može upoznavati djecu već u početnoj nastavi matematike. U radu se također želi dati osnovna ideja o različitim zakrivljenim prostorima. Jedan od primjera nam je kartografija Zemljine sfere.

Ključne riječi: pravac, udaljenost, geodetska linija, dimenzija prostora, Euklidski prostor, zakrivljeni prostor

About lines and generalization of the notion to curved spaces

Teaching geometric topics is a constant challenge and responsibility for teachers in view of the rapid growth of knowledge of modern society. Accelerated changes in the modern society implies the need to adapt existing programs and methods of working with children so that they can on time acquire the necessary knowledge and skills for life. In education we are often faced with improper introduction of some of the knowledge and skills that it takes a lot of time for children to assimilate it. In this way, children lose a step in their developmental process, which is later difficult to compensate for. In this paper, we are dealing with ideas that can be suggested to children already in the initial classroom, and which are not presented in the curriculum. Already in early kindergarten, children love to play in the sand. We often see a child to draw with a stick a line. He often knows how to draw a straight line. We are wondering how long a straight line the child can draw. If we ask a child can extend this line it is possible that you will get an

answer: "Of course I can". "And how long can you extend?" "As long as I want, I can extend it forever." If we think the child gave the correct answer, you've forgotten to live on a round planet. Therefore, if they would prolong the straight line long enough, they would come to the place where we started. So we come to the point that what we initially considered was the straight line was actually a circle. In this way introduces the concept of a geodesic curve which is the generalization of the concept of the line in the curved spaces, to which we come seeking the shortest path between the two points. The aim of the paper is to show that the notion of a line does not have to be what everyone initially thinks, and to give an idea how such a way of thinking can introduce the children to the initial math lesson. The paper also wishes to give a basic idea of different curved spaces. One example is the cartography of Earth Spheres.

Key words: line, distance, geodesic, dimension, Euclidean space, curved space

Monika Mithans

Sveučilište u Mariboru
Pedagoški fakultet

Milena Ivanuš Grmek

Sveučilište u Mariboru
Pedagoški fakultet
Slovenija

Nastavna motivacija učenika – posljedica govorne participacije učenika?

Dio školske svakodnevice mora predstavljati demokracija (Thornberg, 2010) koja se ostvaruje u obliku promišljene komunikacije u svakodnevnim nastavnim situacijama, u pregovorima i rješavanju konflikata te u sudjelovanju u organizaciji životne svakodnevice u razredu. Jedna od središnjih značajki demokracije u školi je i participacija koja spada u temeljna prava djece (Sturzenhecker, 2005) i predstavlja put do samostalnog učenja te pozitivno utječe na nastavnu motivaciju i bolje nastavne rezultate (Reith, 2007; Ing, Webb, Franke idr., 2015). Prilog obrađuje razlike u opažanju motivacije učenika s obzirom na stupanj govorne participacije. U istraživanje je bilo uključeno 58 učenika iz 5. i 8. razreda osnovne škole odnosno učenika 2. razreda gimnazije. U svakom smo razredu promatrali 8 sati nastave. Za sakupljanje podataka koristili smo Flandersovu analizu razredne

interakcije i Upitnik o nastavnim navikama mladih (Thiel, Keller in Binder, 1999). Njega smo upotrijebili nakon završenog promatranja i usredotočili se na pitanja koja se odnose na nastavnu motivaciju učenika. Za izvođenje varijable govorna participacija upotrijebili smo kategoriju F 9: samostalne izjave učenika kod kojih je riječ o izražavanju novih ideja, predodžbi, stajališta (Marentič Požarnik i Plut Pregelj, 2009; Marentič Požarnik, 1987). Broj opažanih pojavljivanja F 9 pretvorili smo u ordinalnu razinu i tako dobili varijablu govorna participacija učenika na tri razine (niža, srednja, viša). Rezultati istraživanja nas upozoravaju da su svi učenici i đaci motivirani za školski rad. Govorno se u nastavu najčešće uključuju učenici 2. razreda gimnazije a niži stupanj govorne participacije prisutan je kod učenika 8. razreda. Nadalje utvrđujemo da se motivacija učenika sistematično podiže sa stupnjem govorne participacije učenika. Dakle: ako je govorna participacija učenika visoka, motivacija je viša. Rezultati istraživanja tako potvrđuju da je aktivno uključivanje učenika u nastavu jedan od načina kako podići njihovu motivaciju.

Ključne riječi: komunikacija u razredu, prava djeteta, participacija učenika, nastavna motivacija, Flandersova analiza razredne interakcije

Student Learning Motivation - Result of Speech Participation of Students?

Democracy must be a part of everyday school life (Thornberg, 2010), which is realised as a form of well thought-out communication in everyday teaching situations, negotiations and conflict resolution, as well as in participation in organizing of everyday life in class. One of the main characteristics of democracy in school is also participation, which is one of the fundamental rights of the child (Sturzenhecker, 2005) and it represents a path to independent learning, while it also has a positive impact on learning motivation and better learning outcome (Reith, 2007; Ing, Webb, Franke et al, 2015). The article analyses the differences in detection of student motivation in regard to the level of speech participation. The research included 58 students from 5th and 8th year of primary school, as well as 2nd year high school students. Eight hours of classes were observed for each year. The Flanders Analysis of Class Interaction and the Questionnaire on Learning Habits of Young Adults (Thiel, Keller and Binder, 1999) were used to collect the data. The latter was also used after the finished observation. We used the questions pertaining to learning motivation of students. The F 9 category was used to implement the speech participation variable: Independent statements made by students, which expressed new ideas, perceptions, opinions (Marentič

Požarnik and Plut Pregelj, 2009; Marentič Požarnik, 1987). The number of detected emergences of F 9 was converted to the ordinal level and this gave us a 3-level speech participation of students variable (low, medium, high). The research results show that all pupils and students are motivated for school work. High school students more often engage in class, while the speech participation is low with 8th grade students. Furthermore, it has been determined that student motivation is systematically increased with the level of speech participation of students. Therefore, when the speech participation of students is high, so is their motivation. The research results therefore confirm that active participation of students in classes is one of the methods to increase their motivation.

Key words: Communication in the classroom, children's rights, student participation, learning motivation, Flanders analysis of class interaction

Anela Nikčević-Milković

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Denis Jurković

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

Samoprocjene kompetencija učitelja s obzirom na neke sociodemografske osobine

Prema modelu kojeg smo koristili u ovom istraživanju (Lončarić i Majić, 2015), kompetencije učitelja dijele se na: a) Stručna znanja i interpersonalne vještine; b) Temeljna znanja i vještine; c) Istraživanje i stvaranje novih znanja; d) Profesionalne vrijednosti i posvećenost radu; e) Odgojne vrijednosti, kreativnost/stvaralaštvo. Istraživanje je provedeno tijekom prvog polugodišta šk. god. 2018./2019. te je obuhvatilo 83 učitelja razredne nastave iz većine osnovnih škola Ličko-senjske županije. Uz upitnik navedenih autora, ispitan je niz sociodemografskih podataka učitelja: spol, dob, radni staž, obrazovna ustanova, završeni studij, status u struci, veličina mjesta te broj učenika. Istraživanje je pokazalo statistički značajnu povezanost između svih navedenih kompetencija učitelja. Ispitane razlike između svih sociodemografskih varijabli i kompetencija učitelja pokazale su se jedino na varijabli *Obrazovna ustanova s obzirom na Istraživanje i stvaranje novih znanja*

te *Profesionalne vrijednosti i posvećenost radu*. Istraživanje je pokazalo da učitelji koji su završili studij u Zadru samoprocjenjuju svoju kompetenciju *Istraživanja i stvaranja novih znanja* boljom nego što to čine ispitanici koji su završili studij u Rijeci, a kompetenciju *Profesionalnih vrijednosti i posvećenosti radu*, ispitanici koji su završili studij u Zadru samoprocjenjuju boljom nego što to čine ispitanici koji su završili studij u Gospiću. Na kraju, oni koji su završili studij u Zadru samoprocjenjuju tu kompetenciju boljom nego što to čine oni koji su završili studij u Rijeci.

Ključne riječi: kompetencije učitelja, samoprocjena kompetencija, socio-demografske osobine učitelja, kompetencija istraživanja i stvaranja novih znanja, kompetencija profesionalnih vrijednosti i posvećenosti radu

Self-assessment of teachers' competences with regard to some sociodemographic characteristics

According to the model we used in this research (Lončarić & Majić, 2015), teachers' competences are divided into: a) Professional knowledge and interpersonal skills; b) Basic knowledge and skills; c) Researching and creating new knowledge; d) Professional values and dedication to work; e) Educational values, creativity. The research was conducted during the first half of the school year 2018/2019 and it covered 83 classroom teachers from most elementary schools in Lika-Senj County. Besides the abovementioned authors' questionnaire, a number of sociodemographic data of teachers were examined: gender, age, work experience, educational institution, completed study, occupational status, location and number of pupils. The research has shown a statistically significant association between all competences of the teacher. Examined differences between all sociodemographic variables and teachers' competencies were shown only in the *Educational institution* variable with regard to *Research and creation of new knowledge* and *Professional values and dedication to work*. The research has shown that teachers who have completed the study in Zadar have been self-evaluating their *Research and creating new knowledge* competence better than those who have completed the study in Rijeka. The teachers who have completed the study in Zadar are self-evaluating the competence of *Professional values and dedication to work* better than the respondents who completed the study in Gospić. Finally, those who have completed the study in Zadar are also self-evaluating this competence better than those who completed the study in Rijeka.

Key words: Teachers' competences, Self-assessment of competences, Socio-demographic characteristics of teachers, Competence of research and creation of new knowledge, Competence of professional values and dedication to work

Anela Nikčević-Milković

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Osnovna škola dr. Jure Turića, Gospić
Društvo Naša djeca, Gospić
Hrvatska

Sanja Puškarić Delač

Tamara Lujčić

Suvremeni učitelj – kreator EU i nacionalnih projekata

U cilju unapređenja odgojno-obrazovnog procesa suvremeni učitelj, kao i nacionalne politike obrazovanja usmjereni su na nacionalne i europske fondove kroz različite pomno odabrane i dobro razrađene projekte prilagođene unapređenju društvenog konteksta održivog razvoja. Većim dijelom odgojno-obrazovne ustanove usmjerene su na Europski socijalni fond čija je svrha pružanje financijske potpore građanima Europske unije i nacionalne fondove pojedinih ministarstava RH (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku i dr.). U ovome radu predstaviti ćemo tri projekta financirana iz nacionalnih fondova Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku koja se provode u lokalnoj sredini grada Gospića, kao i šire na području cijele RH. Projekti su: 1) Lokalni volonterski centar Gospić 2017.-2018.; 2) Minute rasonode 2018.-2019.; 3) CAP za sigurnije odrastanje 2018.-2019. Predstaviti će se i rezultati kvantitativne i kvalitativne evaluacije ovih projekata. Glavni doprinos ovoga rada je i u propitivanju uloge učitelja kao kreatora EU i nacionalnih projekata u suvremenom društvenom kontekstu. Ovi su zahtjevi na učitelja potpuno novi, traže nacionalno propitivanje i reguliranje politike pristupa prema ovoj dodatnoj ulozi učitelja kao glavnog nositelja društvenih promjena. Od učitelja kao ključnog ljudskog potencijala pokretanja društvenih promjena kroz različite projekte na različitim razinama (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, EU, globalnoj) traži se cjeloživotno učenje za održivi razvoj u suvremenim multikulturalnim, interkulturalnim i globalnim društvenim okvirima.

Ključne riječi: suvremeni učitelj, EU i nacionalni projekti, politika cjeloživotnog usavršavanja učitelja u RH, održivi razvoj

Competent teacher-creator of EU and national projects

In order to improve the educational process, a competent teacher as well as national education policies are directed to national and European funds through various carefully selected and well-developed projects tailored to the

improvement of the social context of sustainable development. Most of the educational institutions are targeted at the European Social Fund, which is intended to provide financial support to citizens of the European Union and national funds of particular ministries of the Republic of Croatia (Ministry of Science and Education, Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy etc.). In this paper, we will present three projects funded from the National Funds of the Ministry of Demography, Family, Youth and Social Policy implemented in the local center of the town of Gospić and wider in the whole of the Republic of Croatia. The projects are: 1) Local volunteer center Gospić (from 2017 – 2018); 2) Minutes entertainment (from 2018 to 2019); 3) CAP for safer growing (from 2018 to 2019). The results of quantitative and qualitative evaluation of these projects will be presented. The main contribution of this paper is also to questioning the role of teachers as creators of EU and national projects in the contemporary social context. These teachers' demands are brand new, seeking national inquiry and regulating access policy to this additional role of teacher as the main bearer of social change. From a teacher as a key human potential for social change through different projects at different levels (local, regional, national, EU, global), lifelong learning for sustainable development is required in contemporary multicultural, intercultural and global social frameworks.

Key words: Contemporary Teacher, EU and National Projects, Lifelong Learning Program for Teachers in the Republic of Croatia, Sustainable Development

Iva Novak

Marta Kuliš Aralica

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

Hrvatska

Učenicima na dvodnevnom boravku u Muzeju

Pedagoški odjel Muzeja za umjetnost i obrt uz Stalni postav i uz gotovo sve povremene izložbe priređuje bogat edukativni program. Za najavljene grupe organiziraju se vodstva i radionice prilagođene potrebama svake specifične skupine, a za individualne posjetitelje tjedno se nudi nekoliko termina stručnih vodstava te cjelodnevne kreativne radionice subotama i tijekom praznika. Radionice organizirane za grupne posjete obično su relativno jednostavne i brze,

s obzirom da grupe najčešće nemaju mogućnost dugotrajnog boravka u muzeju. Treća kategorija su projekti posebno osmišljeni u dogovoru s određenim školama ili institucijama. U tom slučaju najčešće je riječ o sustavnom i organiziranom višekratnom dolasku, pri čemu su i pristup i rezultati složeniji. Primjer treće kategorije je dugogodišnja suradnja sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna Osijek. Kao što je to gotovo uvijek slučaj, suradnja se temelji na dobroj volji pojedinaca. Profesorica Goranka Golubović u više je navrata dovela grupe učenika na dvodnevni „izlet“ u Zagreb, pri čemu su najveći dio vremena provodili u MUO. Za njih je priređivano posebno stručno vodstvo (po Stalnom postavu ili po aktualnoj izložbi), s naglaskom na ono što ih najviše zanima s obzirom na njihovu struku – Dizajner odjeće. Nakon vodstva, organizirane su različite radionice, a od radova koji su na njima nastali realizirane su atraktivne izložbe. Ovakve suradnje izuzetno su važne jer se učenici zahvaljujući dužem boravku u muzeju počinju u njemu osjećati ugodno. Na taj način muzej postaje mjesto na kojem se boravi rado, a uči neformalno i spontano. Nadalje, kod učenika se potiče razvijanje kulturnih potreba i želje za zadovoljavanjem istih. I konačno, u novoj, ne-školskoj atmosferi učenicima je često lakše opustiti se i izraziti odnosno razvijati svoju kreativnost.

Ključne riječi: škola, muzej, vodstvo, radionica, inicijativa

Students on a two-day stay at the Museum

The Educational Department of the Museum of Arts and Crafts, along with the Permanent Exhibition and with almost all temporary exhibitions, offers a rich educational program. For the announced groups, guided tours and workshops tailored to the needs of each specific group are organized, and for individual visitors several professional guided tours are organised weekly and a full day creative workshops are held on Saturdays and during the holidays. Workshops organized for group visits are usually relatively simple and quick, as the groups most often do not have the possibility of long-term stay in the museum. The third category are the projects specifically designed in agreement with certain schools or institutions. In that case, the most common is a systematic and organized multiple arrival, where the approach and the results are more complex. An example of the third category is long-standing cooperation with the School of Applied Arts and Design in Osijek. As it is almost always the case, the cooperation is based on the good will of individuals. Professor Goranka Golubović has repeatedly brought groups of students to a two-day “excursion” to Zagreb,

with most of their time being spent in the Museum of Arts and Crafts. A special expert-led guided tours were organized (for the Permanent Display or the current exhibitions), with an emphasis on what they are most interested in, considering their profession – clothing designer. After the tours, various workshops were organized, and attractive exhibitions were realized with the works that were created. Such co-operation is extremely important because students begin to feel comfortable in the museum due to their longer stays. In this way, the museum becomes a place of joyous residence, and also a place of informal and spontaneous learning. Furthermore, students are encouraged to develop cultural needs and the desire to satisfy them. Finally, in a new, non-school atmosphere, it is often easier for the students to relax and express or develop their creativity.

Key words: school, museum, guided tour, workshop, initiative

Ivana Odža : Sveučilište u Splitu
: Filozofski fakultet
: Hrvatska

Jure Turić – pedagog i dječji pisac

Juru Turića hrvatska književna kritika ne prepoznaje kao velikoga pisca. U izdanju sabranih djela Ivo Frangeš njegov pedagoški rad ističe važnijom komponentom od njegova književnoga rada. Uz pripovijetke na tragu realizma čija se vrijednost ponajviše uočava u autorovoj sposobnosti ocrtavanja ličkoga čovjeka u vremenu o kojemu piše, u sabranim djelima nema spomena o njegovim pričama za djecu. U kontekstu dječje književnosti, Crnković naglašava potencijal Turićeva pisanja za djecu, dok ga Hranjec u svom pregledu ne spominje. Berislav Majhut, tragom Crnkovića, ističe njegove *Priče* (1909.) kao prethodnice priča Ivane Brlić Mažuranić. Cilj je ovoga rada prvenstveno se osvrnuti na Turićevo stvaralaštvo za djecu, analizirati njegove književne preokupacije u području stvaralaštva za djecu te uspostaviti poveznicu između njegovih priča u odnosu na onodobna gibanja kao i onoga što je, sedam godina nakon objavljivanja njegove zbirke, slijedilo kao vrhunac hrvatske dječje priče (*Priče iz davnine*). Zbirka Turićevih priča objavljena pod istoimenim naslovom *Priče*, 1909. godine, sadrži 21 naslov. Jure Turić pojedinim svojim pričama prepoznat je kao pisac dječje animalističke

priče (*Pastrva, Pčelina sreća*), a u dobrom dijelu njegovih priča prepoznat je i Turić pedagog. Vidljivi su u njegovim pričama odjeci andersenovske poetike prepoznati kroz metaforički sloj koji iza bajkovite pozadine otvara dublja pitanja o istinskim životnim vrijednostima. Osim na idejnoj razini (poetika srca, kršćanski utjecaj), dodirne točke s Ivanom Brlić Mažuranić ostvaruje i u na motivskoj i fabulativnoj razini pa je u pojedinim pričama nedvosmislena poveznica s *Pričama iz davnine* (*Knjiga mati, Radan, Stojan i Popilica*).

Cljučne riječi: dječja priča, Ivana Brlić Mažuranić, pedagoški pogledi Jure Turića, Turićeve *Priče*

Jure Turić - a pedagogist and a children's author

Croatian literary critique does not recognise Jure Turić as an important author. In the edition of his collected works, Ivo Frangeš emphasises Turić's pedagogic work as more important than his literary work. Besides the realistic novellas whose value is reflected in the portrayal of a man from Lika of that time, there is no mention of his literary endeavour for children. Significant role has been attributed to Turić by Crnković's history of children literature, but Hranjec doesn't mention him in his review. Berislav Majhut also noticed Turić's Tales as predecessors of Ivana Brlić Mažuranić's Croatian Tales of Long Ago. The purpose of the paper is, primarily, to provide an overview of Turić's literary work for children and analyse it, by establishing a link between his tales, the literary streams of the time and the peak period of the Croatian children's literature (Croatian Tales of Long ago). The collection of Turić's tales published under the same name, Tales, in 1909, contains 21 titles. In some of them, Turić is recognised as the author of the animal tale (Trout, Bee's happiness), while his pedagogical tendencies are manifested in the substantial part of his tales. We can also recognise the influence of Andersen's poetics in his tales, which is reflected through metaphoric layers that, behind the tale, unreservedly talk about the important life values. Besides the array of ideas, his contact points with Ivana Brlić Mažuranić are evident from his motifs and the fabular level, which shows that some of them are undisputedly linked to the Croatian Tales of Long Ago (Mother's book, Radan, Stojan i Popilica).

Key words: Ivana Brlić Mažuranić, pedagogic views of Jure Turić, tales for children, Turić's Tales

Maja Opašić

Sveučilište u Rijeci
Učiteljski fakultet

Anamarija Fištrović

Osnovna škola Jurja Klovića, Tribalj
Hrvatska

Čitateljski klubovi kao izvannastavna i izvanškolska aktivnost – izazov za učitelje

Čitateljski klub podrazumijeva zajednicu čitatelja koji se sastaju redovito kako bi raspravljali o pročitanoj knjizi, iznosili svoja mišljenja i uspoređivali dojmove. Riječ je o aktivnosti koja se može odvijati u školi, pa govorimo o izvannastavnoj aktivnosti ili u knjižnicama kada to smatramo izvanškolskom aktivnošću. U oba slučaja čitateljski klub može potaknuti čitalački interes, razvoj komunikacijske kompetencije kao i kritičkoga mišljenja djece i mladih. Kada je čitateljski klub izvannastavna aktivnost, tada ga vodi učitelj ili školski knjižničar, dok čitateljske klubove u knjižnicama uglavnom vode knjižničari. Cilj je rada istražiti čitateljske klubove s teorijskoga i praktičnoga aspekta, tj. ispitati zastupljenost čitateljskih klubova u osnovnim školama i knjižnicama Primorsko-goranske županije. Također, želi se istražiti jesu li u školama voditelji kluba učitelji ili knjižničari te koje izazove u vođenju i organizaciji kluba učitelji izdvajaju. Stoga je za potrebe istraživanja poslan preliminarni upit svim osnovnim školama Primorsko-goranske županije čija je svrha bila saznati postoji li čitateljski klub ili grupa u školi. Osim toga istraženi su i aktivni klubovi u knjižnicama Rijeke i Crikvenice. Nakon toga je s voditeljima klubova provedeno ispitivanje u obliku intervjua, a s članovima kluba u obliku anketnoga upitnika. Istraživanje je pokazalo da svega nekoliko škola ima čitateljski klub ili grupu, dok je mnogo češće zastupljen u knjižnicama. Rezultati istraživanja potvrdili su, između ostaloga, da su djeca članovi kluba motiviranija za čitanje otkako su postali članovima.

Gljučne riječi: čitateljski klub, izvannastavna i izvanškolska aktivnost, osnovna škola, knjižnica, čitanje, učitelj

Readership clubs as a form of extracurricular activity – a challenge for teachers

A readership club consists of a reading group who regularly meet to discuss a book they have read, exchange opinions, and compare impressions. It is a form of extracurricular activity that can be performed either at school or in

libraries. In both cases a book club may stimulate reading interest as well as the development of communicative competence and critical thinking among children and young people. A reading club at school is led by a teacher or the school librarian, while book clubs in libraries are usually led by librarians. This paper aims to investigate book clubs from a theoretical and practical viewpoint, i.e. to examine the representation of book clubs in primary schools and libraries in the Primorje-Gorski Kotar County. Furthermore, this paper explores whether book club leaders are teachers or librarians and what challenges in establishing and coordinating a book club they report. With the purpose of finding out whether a book club or group exists in a school, a preliminary questionnaire was sent to all primary schools in the Primorje-Gorski Kotar County. The same was done for active book clubs in libraries in the cities of Rijeka and Crikvenica. Following this, book club leaders' and members' opinions were collected through interviews and a questionnaire survey respectively. The results have shown that only a few schools have a book club or group, while they are far more frequent in libraries. This study also confirms that, among other things, children's motivation for reading has increased since joining a book club.

Key words: readership club, extracurricular activity, primary school, library, reading, teacher

Marijan Richter

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Marija Romac

Studentica Odjela za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

„Cool“ studij za odgoj i (samo)obrazovanje

Škola (grč. *skholē* – dokolica, igra) djetetu treba omogućiti da otkriva svijet kroz kreativnu igru. Kreativna nastava iziskuje i kreativnog nastavnika, a takav se obrazuje na učiteljskom studiju. Omogućimo li studentima da nastavne sadržaje usvajaju kroz kreativnu igru (Johan Huizinga ističe da je svaka čovjekova djelatnost neki oblik igre), bit će bolji učitelji od onih koji su samo slušali predavanja i polagali ispite. Stoga bi studentima – budućim učiteljima – studij trebao dati priliku da u najvećoj mogućoj mjeri budu aktivni nositelji procesa (samo)obrazovanja. Kvaliteta studiranja ovisi o pravilima igre, o okruženju u

kojem se obrazovanje odigrava, te o odabiru i korištenju medija. Prema Marshallu McLuhanu, „hot“ medij uljuljkuje, poziva na prepuštanje i uranjanje, dok „cool“ medij razbuđuje, potiče na aktivno sudjelovanje. Što medij (čitaj: nastavnik, programi, obrazovni sustav) daje više informacija, naputaka, gotovih rješenja i „provjerenih“ vrijednosti, to je više „hot“; to su manje učenikova/studentova osjetila angažirana i on postaje pasivniji konzument. Likovnim pedagogima poznato je da ograničena sredstva potiču na kreativnost, dok „višak“ slobode rezultira stereotipnim rješenjima. Ni nekontrolirana sloboda niti „iskrcano“ znanje „za konzumiranje“ nije ono što trebamo servirati studentima ako nam je imperativ razvijanje kreativnosti. Rudolf Steiner je upozoravao da autoritaran („hot“) dizajn plastičnih igračaka u djece umrtvljuje maštu, dok najobičniji („cool“) komadić drveta potiče maštu. U ovom radu na primjeru realiziranih likovnih istraživanja studentice i njenog „nevidljivog“ nastavnika plediramo za „cool“ nastavu i za humanističko obrazovanje kao jedino (prema Wilhelmu von Humboldt) koje postoji. Pozvani smo raditi na obrazovanju učitelja kao kreativne osobe, a ne na izobrazbi kadrova za rad u školi. U humanističkom, poglavito umjetničkom obrazovanju to je *conditio sine qua non* za budućeg učitelja. Takvo obrazovanje priziva antički ideal *kalokagatija* u kojem se prožimaju etička i estetska načela odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: formalna analiza likovnog djela, likovno istraživanje kao kreativna igra, metoda Montessori na učiteljskom studiju, Rancièreov „učitelj neznalica“

A “Cool” (Self-) Education Programme

School (Greek *skholē* – leisure, play) should facilitate a child’s discovery of the world through creative play. Creative education necessitates creative teachers, and teachers are educated at teachers’ education departments. If students are enabled to acquire knowledge and skills through creative play (Johan Huizinga emphasizes that every human activity is a form of play), they will become better teachers than those who merely attend lectures and pass exams. Students – future teachers – should therefore have the opportunity to participate in (self-) education as actively as possible. The quality of university education depends on the rules of the game, the environment in which the education takes place, and the choice and use of the media. According to Marshall McLuhan, hot media have a lulling and immersive effect while cool media awaken and stimulate active participation. The more information, instructions, readymade solutions, and “tested” values a medium (teacher, programme, education system) provides, the hotter it is and the less it engages the student’s senses, making him or her a more passive consumer. Art teachers are familiar with limited funds

stimulating creativity and “excess” freedom resulting in stereotypical work. If to develop creativity is our imperative, it is neither uncontrolled freedom nor “ready-to-consume” knowledge that we should serve students. Rudolf Steiner pointed out that the authoritarian (hot) design of plastic toys dulls children’s imagination, while a simple (cool) piece of wood inspires it. This paper showcases a student’s and her “invisible” teacher’s art research, calling for “cool” courses and for humanist education as the standard (according to Wilhelm von Humboldt). We are called upon to educate future teachers as creative people rather than to train school personnel. In humanist education, particularly in arts, this is a condition *sine qua non*. Such education invokes *kalokagathía*, a classical ideal in which ethical and aesthetic principles of education are mutually permeated.

Key words: formal analysis of artwork, art research as creative play, Montessori method in teachers’ education, Rancière’s “ignorant schoolmaster”

Jelena Rogina

Tamara Gazdić-Alerić

Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Učiteljski fakultet

Hrvatska

Problem jezičnog oblikovanja matematičkih zadataka u razrednoj nastavi

Matematički udžbenici glavno su didaktičko sredstvo u nastavi toga školskog predmeta. S obzirom na to trebaju ispunjavati određene psihološke, didaktičke, metodičke, jezične i druge zahtjeve propisane *Udžbeničkim standardom* (2013) i *Zakonom o udžbenicima za osnovnu i srednju školu* (2006). Cilj ovog istraživanja je provjeriti ispunjavaju li matematički udžbenici jezične zahtjeve propisane spomenutim dokumentima. U istraživanju su postavljene sljedeće hipoteze: 1. Sadržaj matematičkih udžbenika za četvrte razrede osnovne škole ne udovoljava psihološkim i didaktičko-metodičkim zahtjevima postavljenima u Udžbeničkom standardu. 2. U matematičkim udžbenicima za četvrte razrede osnovne škole ima gramatičkih i pravopisnih odstupanja od hrvatskoga standardnog jezika. 3. U matematičkim udžbenicima za četvrte razrede osnovne škole ima stilskih odstupanja od hrvatskoga standardnog jezika te logičkih pogrešaka. 4.

Matematički udžbenici za četvrte razrede osnovne škole svojim su leksikom primjereni učenicima četvrtih razreda. Predmet istraživanja su trenutno u školama najzastupljeniji matematički udžbenici za četvrte razrede osnovne škole, izdavača Alfe, Školske knjige i Profil Kletta. Istraživanje je kvalitativno i provodi se metodom analize sadržaja. Rezultati pokazuju velika odstupanja jezika matematičkih udžbenika od hrvatskoga standardnog jezika i zahtjeva postavljenih u prethodno navedenim dokumentima. Dobiveni rezultati upućuju na potrebu pažljivijeg sastavljanja matematičkih udžbenika s obzirom na jezik kao i veću kontrolu matematičkih udžbenika prije njihova upućivanja na tržište, odnosno u nastavu.

Ključne riječi: udžbenik, matematika, jezična pravilnost, hrvatski standardni jezik

The issue of linguistic shaping of mathematical tasks in primary school education

Fundamental didactic means for conveying a lesson in mathematics are mathematical textbooks. Consequently, they must respond to a certain psychological, didactic, methodological, linguistic, and other demands prescribed by the following legal documents: *Udžbenički standard* (2013) and *Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu* (2006). The main purpose of this thesis is to deduce whether mathematics textbooks are in accordance with the above-mentioned legal documents. The following hypotheses are: 1. The content of math textbooks for the fourth grade of primary school does not meet the psychological and didactic-methodological requirements set out in the Textbook Standard. 2. In mathematical textbooks for the fourth grade of elementary school there are grammatical and orthographic deviations from the Croatian standard language. 3. Mathematical textbooks for the fourth grade of primary school have stylistic deviations from the Croatian standard language and logical errors. 4. Mathematical textbooks for the fourth grade of primary school are suitable for students of the fourth grade in a lexicon. Researched and analysed textbooks, published by ALFA, Školska knjiga and Profil Klett, are currently the most used textbooks for fourth grade in primary schools. Conducted qualitative research is based on content analysis of the textbooks. The results of analysed textbooks show that the language used in shaping tasks is inconsistent with the standard Croatian language and with the above-mentioned legal documents. Furthermore, the results indicate that more care and thought should be put up while making textbooks, regarding the language used, and they should be thoroughly examined before released in market and classrooms.

Key words: textbook, mathematics, language consistency, standard Croatian language

Anita Rončević : Sveučilište u Rijeci
Učiteljski fakultet
Lana Gotvald : Hrvatska

Učitelj - između tradicije i suvremenosti u identifikaciji likovno darovitih učenika

Istraživački problem utemeljen je na perspektivi odnosa tradicionalnog i suvremenog rada učitelja i njihovih darovitih učenika. Daroviti učenici pokazuju posebne sklonosti za određena područja u kojima se ističu svojim sposobnostima. Autorice smatraju da se darovitim učenicima treba usmjeriti veća pozornost u odgojno-obrazovnoj praksi. Stoga je cilj istraživanja bio ustanoviti na koji način/e učitelji provode identifikaciju darovitih učenika u nastavi likovne kulture (identifikatori, postupci identifikacije). Teorijska polazišta čine odabrana prethodna istraživanja znanstvenika u Hrvatskoj i inozemstvu (npr. Karlavaris, Koren, Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, Čudina-Obradović, Huzjak, Sternberg, Renzulli...), koja se navode u radu. Izdvojena je hipoteza da svi učitelji imaju jedinstvene čimbenike kojima prepoznaju likovno darovite učenike. Uzorak istraživanja bio je populacija učitelja (105) u Primorsko-goranskoj županiji, a rezultatima istraživanja ustanovljeno je da učitelji imaju različite indikatore identifikacije likovno darovitih učenika, kojima je izražena deficitarost cjelovitog sagledavanja darovitih učenika. Ovaj rad dio je slojevitog i longitudinalnog istraživanja o identifikaciji likovne darovitosti učenika pa je značaj istraživačkih doprinosa u daljnjem obogaćivanju suvremenog rada učitelja s darovitim učenicima.

Ključne riječi: učitelj, identifikacija likovno darovitih učenika, likovno daroviti učenici

The Teacher - Between the Tradition and Contemporaneity while Identifying Students Gifted in Visual Arts

The research problem is based on the perspective of the relationship between traditional and contemporary work of teachers and their gifted students. Gifted students show special preferences for certain areas that emphasize their abilities. The authors believe that in educational practice more attention should be paid to gifted students. Therefore, the aim of the research was to determine the

ways in which the teachers carry out the identification of gifted students while teaching visual arts (identifiers, identification procedures). The theoretical frame is made up of selected previous research by scientists in Croatia and abroad (eg Karlavaris, Koren, Cvetković-Lay, Sekulić-Majurec, Čudina-Obradović, Huzjak, Sternberg, Renzulli ...), stated in the article. A hypothesis has been stated that all teachers have unique factors with which they recognise students gifted in visual arts. The survey sample was a population of teachers (105) in the Primorje-Gorski Kotar County, and the results of the research found that teachers have different indicators of the identification of gifted students, which indicates the deficiency of a comprehensive view of gifted students. This paper is part of a multifaceted and longitudinal research on the identification of students' giftedness in visual arts. The significance of research contributions lies in further enrichment of the contemporary teachers' work with gifted students.

Key words: teacher, identification of gifted students, students gifted in visual arts

Diana Stolac : Sveučilište u Rijeci
: Filozofski fakultet
: Hrvatska

Učitelj – od 17. stoljeća do Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO-a)

Učitelj je u svim razdobljima ljudskoga postojanja onaj tko pomaže drugome spoznati i naučiti nešto novo, i to unutar institucijskoga okvira ili izvan njega. Od prvih zapisa na hrvatskom jeziku do danas pratimo različite nazive za učitelje, ali i isti naziv s različitim sadržajem. U radu se komentiraju nazivi za učitelje u hrvatskoj pisanoj baštini, s naglaskom na starijoj hrvatskoj leksikografiji. Prvi hrvatski tiskani rječnici nemaju sve lekseme koji označavaju proces poučavanja, tako Vrančićev *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae* ima nazive *učiti* i *učenik*, ali ne naziv za osobu koja poučava (Vrančić 1595). Hrvatski rječnici u 17. i 18. stoljeću, i oni pisani štokavskim hrvatskim književnim jezikom (npr. Mikaljino *Blago jezika slovinskoga – Thesaurus linguae illyricae*, 1651) i oni pisani kajkavskim i hibridnim hrvatskim književnim jezikom (npr. Habdelićev *Dictionar ili reči slovenske z vekšega vkup zebrane u red postavljene, i diačkemi zlahkotene*, 1670; Belostenčevi *Gazophylacium,*

seu latino-illyricorum onomatum aerarium i Gazophylacium illyrico-latinum, 1740; Sušnik – Jambrešićev *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica locupless*, 1742) uključuju u obrazovni niz naziv za učitelja i još neke nazive, npr. za učenicu i dr. Prati se i pojavljivanje naziva za učiteljicu, što je jedan od rjeđih naziva za ženu koja vrši radnju (*nomina agentis*). Ulaskom u 21. stoljeće i uspostavljanjem Hrvatskoga kvalifikacijskoga okvira iznova se propituje naziv učitelj te semantičke granice unutar kojih se definira.

Cljučne riječi: hrvatski jezik, nazivoslovlje, leksikografija, učitelj, profesor

Teacher – from 17th century to Croatian Qualifications Framework (CROQF)

At all times of the human existence, the teacher is the one who helps others to comprehend and learn something new, within or outside the institutional framework. From the first texts in the Croatian language to nowadays, we have different terms for teachers, but also the same term with different content. The paper reviews the terms of teachers in Croatian literary heritage, with an emphasis on older Croatian lexicography. The first Croatian printed dictionaries do not have all the meanings that characterize the teaching process, so Vrančić's *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmaticae et Ungaricae* has terms *to learn* and a *pupil/learner*, but not a name for a teaching person (Vrančić 1595). Croatian dictionaries in the 17th and 18th centuries, as those written in Stokavian Croatian literary language (eg Mikalja's *Blago jezika slovinskoga – Thesaurus linguae illyricae*, 1651), as well as those written in Kajkavian and Hybrid Croatian literary language (eg Habdelić's *Dictionar ili reči slovenske z vekšega vkup zebrane u red postavljene, i diačkemi zlahkotene*, 1740; Sušnik – Jambrešić's *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica et hungarica locupless*, 1742) include in the educational series term *teacher* and some other terms (eg *schoolgirl* etc.). The appearance of a term for a teaching woman is also followed, it is one of the rarer terms for the woman as a actor of action (*nomina agentis*). By entering the 21st century and by establishing the Croatian Qualifications Framework, the term the teacher and the semantic boundaries within which it is defined is again being discussed.

Key words: Croatian language, terminology, lexicography, teacher, professor

Sanja Tatalović Vorkapić

Sveučilište u Rijeci

Učiteljski fakultet

Patricija Momić

Studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

Mirna Marić

Sveučilište u Rijeci

Učiteljski fakultet

Hrvatska

Kreativnost, otpornost i ličnost kao važne odrednice suvremenog odgajatelja

Svakodnevna odgojno-obrazovna praksa i veliki broj dosadašnjih istraživanja jednoznačno su pokazali da, pored očekivanih relevantnih kompetencija odgajatelja na uspješan odgoj i poučavanje značajnog efekta imaju i druge, ne-kognitivne karakteristike odgajatelja. Prema Nacionalno kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) jedna od temeljnih značajki suvremenog odgajatelja jest kontinuirani profesionalni rast i razvoj koji je moguć uz svakodnevno promišljanje o vlastitom radu i djelovanju unutar odgojno-obrazovne prakse. Recentna istraživanja ukazuju da bi ta promišljanja trebala uzeti u obzir karakteristike odgajatelja kao što su njegova kreativnost, otpornost i osobine ličnosti s obzirom na njihovu međusobnu povezanost i značajan efekt na implicitnu pedagogiju odgajatelja. Također, o njihovom poticanju i razvoju bi trebalo promišljati u okviru inicijalnog obrazovanja odgajatelja i/ili programa stručnog usavršavanja. S obzirom na važnost navedenih karakteristika osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati kreativnost, otpornost i osobine ličnosti budućih odgajatelja, te analizirati njihov međuodnos. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od 134 studentice Učiteljskog fakulteta upisanih na studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Deskriptivna analiza je ukazala na procjene umjerene razine kreativnosti, umjerenih do povišenih razina svih osobina ličnosti, te visoke razine otpornosti kod budućih odgajateljica. Korelacijske su analize pokazale da postoji značajna pozitivna povezanost između kreativnosti i soci-demografskih varijable, s obzirom da kreativnost značajno raste s dobi i studijskom godinom studentica. Nadalje, značajno su povezane i fokusne varijable, pa tako s porastom otvorenosti prema iskustvu značajno rastu razine kreativnosti, emocionalne stabilnosti, savjesnosti i ugodnosti, dok je otpornost značajno pozitivno povezana s većom emocionalnom stabilnosti i ugodnošću. Utvrđeni nalazi ukazuju na važnost istraživanih karakteristika u okviru percepcije suvremenog odgajatelja, te diskurse u smjeru postojećih studijskih programa i programa stručnog usavršavanja odgajatelja.

Ključne riječi: kreativnost, osobine ličnosti, psihička otpornost, budućí odgajatelj

Creativity, resilience and personality as significant determinants of contemporary early childhood educator

Everyday educational practice and a large number of previous studies have shown that besides the expected competencies of the early childhood educators, there are other, non-cognitive educators' characteristics that have the significant effect on successful education and teaching. According to the National Curriculum for Early and Pre-School Education (2014), one of the fundamental features of a contemporary educator is continuous professional growth and development that is possible with daily reflection on one's own work and activities within the educational practice. Recent research suggests that these considerations should take into account the characteristics of educators such as their creativity, resilience and personality traits due to their interrelationship and a significant effect on implicit pedagogy of educators. Also, their encouragement and development should be considered within the initial education of educators and / or vocational training programs. Given the importance of these characteristics, the basic objective of this study was to examine the creativity, resilience and personality traits of future educators and analyze their interdependence. The survey was conducted on a sample of 134 students of the Faculty of Teacher Education enrolled in the Early Education and Preschool Education. Descriptive analysis has pointed to estimates of moderate levels of creativity, moderate to elevated levels of personality traits, and high levels of resilience of future educators. Correlation analysis has shown that there is a significant positive correlation between creativity and soci-demographic variables, given that creativity is significantly increasing with the students' age and academic year. Furthermore, the focus variables are significantly related, so increasing the openness to experience significantly increases the level of creativity, emotional stability, conscientiousness and agreeableness, while the resilience is significantly associated with greater emotional stability and agreeableness. The established findings point to the importance of investigated characteristics within the perception of contemporary early childhood educators and discourses in the direction of existing study programs and programs of professional development of educators.

Key words: creativity, personality traits, resilience, future early childhood educators

Nevenka Tatković : Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Dea Lazić : OŠ Juršići, Svetvinčenat
Hrvatska

Stavovi profesora o humoru u visokoškolskoj nastavi

Pod utjecajem globalizacije i modernizacije u društvu nastaje potreba za promjenom i razvojem novih kompetencija profesora u visokom obrazovanju. Opće je poznato da humor ima pozitivna djelovanja na ljudsko zdravlje. Ipak, prema nekim istraživanjima, u nastavi se humor koristi tek ponekad ili rijetko. Dokazano je i da mlađi ispitanici (studenti i srednjoškolci) imaju razvijeniji smisao za humor od onih starijih (učitelja i profesora). Mnoga istraživanja pokazuju korelaciju između primjene humora u nastavi i pozitivnih ishoda učenja, ali i postojanja određenih aspekata humora koje nisu primjereni u nastavi (ironija, sarkazam, humor koji uključuje vrijeđanja ili onaj povezan s etničkom pripadnošću i seksizmom). U ovom su istraživanju ispitani stavovi profesora o humoru u visokoškolskoj nastavi s tri aspekta: 1) utjecaj humora na kvalitetu nastave, 2) utjecaj humora na međuljudske odnose i 3) potreba za osposobljavanjem visokoškolskih nastavnika za korištenje humora u nastavi. Stavovi nastavnika sa sva tri istraživana aspekta bili su pozitivni što potvrđuje potrebu korištenja humora u visokoškolskoj nastavi. Jednako tako, profesori su potvrdili negativan stav prema neetičnoj primjeni humora u nastavi i potrebu izbjegavanja situacija u kojima humor izaziva nelagodu učenika. Također, u svrhu povećanja učestalosti korištenja humora u nastavi iskazuje se potreba za uvođenjem suvremenih sadržaja i metoda primjene humora u nastavi. Humor bi zato svoje mjesto trebao pronaći u svakoj učionici i u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Glavne riječi: humor, visokoškolska nastava, stavovi, profesori, studenti

Teachers' opinions about humor in higher education

Following the influences of globalization and modernization, expected competencies of contemporary professors are changing. It is worldwide known that humor has positive effects on the human health. According to some researches, it is still rarely used in teaching. It is also proven that younger examinees (university and high school students) have a better sense of humor

than the older ones (teachers and professors). In research, using humor in education is related to the positive outcomes of studying. There are also some aspects of humor that are not appropriate in teaching (irony, sarcasm, insult humor, ethnically and sexism related humor). In this research we collected the data of university professors' opinions about humor in higher education from three aspects: 1) the impact of humor in higher education, 2) the impact of humor on relationships in the classroom and 3) training professors to use humor in the higher education. Positive opinions about the humor in teaching are collected what confirms a need for using humor in higher education. Professors also affirm negative attitude towards unethical use of humor in teaching and an exigency for avoiding situations in which humor causes students' discomfort. In the aim of increasing frequency for using humor in teaching, a need for introduction contemporary content and methods in teaching is expressed. There should be a space left for humor in each classroom and in each educational institution.

Key words: humor, higher education, opinions, professors, students

Draženko Tomić : Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet, Odsjek u Čakovcu
Hrvatska

Bioetičke i filozofsko-odgojne teme u Manje Kovačević (1929. - 2011.)

Mandica Manja Frković - Kovačević (Gospić, 1929. - Gospić, 2011.), svojevremeno profesor na gospićkoj Pedagoškoj akademiji i prvi doktor znanosti na istoj, autor tri knjige i šezdesetak radova u različitim časopisima, od jeseni 2004. pa gotovo do smrti iz tjedna u tjedan pripremala je i osobno čitala desetominutne priloge u emisiji "Glas Crkve u Lici" na gospićkoj radijskoj postaji. Pretpostavlja se da je Kovačević napisala i više od 300 radijskih priloga od kojih je sedamdesetak po njezinom izboru objavljeno u knjizi Život na najvišem valu (Gospić, 2010.). Ovdje su istraživani pretežno oni prilozi koji nisu uvršteni u spomenutu knjigu. Autoričini originalni osvrti su privukli pozornost većeg broja slušatelja stog što su u njima mogli pronaći odgovore na pitanja kojim se i inače zaokuplja suvremeni čovjek razapet između egzistencijalnih izazova i duhovnih traženja. To su najčešće informacije iz korpusa različitih znanstvenih disciplina, umjetničkih grana, kršćanskih izvora, dnevnoga tiska i vlastite životne zbilje, životne i etičke,

filozofske i odgojne, religiozne i duhovne, pedagoške i ekološke teme. U ovom radu su izložene one teme koje se tiču autoričinih filozofsko-odgojnih nazora, vrednota, stava prema životu i odnosu prema živom. Zbog naravi medija za koji su prilozi nastali autoričino iznošenje navedenih tema ima fragmentaran pristup, ali se očekuje da bi ovdje mogao poprimiti cjelovit oblik pružajući uvid u sve bogatstvo autoričinih misaonih preokupacija u zadnjim godinama života.

Ključne riječi: Mandica Manja Frković Kovačević, bioetika, filozofija odgoja

Bioethic and philosophy of education in the works of Manja Kovačević (1929-2011)

Mandica Manja Frković - Kovačević (Gospić, 1929. - Gospić, 2011.), was a professor at the Gospić Pedagogical Academy, the first teacher with a Ph.D. degree at that institution and the author of three books and 60 papers in various journals. From autumn 2004 until almost to her death she personally prepared and read her ten-minute contributions for a regular radio programme «Voice of the Church in Lika» that was broadcast on the Gospić Radio Station. It is assumed that Kovačević wrote more than 300 radio pieces, of which about seventy were published according to her own choice in the book «Life on the Highest Wave» (Gospić, 2010). This paper deals mostly with those articles that were not included in the aforementioned book. The author's original reviews attracted the attention of a large number of listeners because they could find answers to questions that are usually contemplated by a contemporary man torn apart between existential challenges and spiritual search. These are most often information items from various disciplines, art branches, Christian sources, daily press and life reality; they are life and ethical, philosophical and educational, religious and spiritual, pedagogical and ecological topics. This paper deals with the topics related to the Kovačević's philosophical and educational attitudes, values, attitudes towards life and the relation to the living. Due to the nature of the media for which the contributions were written, Kovačević's presentations of these topics had a fragmental approach, but it is expected that a full view of it could be prepared and that it could provide us with an insight into all the richness of Kovačević's thought preoccupations in the last years of her life.

Key words: Mandica Manja Kovacevic, bioetic, philosophy of education

Zlata Tomljenović : Sveučilište u Rijeci
Učiteljski fakultet
Hrvatska

Konstruktivizam u nastavi likovne kulture

Jedno od osnovnih obilježja suvremenog odgojno-obrazovnog sistema očituje se u odmaku odgojno-obrazovnog procesa od tradicionalnog, transmisijskog ka suvremenom, transformacijskom pristupu učenju i poučavanju. Transmisijski pristup učenju i poučavanju jest onaj, u kojem učenici usvajaju gotove konstrukte organiziranoga znanja kroz pasivno prihvaćanje činjenica posredovanih od strane učitelja. Kroz transformacijski pristup, s druge strane, učitelj potiče učenikovo aktivno sudjelovanje kroz istraživački, problemski pristup učenju, tijekom kojeg učenici u puno većoj mjeri ostvaruju svoje potencijale nego u tradicionalno koncipiranoj nastavi. Mijenjanje zastarjele pedagoške paradigme započelo je razvojem suvremenih – kognitivističkih i konstruktivističkih - pedagoških teorija. Prema konstruktivističkim teorijama učenja pojedinci konstruiraju svoje spoznaje o svijetu na temelju vlastitih iskustava i refleksija tih iskustava. Učenje je rezultat stvaranja misaonih konstrukata temeljenih na individualnom iskustvu i (pred)znanju stečenom tijekom socijalne interakcije određene okolnostima odnosno kulturom u kojoj pojedinac živi. Interpretativna aktivnost u konstruiranju razumijevanja posebice dolazi do izražaja u nastavi likovne kulture. U radu se razmatraju glavne odrednice konstruktivizma te konstruktivističkih teorija u kontekstu odgojno-obrazovnog procesa. Navode se osnovne značajke konstruktivistički utemeljene nastave likovne kulture, koje se interpretiraju u odnosu na ostale suvremene nastavne strategije i pristupe poput aktivnog učenja, učenja kroz rješavanje problema te interaktivnog pristupa učenju i poučavanju nastave likovne kulture. Razmatra se uloga učitelja, o čijem pristupu, poznavanju predznanja učenika te kvalitetnoj i smislenoj komunikaciji s njima u velikoj mjeri ovisi uspjeh usvajanja, razumijevanja i interpretiranja likovnih sadržaja od strane učenika. Cilj rada je skretanje pozornosti na određene elemente konstruktivističkog shvaćanja učenja i poučavanja, čije razumijevanje i usvajanje od strane učitelja može pomoći u ostvarivanju boljih rezultata učenja, odnosno primjene naučenoga u svakodnevnom životu učenika.

Ključne riječi: konstruktivizam, konstruktivističke teorije učenja, likovna kultura, poučavanje, učenje

Constructivism in visual arts classes

One of the basic features of a modern educational system is manifested in the reversal of the transmissive (traditional) approach to learning and teaching to the transformational (modern) approach. The transmissive approach to learning and teaching is that one in which students adopt ready-made constructs of organized knowledge through passive acceptance of the facts mediated by the teacher. Through the transformational approach, on the other hand, the teacher encourages the student's active participation through an exploratory, problem-based learning, during which students gain much more of their potential than in traditionally conceived classes. Changing the obsolete pedagogical paradigm began with the development of contemporary (cognitivist and constructivist) pedagogical theories. According to the constructivist theories of learning, individuals develop their knowledge of the world based on their own experiences and reflection of these experiences. Learning is the result of cognitive constructs based on individual experience and (pre) knowledge gained during the social interaction determined by the culture in which an individual lives. Interpretative activity in the constructing of understanding is particularly emphasized in visual arts education. In this paper the main determinants of constructivism as well as constructivist theories in the context of educational process is elaborated. Main principles of constructivist-based teaching of visual arts are interpreted related to other contemporary teaching strategies and approaches such as active learning, learning through problem solving, and interactive approach to learning and teaching of visual arts. The teacher's role is also discussed, whose approach, awareness of the student's pre knowledge and capacity for a meaningful communication with students have a great influence on the success of the students' adoption, understanding and interpretation of visual arts contents. The aim of the paper is to highlight certain elements of the constructivist teaching theories, because their understanding and application in the teaching process can help in achieving better learning outcomes i.e. better students' ability to use visual arts knowledge in everyday life.

Key words: constructivism, constructivist learning theories, learning, teaching, visual arts education

Braco Tomljenović : Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Ivana Tomljenović : Gimnazija Gospić
Hrvatska

Razlike između učenika i učenica drugog razreda razredne nastave u motoričkim sposobnostima

Cilj istraživanja bio je da na uzorku 200 ispitanika (100 učenika i 100 učenica) razredne nastave drugog razreda, prosječne dobi 8 godina +/- 6 mjeseci, s područja Like (Gospić, Otočac, Gračac, Korenica, Lički Osik i Brinje) primjeni sustav od ukupno 18 varijabli, s ciljem da se utvrdi multivarijantna statistička značajnost razlika u aritmetičkim sredinama primjenjenih motoričkih varijabli između učenika i učenica drugog razreda, kako bi na temelju dobivenih informacija na što optimalniji, pravovremeniji i efikasniji način moglo vršiti modeliranje, dijagnosticiranje, planiranje, programiranje i kontroliranje motoričkih aktivnosti učenika i učenica. Dobivena kanonička diskriminacijska funkcija značajno razlikuje učenike od učenica na razini značajnosti $p < 0.00$. Na negativnom polu diskriminacijske funkcije nalaze se učenici, a na pozitivnom učenice. Pozitivni pol najbolje definiraju varijable poligon natraske, poligon okretom, pretklon raskoračno, sprint na 20 metara, osmica saginjanjem, koraci u stranu, prenošenje pretrčavanjem te neznatnim projekcijama varijable pretklon usko i kotrljanje lopte rukom. Na negativnom polu smjestile su se varijable bacanje lopte iz ležanja, skok u dalj iz mjesta, podizanje trupa iz ležanja, podizanje trupa kratko, stajanje na obrnutoj klupici za ravnotežu otvorenim očima, stajanje na klupici za ravnotežu otvorenim očima, i neznatnom projekcijom pretklon na klupici, čučnjevi i stajanje na jednoj nozi uzduž klupice za ravnotežu zatvorenim očima.

Gljučne riječi: motoričke sposobnosti, razredna nastava, učenici, učenice, diskriminacijska analiza

Differences between the second grade primary school female and male pupils in motor abilities

The aim of this research was to carry out the system of 18 variables on the sample of 200 pupils (100 female and 100 male) aged 8 +/- 6 months, attending the second grade primary schools and living in Lika region (Gospić, Otočac, Gračac,

Korenica, Lički Osik and Brinje), in order to be able to model, diagnose, plan, programme and control female and male pupils' motor activities in the most optimal, timely and effective way. The obtained canonic discriminant function distinguishes male pupils from female pupils on the level of importance 0.00. Female pupils are present on the positive pole of discriminant function and male pupils on the negative pole. The positive pole is best defined by variables polygon backwards, polygon by rotation, forward bend feet apart, 20 metres sprint, the eight node bend, side steps and transfer run; insignificantly by variables forward bend feet together, hand ball rolling. The positive pole is best defined by variables lying down ball throw, standing long jump, sit-ups, short sit-ups, inverted balance bench standing with eyes opened, balance bench standing with eyes opened; insignificantly by variables forward bend on a bench, squats and single leg standing on the balance bench with eyes closed.

Key words: motor abilities, early age primary school, female pupils, male pupils, discriminant analysis

Ana Vivoda : Sveučilište u Zadru
: Odjel za nastavničke studije u Gospiću
: Hrvatska

Taktilna slikovnica na učiteljskom studiju

U skladu s tendencijom ka interdisciplinarnosti trajno prisutnoj na učiteljskim studijima te težnjama za inkluzivnim obrazovanjem, tijekom 2016. i 2017. godine u sklopu Likovnog modula na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću, proveden je projekt oblikovanja serije taktilnih slikovnica namijenjenih slijepoj i slabovidnoj djeci. Cilj projekta bio je afirmiranje uloge umjetnosti kao iskustva intermedijskog stvaralaštva u procesima obrazovanja te senzibiliziranje studenta u radu s djecom s posebnim potrebama, uz posebni naglasak na učenike s oštećenjem vida. Pristupajući umjetničkom obrazovanju kao kompleksnom, multisenzornom, kreativnom razvoju, pomaknuli smo središte interesa s usvajanja specifičnih tehnika likovnog oblikovanja te se fokusirali na projektnu nastavu i studentske individualne projekte, potaknuvši ih da sami koncipiraju i vode vlastita istraživanja. Eksperimentirajući s mogućnostima oblikovanja taktilne slikovnice na način umjetničkog objekta, istraživali smo različite pristupe umjetničkoj

praksi, proširujući interes izvan isključivo estetskih osobina umjetničkog rada, na istraživanje različitih načina socijalne komunikacije. Studenti su paralelno istraživali ulogu taktilne slike u nevizualnoj percepciji i mogućnosti umjetničkog oblikovanja slikovnice, a proces je zahtijevao dinamičnu suradnju s Prvom dječjom knjižnicom za djecu oštećena vida koja djeluje pri Osnovnoj školi Pećine u Rijeci. Temeljna smjernica suradnje bila je osmišljavanje prostora za interdisciplinarna umjetnička i edukacijska istraživanja i osnaživanje kreativnih potencijala edukacijske prakse budućih učitelja primarnog obrazovanja, a rezultirala je nizom raznovrsnih projekata i izuzetno zanimljivim pristupima radu kroz nekoliko serija taktilnih slikovnica. Odabrani studentski radovi čak su uspješno sudjelovali na međunarodnom natjecanju taktilnih slikovnica organiziranom od udruge Typhlo & Tatus u Dijonu u Francuskoj, tijekom 2018. godine.

Gljučne riječi: taktilna slikovnica, umjetničko obrazovanje, istraživanje, interdisciplinarnost, kreativnost

Tactile picture book at teacher training education

Consistent with inclinations towards interdisciplinarity continuously present at teacher training studies and efforts for inclusive education, during 2016. and 2017. within the module of Visual Arts at the Department of Teacher Training Education in Gospić, the project of designing and producing a series of tactile picture books was conducted. The goal of the project was affirming the importance of art - as an intermedia experience of creation in education processes and sensitizing students for working with pupils with developmental difficulties, specifically accentuating visual impairments. Approaching art education as complex, multisensory creative development, we shifted the focus of interest away from purely mastering specific artistic techniques, concentrating to project teaching and individual students' projects, encouraging them to autonomously conceive and direct their own research. Experimenting with the possibilities of designing tactile picture books as art objects, we were exploring various approaches to art practice, expanding our interest above purely aesthetic features of the art work to researching the means of social communication. The students were simultaneously exploring the roles of tactile image in non-visual perception as well as the possibilities of fabricating picture book as art object and the process required dynamic collaboration with the First Library for Children with Visual Impairments at Pećine Elementary School in Rijeka. Although the primal goal of the project was the experience of interdisciplinary research and affirming creative aspect

of educational practice of pre-service teachers, it resulted with very diversified projects and extremely interesting work approaches through several cycles of tactile books. Selected students' work even successfully participated at the international contest for tactile books organized by Typhlo & Tatus association in Dijon, France during 2018.

Key words: tactile picture books, art education, research, interdisciplinarity, creativity

Biljana Vranković	Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb
Ružica Vuk	Sveučilište u Zagrebu Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek
Ira Tretinjak	Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb Hrvatska

Kompetencije nastavnika Geografije – između tradicije i suvremenosti

U radu se analiziraju rezultati pristupnika postignuti u ispitima državne mature iz Geografije prema sadržajnim područjima ispitivanja, vrstama zadataka i kognitivnim razinama. Analizirani su ispiti s ljetnih rokova državne mature iz Geografije od 2010. do 2018. godine koje je polagalo 5508 pristupnika. Kvantitativnim metodama uspoređene su ispitne čestice kojima su ispitana geografska znanja s ispitnim česticama kojima su ispitane geografske vještine. Za egzemplarne zadatke prikazana je struktura odgovora pristupnika tako da su iskazani postotni udjeli pristupnika s točnim odgovorima, udjeli pristupnika s netočnim odgovorima i udjeli pristupnika koji nisu ni pokušali odgovoriti na postavljena pitanja. Analizom sadržaja netočnih odgovora u egzemplarnim zadacima identificirani su mogući uzroci pogrešaka, posebice u zadacima kojima su ispitane geografske vještine. Kvantitativnom analizom utvrđeno je da su najbolje riješeni zadatci kojima su ispitani odgojno-obrazovni ishodi iz sadržajnoga područja *Geografija Hrvatske*, što je očekivano zbog efekta novosti. Prema prosječnoj riješenosti slijede zadatci kojima su ispitani odgojno-obrazovni ishodi iz sadržajnoga područja *Društvena geografija*, što dokazuje utjecaj efekta

prvenstva. Usporedbom postignuća pristupnika prema vrstama zadataka utvrđeni su bolja prosječna riješenost zadataka zatvorenoga tipa i najlošija riješenost zadataka produženoga odgovora. U svim je provedenim ispitima državne mature iz Geografije lošija prosječna riješenost zadataka kojima su ispitane geografske vještine nego zadataka kojima su ispitana geografska znanja. Analiza pogrešaka u netočnim odgovorima, posebice u zadacima kojima su ispitane geografske vještine, omogućila je formuliranje smjernica za nove pristupe u poučavanju Geografije, inovativnije pristupe u odabiru strategija učenja te nove metode vrednovanja u Geografiji. Rezultati provedenih psihometrijskih analiza pokazali su na temelju kojih se zadataka mogu najbolje razlikovati učenici prema svojim geografskim znanjima i vještinama, što također može pridonijeti razvoju metodičkih smjernica i jačanju kompetencija nastavnika Geografije kako bi uspješnije odgovorili na nove potrebe (zahtjeve) odgojno-obrazovnoga sustava. Rezultati istraživanja prezentirani u ovome radu mogu biti korišteni u redefiniranju kurikula inicijalnoga obrazovanja magistara edukacije geografije, u procesu unapređenja nastavničkih kompetencija i u profesionalnom razvoju nastavnika, ali i u propitivanju uloge nastavnika Geografije u suvremenoj školi. Primijenjeni postupci u istraživanju pridonose i razvoju edukacijske geografije.

Ključne riječi: državna matura, edukacijska geografija, geografske vještine, kompetencije nastavnika, profesionalni razvoj nastavnika

Competencies of Geography teachers - Between Tradition and Modernity

The paper analyzes the success of students in solving tasks from Geography at the state matura according to the contents of examination, types of tasks and cognitive levels. 5508 exams of students, who attended exams of state matura in Geography in summer terms from 2010 till 2018, were analyzed. By quantity methods, exam items of geographic knowledge were compared against exam items of geographic skills. For exemplary questions, the structure of students' answers is shown by the share of percentage of students with the correct answers, by the share of percentage of students who did not answer accurately, and by the share of percentage of students who did not even try to answer the questions asked. By analyzing the content of incorrect answers in exemplary questions, the possible causes of errors and misunderstandings were identified, especially in tasks that examined geographic skills. Quantitative analysis found that the best-solved tasks were the tasks examining educational outcomes whose spatial coverage was related to the

Geography of Croatia, which was expected due to the effect of the news. Followed the tasks which were solved averagely for which the educational outcomes, whose content was related to social geography, were tested, which proves the effect of the priority effect. By comparing accomplishments according to the type of a task, a better average solving of closed type tasks than open type tasks was noticed and the weakest solving of the extended answer task was noticed. In all the exams of state matura in Geography, the average resolution of tasks that examined geographic skills was lower than in geography knowledge. Error analysis in inaccurate answers, especially in tasks in which geographic skills were examined, has enabled formulating guidelines for new approaches to teach Geography, more innovative approaches in choosing a learning strategy for a new evaluation methods in Geography. The results of conducted psychometric analysis showed which tasks could best distinguish students according to their knowledge and geographical skills in the Geography field, which could also contribute to the development of methodological guidelines and the strengthening of geography teachers' competencies to respond more effectively to the new needs (requirements) of the educational system. The results of the research presented in this paper can be used to redefine the curriculum of initial education of Master Education of Geography, in the process of improving the teaching competences and the professional development of teachers, as well as in the role of teacher in Geography in modern school. Applied research methods also contribute to the development of education of geography.

Key words: state matura, educational geography, geographic skills, teacher competences, professional development of teachers, Hrvatska

Sanja Vrcić-Mataija

Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Hrvatska

Književne teme gospićkih učitelja

U svim razdobljima hrvatske književnosti uočljiva je pojava književnog angažmana od strane učitelja/učiteljica. Mnogi su od njih sudjelovali u kreiranju regionalnih književnih poetika nacionalnog značaja. Pojam književnog regionalizma, temeljen na kategoriji prostora koji je uvjetovao disperzivan karakter hrvatske književnosti (Brešić 2004), pretpostavlja definiranje poetoloških osobitosti književnih tekstova

različitih hrvatskih regija, jedinstvenih po povijesnom, kulturološkom, jezičnom hodu određenog prostorom. Specifičnost ličkog, geografskog i kulturološkog, prostora uvjetovala je poetiku regionalne - ličke književnosti u kojoj se Lika nerijetko tretira kao mitski zavičaj, kojeg su mnogi napustili, ali kojeg se nikada nisu odrekli i uvijek su mu se, barem na razini fikcije, vraćali. (Mataija 2006) S druge strane, za Mediterance je jedina prava zbilja društvena, sklona promjenama. (Pavličić 1995) Polazeći od *identiteta mjesta* (Brešić 2004) kao spoja prostora i kulture, u radu se interpretiraju književna djela učitelja koji su učiteljski poziv stekli u Gospiću, a koji su se afirmirali i kao pisci, pripovjedači i pjesnici, pripadajućeg, ličkog i dalmatinskog, zavičajnog prostora: Manda Šikić Matanović, Jure Karakaš, Mirko Sanković i Drago Krpina. Analizirana su djela *Nježna svitanja* (zbirka poezije Mande Šikić Matanović), *Vojnokrajiške pripovijesti* (zbirka pripovijesti Jure Karakaša), *Lika iza palasaka* i *Lika od pantivika* (zbirka poezije, zbirka pripovjednih i dramskih tekstova Mirka Sankovića) te *Svitlo* (zbirka pripovjedaka Drage Krpine). Na odabranom se književnom opusu analizira identitet *zavičajnog subjekta* (Sablić-Tomić i Rem 2003), tematske i žanrovske preokupacije, stilske i jezične osobitosti koje su dovele do determiniranja nekoliko regionalnih poetskih značajki: tematiziranje ličkog i dalmatinskog zavičaja u širokom rasponu motivskog svijeta, vizualizacija ruralno-urbanih mikrotoposa, uronjenost u tradiciju, prožimanje referentnih prostornih lokacija s nizom semantičkih konotacija, pribjegavanje povijesnom narativu, autobiografski diskurs djetinjstva i mladosti, kulturno-povijesni ideologemi, revitalizirajuća nostalgija, lirizam te topofiljski kozmos zavičajnog subjekta.

Cljučne riječi: Lika, Dalmatinska zagora, regionalna književnost, Jure Karakaš, Manda Šikić Matanović, Mirko Sanković, Drago Krpina

The Literary Themes of Gospić Teachers

The phenomenon of literary efforts by teachers can be observed in all periods of the Croatian literature. Many of them participated in creating regional literary poetics of national significance. The notion of literary regionalism, based on the category of space, which conditioned the dispersive character of the Croatian literature (Brešić 2004), assumes defining the poetological particularities of literary texts originating from different Croatian regions, singular in terms of their historical, cultural, linguistic paths delineated by space. The specificity of the geographical and cultural space of Lika has conditioned the poetics of its regional literature where Lika is often treated as a mythical homeland that many left, but never

gave up and always, at least at the level of fiction, returned to it (Mataija 2006). On the other hand, for Mediterraneans, the only true reality is social one, inclined to changes (Pavličić 1995). Starting from the *identity of place* (Brešić 2004) as an amalgam of space and culture, the paper interprets the literary works of teachers who became teachers in Gospić, and who also established themselves as writers, storytellers and poets of the respective home spaces of Lika and Dalmatia: Manda Šikić Matanović, Jure Karakaš, Mirko Sanković and Drago Krpina. The following works are analyzed: *Nježna svitanja* (*Gentle Sunrises*, a poetry collection by Manda Šikić Matanović), *Vojnokrajiške pripovijesti* (*Tales from the Military Frontier*, a story collection by Jure Karakaš), *Lika iza palasaka* (*Lika Behind Fences*, a poetry collection) and *Lika od pantivika* (*Lika Since Time Immemorial*, a collection of narrative and dramatic writings by Mirko Sanković) and *Svitlo* (*Light*, a short story collection by Drago Krpina). Using the selected literary opus, the identity of the *homeland subject* (Sablić-Tomić and Rem 2003), theme and genre preoccupations, stylistic and linguistic particularities that have led to determination of several regional poetic features: thematization of the home regions of Lika and Dalmatia in a wide range of motifs, visualization of rural and urban microtopoi, immersion into tradition, amalgamation of respective spatial locations with a series of semantic connotations, resorting to historical narrative, an autobiographical discourse of childhood and youth, cultural and historical ideologemes, revitalizing nostalgia, lyricism and the topophilic cosmos of the homeland subject.

Key words: Lika, Dalmatian Hinterland, regional literature, Jure Karakaš, Manda Šikić Matanović, Mirko Sanković, Drago Krpina

Slavica Vrsaljko

Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Hrvatska

Položaj hrvatskih pravopisa nakon Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika

Nakon što pravopisnim rješenjima danima u *Pravopisu hrvatskosrpskoga književnog jezika* jezična javnost nije bila zadovoljna, 1967. godine objavljuje se Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika koja je u mnogome značila preokret,

i ne samo u jezičnoj sferi. Matica je uskoro otkazala novosadski „sporazum“, a od tad za Hrvate ne vrijedi ni sam novosadski pravopis. Matica hrvatska je među članovima svoje Jezične komisije odabrala Pravopisnu komisiju u kojoj su bili među ostalim: Stjepan Babić, Dalibor Brozović, Božidar Finka, Ljudevit Jonke, Milan Moguš. Od nabrojanih jezikoslovaca upravo su Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš izabrani za autore novoga pravopisa te su pristupili izradi njegovih načela. Ustanove kao Društvo književnika Hrvatske, Institut za jezik JAZU, Katedra za suvremeni hrvatski književni jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Komisija za udžbenike Zavoda za stručno obrazovanje SRH prihvatili su načela, a autori su izradili rukopis (Batrnek 2011). Nakon toga Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš uzimaju deveto izdanje Boranićeva pravopisa kao predložak novom hrvatskom pravopisnom priručniku ispunjavajući pritom plebiscitarnu hrvatsku želju da se objavi pravopis koji će vratiti spomenuti Boranićev ortografski pravopis. Tako je godine 1971. Babić-Finka-Moguš pravopis bio gotov, pred izlaskom iz tiska, čekalo se samo na odobrenje iz tadašnjega ministarstva, međutim, vlast ga nije odobrila, pravopis biva povučen iz tiskare, otisnuti primjerci bili su povučeni i uništen, a onda tiskan 1972. u Londonu popularno nazvan *Londoncem*. Pretisak izdanja navedenog pravopisa objavljen je 1990. godine. To je pravopisno stanje ostalo do polovice 80-ih godina 20. stoljeća kada dolazi do metodološkoga pomaka u izradi pravopisnih priručnika koje donosi Anić-Silićev pravopisni priručnik – u prvom redu pravopisna se norma lišava onoga nepravopisnoga (Badurina i Matešić 2011: 17). Stoga će se u radu staviti naglasak na položaju i sadržaju navedenih dvaju pravopisa objavljenih nakon Deklaracije, a do uspostave hrvatske samostalnosti te položaj u učiteljskoj praksi toga vremena.

Ključne riječi: Novosadski dogovor, Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskoga jezika, Babić-Finka-Moguš, hrvatski pravopisi

The position of Croatian orthography after the Declaration on the name and position of the Croatian language

After the literary public was dissatisfied with the orthographic solutions in the Spelling of the Croatian-Serbian literary language, in 1967 the Declaration on the name and position of the Croatian literary language was published, which in many respects meant a turning point, and not only in the linguistic sphere. Shortly after, Matica cancelled the Novi Sad “agreement”, and since then the Croats did not use orthography from Novi Sad. Matica hrvatska, among the members of their Language committee, chose an orthography committee which, among others, included: Stjepan Babić, Dalibor Brozović, Božidar Finka, Ljudevit Jonke, Milan Moguš. Out of the men-

tioned linguists, Stjepan Babić, Božidar Finka and Milan Moguš were chosen as the authors of the new orthography and they are the ones who developed its principles. Institutions such as The Association of Croatian Writers, The Language Institution JAZU, The Department of Contemporary Croatian Literary Language of the Faculty of Philosophy in Zagreb, and The Committee for Textbooks of the Institute for Vocational Education SRH, accepted the principles, and the authors created the manuscript (Bartnek 2011). Afterwards, Stjepan Babić, Božidar Finka and Milan Moguš took the ninth edition of Boranić's orthography as a template for the new Croatian orthographic manual, fulfilling the Croatian desire to publish a spelling that would return Boranić's orthographic spelling. Therefore, in the year 1971, the Babić-Finka-Moguš orthography was completed and they were waiting for the ministry of that time to approve it, however, the Government did not approve it, the orthography was pulled from print, the copies that were already printed were destroyed, and then printed in 1972 in London, popularly known as Londoncem. A reprinted edition of the orthography was published in 1990. This orthography remained until the mid-eighties of the twentieth century and then a methodological shift took place with the creation of orthographic manuals issued by Anić-Silićev – in the first place, the spelling norm being deprived of the irrational (Badurina i Matešić 2011: 17). Therefore, the work will focus on the position and content of the two orthographies that were published after the Declaration until the establishment of Croatia's independence and their positions in the teaching practice during that time.

Key words: Novi Sad agreement, Declaration on the name and position of the Croatian language, Babić-Finka-Moguš, Croatian orthographies

Martina Vujnović : Srednja strukovna škola kralja Zvonimira, Knin
: Hrvatska

Projektno učenje u školskoj knjižnici – spoj tehnologije i obrazovanja na primjeru radionica o glagoljici

Projektno učenje je vrsta suradničkog učenja, usmjerenog na vlastiti istraživački rad učenika, ali i korištenje tehnologije. Projektna nastava nije novi pojam, no još uvijek nije svakodnevno korišten u nastavi. Iako je kao metoda odavno poznata, u novije vrijeme upravo ta tehnološka komponenta razlikuje projektno učenje od klasičnog

istraživačkog učenja te doprinosi lakšem usvajanju učenicima nepoznatih pojmova. Školska knjižnica kao odgojno, obrazovno i multimedijsko mjesto u školi, ponajviše može omogućiti spoj različitih metoda i vrsta učenja i učiniti da se učenici osjećaju kreativno i zainteresirano. U tim metodama, nastavnik ima nezamjenjivu ulogu u spajanju tradicije i modernosti, vođenju učenika, motivaciji te vrednovanju (ovom slučaju ta uloga je transferirana na knjižničara). Upravo suvremene i raznovrsne metode učenja su najlakši način kako učenicima približiti temu koju su se do sada obrađivale isključivo na tradicionalan način. Za primjer u ovome radu je uzet školski sat, odnosno radionica u knjižnici koja obrađuje baštinsku temu – glagoljicu. Evaluacija radionice je pokazala da učenici puno brže usvajaju nova znanja kada su prezentirana različitim tehnologijama. Učenici su tijekom radionice kroz različite medije i tehnologije dolazili u doticaj s glagoljicom, njenom povijesti, upotrebom i prezentacijom. Sadržaj su usvajali i prezentirali putem online alata kao npr. prezentacija, qr kodova i kvizova, ali i klasičnim metodama kao literarnim i likovnim izričajem.

Glavne riječi: projektno učenje, projektna nastava, školska knjižnica, radionice, glagoljica.

Project based learning in school library – combination of technology and education (example of workshops about Glagolitic script)

Project learning is a type of collaborative learning aimed at the students own research work, but also the use of technology. Project teaching is not a new term, but it is still not used daily in teaching. Although the method has been known for long, in the recent past, this technological component differs from the classical research study of project learning and contributes to the easier adoption of unknown concepts for students. The school library as an educational, educational and multimedia place in the school can best combine different methods and types of learning and make students feel creative and interested. In these methods, the teacher has an irreplaceable role in joining tradition and modernity, guiding students, motivating and evaluating (in this case this role is transferred to the librarian). Contemporary and diverse learning methods are the easiest way to bring students closer to topics that have been dealt with solely in the traditional way. For example, in this paper, a classroom was held, that is, a workshop in a library that handled the heritage theme - Glagolitic. The evaluation of the workshop has shown that students are getting much faster adopting new knowledge when presented with different technologies. Students during the workshop through different media and technologies came across

the Glagolitic, its history, use, and presentation. Content has been adopted and presented through online tools such as presentations, QR codes, and quizzes, as well as classical motifs as literary and visual excerpts.

Key words: project learning, project teaching, school library, workshops, Glagolitic

Smiljana Zrilić

Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Diana Nenadić Bilan

Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Hrvatska

Studijski programi kao temelj stjecanja kompetencija za rad s učenicima s posebnim potrebama

Višeznačnost uloge učitelja u suvremenoj školi ogleda se u činjenici da se razvoj njegovih kompetencija sve više nadopunjuje ulogom suradnika, kreatora i moderatora socijalnih odnosa, ali i u organizaciji primjerenih oblika nastave koji će učenicima omogućiti ozračje međusobnog razumijevanja, socijalne osjetljivosti, ravnopravne interakcije i suradničkog učenja. U tom se smislu pristup u radu s učenicima s posebnim potrebama ne temelji samo na otvorenosti prema različitostima, nego i na njihovom priznavanju i prihvaćanju. Visokoškolski kurikulumi moraju biti usmjereni razvoju kompetencija za rad s učenicima s posebnim potrebama. Nameće se pitanje: Koliko učitelje tijekom studija pripremamo za rad s učenicima s posebnim potrebama? Jesu li spremni izraditi individualizirane, primjenjive programe, ili što je još važnije, jesu li socijalno kompetentni? Koliko je kvalitetna i učinkovita njihova suradnja i partnerstvo s roditeljima i stručnim suradnicima? Jesmo li ih osposobili za te nepredviđene situacije? Jesu li spremni izvoditi program predškole, a što im je omogućeno člankom 24. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju? Jesu li nove generacije učitelja spremne za sve različitosti koje obogaćuju našu školu? U radu će se dati pregled kolegija na svim učiteljskim studijima u Hrvatskoj s kraćim osvrtom na sadržaje kolegija i ishode učenja. Deskriptivnom analizom komparirat će se pojedini programi i studiji.

Ključne riječi: visokoškolski kurikulumi, ishodi učenja, učenici s posebnim potrebama, kompetencije učitelja

Study program as foundation for acquiring competence in working with pupils with special needs

The multiple-meaning role of teachers in contemporary schools reflects on the fact that the development of its competences is all the more supplemented with the role of associate, creator, moderator of social relationships, as in the organization of appropriate teaching forms that will make it possible for pupils to create an atmosphere of mutual understanding, social sensitivity, equal interaction and cooperative learning. In that sense, the approach to working with pupils with special needs is not founded only on openness towards differences but also on their recognition and acceptance. Higher school curricula must be directed towards the development of competences in working with pupils with special needs. The question arises: How well do we prepare teachers during studies in their ability to work with pupils with special needs? Are they ready to set up individualized applicable programs, and what is furthermore more important, are they socially competent? How good and effective is their cooperation and partnership with parents and expert associates? Have we trained them for unpredictable situations? Are they ready to perform pre-school programs which have been enabled by Article 24 of the Preschool Upbringing and Education Act? Are new generations of teachers ready for all the differences that enrich our schools? The present work gives an overview of courses at all teachers' studies in Croatia with a short insight on the contents of the courses and the learning results. Single programs and studies will be compared in descriptive analysis.

Key words: higher school curricula, learning results, pupils with special needs, teachers' competences

Krešimir Žganec

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Hrvatska

Izvanučionička i praktična nastava prirode i društva kao put prema boljem razumijevanju i zaštiti slatkovodnih ekosustava

Slatkovodni ekosustavi u Hrvatskoj su izloženi različitim prijetnjama od kojih su najznačajniji onečišćenje (kanalizacija iz naselja i poljoprivreda), hidromorfološke promjene (brane, nasipi, obaloutvrde i kanaliziranje), invazivne strane vrste koje

izazivaju ekološke i ekonomske štete te klimatske promjene (porast temperature vode i povećana učestalost ekstremnih pojava - suša i poplava). U ovom izlaganju ću na primjerima iz vlastitih istraživanja prikazati različite pritiske na slatkovodne ekosustave u Hrvatskoj kako bi naglasio važnost boljeg razumijevanja i zaštite ovih ekosustava koji su presudni za postizanje dugoročne lokalne i nacionalne održivosti. Edukacija učenika na svim razinama obrazovanja, a posebice u razrednoj nastavi, predstavlja jedan od najboljih načina da dugoročno bolje zaštitimo i razumijemo važnost očuvanja vodenih ekosustava. Izvanučionička i praktična nastava prirode i društva se može lako organizirati na manjem i sigurnom vodotoku u blizini škole prikupljanjem makroskopskih vodenih beskralježnjaka korištenjem vrlo jednostavnog pribora. Kroz izlaganje ću prikazati kako ovi oblici nastave mogu inspirirati učenike i učitelje da otkriju i bolje razumiju skrivenu i fascinantnu slatkovodnu bioraznolikost u svojoj blizini. Kroz istraživački usmjerenu nastavu, npr. utjecaja onečišćenja i kanaliziranja vodotoka na zajednice makroskopskih beskralježnjaka dna, učenici lako mogu odrediti utjecaj različitih pritisaka na raznolikost vodenih beskralježnjaka. Na ovaj način učenici mogu istovremeno spoznati proces istraživanja u ekologiji i otkriti skriveni svijet podvodne bioraznolikosti. Ovakvu nastavu je relativno jednostavno organizirati, može se provesti s učenicima različite dobi, a sigurno će doprinijeti budućem boljem razumijevanju i zaštiti slatkovodnih ekosustava u Hrvatskoj.

Ključne riječi: izvanučionička, praktična nastava, priroda i društvo, slatkovodni ekosustavi, makroskopski beskralježnjaci dna

Outdoor learning and practical science education in primary school as a way to future better understanding and protection of freshwater ecosystems

Freshwaters in Croatia are under many different kinds of anthropogenic impacts among which pollution, hydromorphological changes (dams, dikes, embankments and channelization), land use change, invasive species and climate change represent the most important pressures. By examples from my own research, I will try to illustrate those pressures to Croatian freshwaters in order to emphasize the importance of better understanding and protection of these ecosystems which are crucial for our long-term sustainability. One of the best ways to protect and better understand the importance of preserving freshwater ecosystems in the good ecological state is primary school education. Practical science education can easily be organized in primary school through a

sampling of benthic macroinvertebrates in a nearby stream. I will illustrate how this kind of practical field work with pupils can inspire students and teachers alike to strive in a better understanding of the hidden and fascinating world of freshwater biodiversity. Further, by sampling unimpacted and impacted sites (by pollution or hydromorphological changes) pupils and their teachers can easily identify how different pressures effect stream macroinvertebrate diversity. In this way, they can easily learn the process of the science of ecology as well as the hidden underwater world of freshwater biodiversity. This kind of education is relatively easy to organize, can be practiced with pupils of different age and will probably significantly contribute to future better management and protection of freshwater ecosystems in Croatia.

Key words: outdoor, practical, science education, nature and society, freshwater ecosystems, benthic macroinvertebrates

Održavanje znanstveno-stručnog skupa
6. Dani Šime i Ante Starčevića
pomogli su:

Sveučilište u Zadru
Ličko-senjska županija
Grad Gospić
Državni arhiv u Gospiću
Muzej Like Gospić
Pučko otvoreno učilište Dr. Ante Starčević
Nacionalni park Plitvička jezera
Pećinski park Grabovača
Turistička zajednica grada Gospića
Turistička zajednica Ličko-senjske županije
Kulturno-informativni centar Gospić